

Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η

ΔΡΑΜΑ

ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗΝ

Geh du rechtwärts, lass mich
linkwärts gehn.
SCHILLER.

Ἄφ' οὗ, φίλε ἐκδότα, μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις μου ὅτι τὰ προοίμια δὲν ἀναγινώσκονται σήμερον οὐδ' εἰς τοὺς τόπους ὅπου ἀναγινώσκονται τὰ συγγράμματα, ἐπιμένεις καὶ θέλεις προοίμιον, ἰδού σοι, καὶ πρόχειρον, ἐμπρὸς τῆς θύρας αὐτοῦ σου τοῦ βιβλιοπωλείου ληφθὲν, ἄτεχρον καὶ ἀντιβαῖνον εἰς πάντα τοὺς κατόρας, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀνεπιτήδειον· σοὶ τὸ συνιστῶ, διότι φέρει τὸν χαρακτῆρα μυθιστορικῆς περιπετείας, ἧς ἄνευ οὐδ' αὐτὴ ἡ φιλοσοφία εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν λαμβάνει διαβατήριον εἰς τὴν πεφωτισμένην πολιτείαν τῶν ἀναγνωστῶν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Πεισθεὶς νὰ σοὶ παραχωρήσω πρὸς τροφήν τῶν πειστηρίων σου τὰ τῇδε κακείσε τῆς βιβλιοθήκης μου ἐρρίμμένα τεμάχια, τὰ ἤδη ἀπαρτίζοντα τὸν παρόντα τόμον, ἡρχόμην μετὰ καθαροῦ αὐτῶν ἀντιγράφου πρὸς τὸ κατὰστημά σου, καὶ ἰδοὺ ἐμπρὸς τῆς ἀναβάθρας αὐτοῦ μὲ συναντᾷ ἄνθρωπος, ἐκ τοῦ περιέργου γένους τῶν κατοικιδίων ἐκείνων ζώων τῶν μεγάλων πρωτευουσῶν, παρασίτων ἐκφυμάτων εἰς τῆς κοινωνίας τὴν ἐπιφάνειαν, ζώντων διὰ μόνης τῆς ἐκμάδος ἣν ἀπ' αὐτῆς ροφῶσι, καὶ ὡς τὸ χαλκοῦν τεῦχος ἐχόντων μόνην ψυχὴν, μόνην αὐδὴν τὴν ἀντήχησιν· οὐχ ἥττον ὅμως εἰσὶ καὶ τῶν βατράχων λαλίστεροι, καὶ τῶν μυιῶν προπετέστεροι, καὶ ἀπὸ ὄρθρου μέχρι βαθείας νυκτὸς εἰδήσεις καὶ νέα εἰς τὰς τριόδους θηρεύοντες, γνωρίζουσι

Τὰ τ' εἶόντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρό τ' εἶόντα,

καὶ, τὸ δεινότερον, τὰ ἐπαναλαμβάνουσιν ἀκαμάτως. Ἀλλὰ μὴ νομίσῃς, φίλε ἀναγνώστα (ἢ ἀναγνώστης ὑπάρχῃς), ὅτι μνησι-

κακῶν θέλω ν' ἄρνηθῶ εἰς τὰς κρίσεις των πᾶσαν ἀξίαν· ἐξ ἐναντίας, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἰδῆ, αὐται εἰσὶ πολλάκις πολῦτιμοι, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν εἶν' ἐδικαί των.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ φίλος, ὅστις ἅμα μὲ εἶδε προβαίνοντα πρὸς τὸ τυπογραφεῖον, ὡς ἐπὶ ἄγραν ἐτοίμην ἐφώρμησεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ μετὰ μυρίων πλαττόμενος χαριεντισμῶν, μὲ προσεφώνησεν, ἐπιμένων νὰ μάθῃ παρ' ἐμοῦ νέα, καὶ οὕτω συνέστησαν μεταξύ ἡμῶν αἱ ἀκόλουθοι δραματικαὶ σκηναί.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΕΙΝΟΣ

ὦ! ἄφετε κατὰ μέρος τῆς ἐχεμυθίας τὴν αὐστηρότητα. Εἰπέτε μοι τί εἰδήσεις; τί νέα;

ΕΓΩ

Κυρίέ μου! ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἡ ἀπόκρισις ἀξία τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἀλλὰ δὲν ἐπαρκεῖ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀσόφους τοῦ νέου κόσμου, οἵτινες τρεφόμεθα διὰ τῶν νέων τοῦ κόσμου. Χά! χά! χά!

ΕΓΩ (κατ' ἰδίαν)

ὦ τῆς ἀνοησίας!

ΕΚΕΙΝΟΣ (μετὰ σκιρτήματος χαρᾶς)

Νέα ἐρωτῶ· καὶ ἰδοὺ φέρεις ὑπὸ μάλην τῶν νέων τὸ ἄριστον. Σύγγραμμα φέρεις εἰς τύπωσιν; Ποῖος ἀστὴρ θ' ἀνατείλῃ εἰς τὸν φιλολογικόν μας ὁρίζοντα;

ΕΓΩ

Ἀστὴρ, ὅστις ἴσως, ὡς οἱ περισσότεροι τῶν ἀστέρων, θέλει λάμπει ἐπὶ κοιμωμένων.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλὰ τί πραγματεύεται; Εἶναι νέα γραμματική, νομοθεσίας μεταφράσεις, ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἡ λεξικὸν πρόχειρον;

ΕΓΩ (ἐρυθριῶν καὶ ρίπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν)

Δὲν εἶναι τούτων οὐδέν. Εἶναι μόνον ποιήσεις.

ΕΚΕΙΝΟΣ (διαστρέφων τὸ πρόσωπον)

Ποιήσεις; Καλὰ, πολὺ καλὰ, ποιήσεις! ὦ! ὦ! Ἄλλὰ, Κύριέ μου, μοὶ συγχωρεῖτε τὴν τόλμην... Ὅταν τὸ ἔθνος ἔχῃ τούτων σπουδαίων γνώσεων τὴν μεγίστην ἀνάγκην, ὅταν λιμόττη δι' ἄρτον παιδείας, πῶς ἀντὶ στερεᾶς τινος καὶ ζωτικῆς τροφῆς, ἀπατῶν τὴν πείνάν του, τῷ ρίπτετε τόμον ματαίων ποιήσεων; Διατί δὲν ἀσκεῖτε τὸν κάλαμόν σας εἰς ἔργα ἐπωφελῆ; Διατί ἀντὶ νὰ γράψῃτε διὰ τὴν ἐμβριθὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τάξιν, ἣτις, ἀσχολουμένη περὶ τὴν σπουδὴν, ἔσται ποτὲ τῆς πατρίδος ἡ ἐλπίς καὶ τὸ στήριγμα, δαπανᾷτε καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν εὐφυΐαν σας....

ΕΓΩ (κλίνω τὴν κεφαλὴν εὐχαριστῶν.)

ΕΚΕΙΝΟΣ (ἐξακολουθῶν)

... πρὸς διάχυσιν ἀνθρώπων ἐλαφρῶν καὶ ἀργῶν; Δὲν ἔχομεν ὥς ἄλλοι ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων, ὥστε νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ περιττά. Ὑποθέτω πρὸς χάριν σου ὅτι τὸ βιβλίον σου ἔσται εὐτυχέστερον ὅλων τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ Διηγημάτων, Μυθιστορημάτων, Συλλογῶν, Λυρῶν, Διαφόρων Ποιήσεων καὶ ἄλλων οὐχ ἥττον ἀσήμεων βιβλιαρίων, ὅσα πρό τινων ἐτῶν δεκατίζουσι τοὺς συνδρομητὰς τῆς πρωτευούσης· ὑποθέτω, διότι τὸ θέλεις, ὅτι θέλει ἀναγνωσθῇ ὁλόκληρον, καὶ δις, ἀνέπιθυμῆς. Ποῖον ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα; ν' ἀνάψῃ τινὰς νέους ἐγκεφάλους, νὰ στρεβλώσῃ τινὰς πρωτοπείρους καρδίας. Γράφοντες σήμερον ποιημάτια εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ὁμοιάζομεν τὸν ἀπρόβλεπτον οἰκοδεσπότην, τὸν στερούμενον ἐξόδων ἵνα στεγάζῃ τὴν οἰκίαν του, καὶ δαπανῶντα οὐχ ἥττον ἵνα καλλωπίσῃ αὐτὴν διὰ ζωγραφιῶν;

ΕΓΩ

Συναισθάνομαι τὸ βάρος τῶν λόγων σας, καὶ μὲ ἀπεστόμωσεν τῆς λογικῆς σας ἡ δύναμις. Μὴ ἐπιχειρῶν δὲ ν' ἀντικρούσω τὰς προσβολὰς σας, παραδέχομαι τὴν καταδίκην μου καθ' ὅλας τὰς συνεπείας της. Διατί ἔγραψα ποιήσεις, διατί αὐτὰς μᾶλλον ἢ ἄλλας, διατί κακὰς μᾶλλον ἢ καλὰς, καὶ ἐν γένει διατί ἔγραψα παντάπασι, μ' ἐρωτᾷς ματαίως· δὲν τὸ ἠξεύρω διόλου. Διατί ὄνειρεύομαι ὅταν κοιμῶμαι, διατί παρομιλῶ ὅταν ὄνειρεύομαι, ἤθελον εἶσθ' ἐρωτήματα τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἀλλὰ μὴ νομίσης ὅτι διὰ τούτου καταδικάζω μετὰ σοῦ ἐν γένει τὴν ποίησιν. Ὅχι, τὴν γλυκεῖαν θυγατέρα τῶν οὐρανῶν, τὸ ἐντρύφημα τῶν εὐαισθητῶν ψυχῶν, τῆς ἀρετῆς τὸ ἐναρμόνιον κελάδημα, ὅχι, τὴν σειρῆνα ἣτις μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου βορβόρου πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ἐντελείας, ἀπὸ τῶν δυσμόρφων ἀντιτύπων πρὸς τὸν αἰώνιον τύπον, δὲν θέλω τὴν συκοφαντήσῃ, διότι εἶναι ἄνθος ἀκάνθας μὲν ἔχον, καὶ πολλάκις σχίζον τὴν καρδίαν ἐφ' ἧς ἐπιτίθεται, ἀλλὰ διαχέον εὐωδίας ἀφράστους· διότι εἶναι παρθένος ἁγνὴ μειδιῶσα πρὸς παρηγορίαν τῶν δυστυχούντων, διότι εἶναι ἄσμα κατευνάζον τοὺς πόνους μας καὶ τὰς ψυχὰς μας πραῦνον.

ΕΚΕΙΝΟΣ (κατ' ἰδίαν)

Ὡς εἶπεν, ὄνειρεύεται καὶ παρομιλεῖ.

ΕΓΩ

Μὴ νομίσης προσέτι ὅτι, συνωμοτῶν μετὰ σοῦ, θέλω ὁστρακίσῃ τὴν ποίησιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ κοινωνία ἡμῶν εἶναι ἀρτιγέννητος, διότι ἔχομεν ἀνάγκας πολλῶν καὶ ἀφεύκτων. Ἡ ἡμετέρα κοινωνία εἶναι, ἂν θέλῃς, νήπιον· διὰ τοῦτο ἔχει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀνάγκην ἁσμάτων νὰ τὴν εἰρηνεύωσι. Καθὼς ἡ φύσις ψάλλουσα χαιρετᾷ διὰ τῆς μελωδίας τῶν ἐξυπνώντων πτηνῶν, διὰ τῶν θρησκευτικῶν ἁσμάτων τῶν εὐσεβῶν τὴν αὐγὴν ἐκάστης ἡμέρας, ὁμοίως καὶ ἐκάστης κοινωνίας τὸ ἐξημέρωμα πανηγυρίζεται δι' ὧδων, καὶ ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς φιλολογίας ἐκάστου ἔθνους ἀρχεται ἀπὸ τῆς ποιήσεως. Ὁ ἄπλαστος εἰσέτι υἱὸς τῆς φύσεως, ἀντανακλῶν εἰς τὴν παρθένον ψυχὴν τοῦ τὴν

μεγάλην ἁρμονίαν ἧς ἐνώπιον παρίσταται, καὶ τὰς παραγώγους αὐτῆς ἁρμονίας αἵτινες πανταχόθεν τὸν περιστοιχίζουσι, συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην ἐναρμονίων ἐκχύσεων, καὶ τέρπεται εἰς ὧδᾶς, καὶ γράφει ποιήσεις. Ἡ νηπιακὴ αὐτοῦ διάνοια δυσανασχετεῖ πρὸς τὰς σχολαστικὰς ἀναπτύξεις, καὶ τὰς ἀπορρίπτει ὡς τροφὰς ἑτερογενεῖς, ἐν ᾧ μετὰ χαρᾶς δέχεται τὰς πικροτέρας ἀληθείας ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ποιητοῦ, ἂν τὸ ποτήριον στέφηται δι' ἀνθέων ποιήσεως, καὶ

Succhi amari ingannato ei beve,
E dall' inganno suo vita riceve.

Καὶ ἡ ἱστορία δὲ ἀρρωγὸς τῶν θεωριῶν μου, μᾶς δεικνύει τοὺς μὲν Ῥῆγαν, Χριστόπουλον καὶ Ῥίζον ἀσπαζομένους τὴν πρώτην ἀκτῖνα τῆς ἀγγελλομένης ἐλευθερίας μας, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Σούτζους μελωδικὰ ψάλλοντας ᾠσματα ἅμα ἡ αὐτονομία ἡμῶν ὠκοδομήθη ἐπὶ τροπαίων.

Καὶ θέλεις καὶ ἄλλο ἀκόμη; Διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἐξερχόμενον πάλης, ποιητικῆς μὲν τῷ ὄντι εἰς τὴν ιδέαν τῆς καὶ εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀρχὴν, ἀλλ' ὅλης περὶ ὕλικά στρεφομένης συμφέροντα εἰς τὰς μεταγενεστέρας συνεπείας καὶ ἐφαρμογὰς τῆς, στραφέν πρὸς τὴν γῆν παρ' ἧς ζητεῖ μεθ' ἰδρώτων τὸν ἐπιούσιον ἄρτον του, εἶν' ἔργον εὐχῆς νὰ καταβῇ οὐρανόθεν ἡ ποίησις ὅπως ἄρῃ τὴν κεκμηκυῖαν αὐτοῦ διάνοιαν, ἀναζωπυρήσῃ τὰς ἐκλειπούσας ζωτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, τῷ ἀνακαλέσῃ τὸ αἶσθημα τοῦ γενναίου καὶ τοῦ καλοῦ, ὑφ' οὗ τὴν σημαίαν ἐμάχετο, καὶ ἀναπτερώσῃ τὸν νοῦν του πρὸς οὐρανὸν, ὅθεν κατέρχεται ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐλευθερία.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐνθυμεῖσαι τὸν Ἀστρονόμον; Εἰς τὸν οὐρανὸν ἐμετεωροσκοπεῖ ὁ βέλτιστος, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν γῆν πρὸ ποδῶν του. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔπεσεν εἰς τὸ φρέαρ.

ΕΓΩ

Τοῦτο εἶναι παράδειγμα, ἀλλ' οὐχὶ λόγος. Μὴ φαντασθῇς ὅτι δι' ὧων εἶπα συνηγόρησα διόλου ὑπὲρ ἐμοῦ. Κἀνὲν τούτων δὲν μὲ δικαιολογεῖ, οὐχὶ ὅτι ἔγραψα, διότι τοῦτο εἶναι εἰς ἕκαστον ἀδιάφορον, ἀλλ' ὅτι θέλω νὰ ἐκδώσω τὰ γραφέντα διὰ τοῦ τύ-

που. Ἐπιτρέψατε ὅμως, ἐπειδὴ ηὐτύχησα νὰ σᾶς ἔχω σήμερον δικαστὴν, νὰ προσκαλέσω ἐνώπιον τοῦ βήματός σας καὶ τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ μάρτυρας, δι' οὓς οὔτε προσκλητηρίου ἔχομεν χρεῖαν, διότι εἶναι πρόχειροι· εἶναι ὁ πλησίον ἡμῶν οὗτος ἐκδότης, ὅστις θέλει σᾶς ὁμολογήσει ὅτι ἐνδοὺς εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ τῷ παραδίδω τὰ παρόντα φύλλα, ἵνα ρίψῃ αὐτὰ διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν αἰωνίαν λήθην, καὶ ὅτι τὰ ἐθεώρησα πάντοτε ὡς πομφόλυγας φαντασίας παιζούσης, πομφολύγων διάρκειαν ἔχοντα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλ' ἐπειδὴ δικαστὴν μὲ κηρύττεις, ὀφείλω νὰ σοὶ παρατηρήσω ὅτι εἰς τὴν δίκην εἶναι πρὸ πάντων τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος ἄφρευκτον. Ἄν δὲν εἴσαι ἀνυπόμονος νὰ παραδοθῇς εἰς τὸν ἄνεμον τῆς δημοσιότητος, ἐμπιστεύθητι μέχρ' αὔριον εἰς ἐμὲ τὸ χειρόγραφόν σου, καὶ τότε μόνον ἡ ἐτυμηγορία μου ἔσται κατὰ συνείδησιν.

ΕΓΩ

Ἀνυπόμονος! ἄπαγε! λάβε το, καὶ ἂν τὸ καύσης, ἔσο πεπεισμένος ὅτι δὲν κατέστρεψες, ὡς ὁ Ἡρώστρατος, τὸ ἔβδομον θαῦμα τοῦ κόσμου.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Τὴν ἐπαύριον. Ἡ αὐτὴ θέσις.

ΕΓΩ

Κυρίέ μου, σᾶς περιμένω πρὸ μιᾶς ὥρας.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Κυρίέ μου, ἔχετε συγγραφέως ἀνυπομονησίαν, ἐγὼ ὅμως ἕως αὐτῆς τῆς στιγμῆς, ἐκοιμώμην ἀναγνώστου νήδυμον ὕπνον.

ΕΓΩ

Καὶ λοιπὸν τί φρονεῖτε περὶ τοῦ χειρογράφου; Ὁλοκαύτωμα; ὀλοκαύτωμα;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ὁ Θεὸς φυλάξει! Οἱ τυπογράφοι εἶναι βιομήχανοι ἐπωφελεῖς εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἔχομεν χρέος νὰ τοὺς συνδράμωμεν. Καὶ γὰρ ἐσχάτως ἐξέδωκα ἀλφαριθμητάριον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Ἐπειτα εἰς τὴν νηπιώδη αὐτὴν τῆς κοινωνίας μας ἡλικίαν, ὅ,τι γράφεται, ὅ,τι ἐκδίδεται δὲν μένει ἀνωφελές, διότι ἡ ἀτέλεια τῶν μὲν κεντᾶ τῶν δὲ τὴν φιλοτιμίαν, καὶ τὰ λάθη τῶν πρώτων ἀποφεύγονται ὑπὸ τῶν δευτέρων.

ΕΓΩ

Ἐν ἄλλαις λέξεσι καθαρωτέrais, καταδικάζεις ἀνιλεῶς τὸ βιβλίον μου. Ὅμως, φίλε μου, εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ εὐνομουμένην Ἑλλάδα, δικαίωμα ἐκάστου, καὶ τοῦ ἐσχάτου πολίτου εἶναι, πρὶν ἢ ὑπομείνῃ τὴν καταδίκην του, νὰ τὴν ἀκούσῃ αἰτιολογούμενην ὑπὸ τῶν δικαστῶν του. Θ' ἀνατρέψῃς τὸ πολίτευμα ἡμῶν καὶ θ' ἀρνηθῇς τὸ κοινότατον τοῦτο τῶν δικαιωμάτων εἰς ἐμὲ, ὅστις ἐμπνεόμενος ὑπὸ μίσους πρὸς ἀδίκους καταψηφίσῃς, ἔπλασα τὸν μῦθον ὃν ἐπιγράφω ΔΙ ΦΥΛΑΚΑΙ;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Δὲν θέλω τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἔχει ἀκάνθας.

ΕΓΩ

Διὰ τῆς ὀξυτέρας μ' ἐκέντησας ἤδη, ἀποδοκιμάσας τὸ ἔργον μου. Σοὶ ζητῶ ἤδη μόνον τοὺς λόγους τῆς καταγνώσεώς σου. Μ' ἐπότισας τὸ πικρὸν φάρμακον, καὶ θέλει μὲ βλάψῃ ἂν μοὶ διδάξῃς τὰ ἐξ ὧν σύγκειται; Τί εὐρίσκεις ἐπιλήψιμον εἰς ὅσα ἀνέγνως;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Τί; Ἐπειδὴ ἀλήθειαν μοὶ ζητεῖς, ὅλα. Ἐν γένει μὲν τὴν φράσιν τοῦ καθαροῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέχει μεγάλως, καὶ ἀπαντῶνται πολλαχοῦ σχηματισμοὶ καὶ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων χυδαῖκοί. Ἡξεύρεις δὲ ὅτι λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «Λέξεως δὲ ἀρετὴ, σαφὴ

»καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι¹.» Μετὰ ταῦτα τὴν στιχουργίαν. Οἱ στίχοι τέμνονται πολλάκις ὡς διὰ ψαλίδος, ἀνελπίστως, ἀτέχνως καὶ ἀρρύθμως. Ἐπειτα, ἂν μεταβῶμεν εἰς τὰ καθέκαστα, θέλω σοὶ παρατηρήσει ὡς πρὸς τὸ δρᾶμα² ὅτι παρεμόρφωσας τὰ συμβάντα, ὅτι διέστρεψας τοὺς χαρακτῆρας.

ΕΓΩ

Ἴδου καιρὸς νὰ ἐπικαλεσθῶ κ' ἐγὼ τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις μᾶς διδάσκει ὅτι διαφέρουσιν ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητής, διότι ὁ μὲν τὰ γεγόμενα λέγει, ὁ δὲ οἷα ἂν γένοιτο. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὸν Ἀριστοτέλην· ἔχω ἄλλον πειστικώτερον λόγον. Ἡ ἐποχὴ τοῦ δράματος δὲν εἶναι τόσον ἀρχαία ὥστε νὰ μὴ σώζωνταί τινες ἐκ τῶν σχόντων συνάφειάν τινα συγγενείας ἢ ἄλλην μετὰ τῶν προσώπων αὐτοῦ. Πρὸς χάριν τούτων παρητήθην μέρους τῆς ἀκρίβειας, καὶ ἠθέλησα νὰ ἐκτείνω ἐπὶ τοῦ δράματος λεπτὸν τι μυθῶδες κάλυμμα· ὥστε νὰ δύναται τις ἂν θέλῃ ἄλλην νὰ ἐκλάβῃ τὴν ἡρώϊδα αὐτοῦ, παρὰ τὴν ὁμώνυμον ἐκείνην καὶ ἱστορικὴν³.

¹ Ἀριστ. Ποιητικ. Κεφ. κδ'.

² Τὴν Φροσύνην. Τὸ δρᾶμα τοῦτο εἶχον ἀπόφασιν ν' ἀφαιρέσω τῆς παρούσης ἐκδόσεως. Τὸ συμπεριέλαβον δὲ, ἐνδοῦς εἰς ἐπιμόνους προτροπὰς φίλων, ἴσως ὑπὲρ τὸ θεὸν συντηρητικῶν, ἀφ' οὗ μετέβαλα ὅσα ἐδυνήθην, οὐχὶ ὅμως ὅσα ἠθέλον, διότι ἔπρεπε νὰ τὸ μεταβάλω ὁλόκληρον.

³ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ. Ὅ,τι προέδλεπον καὶ συνέβη. Μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν τῆς Φροσύνης, ὅτε τὸ ἡμέτερον Θέατρον ἦν ἔτι εἰς τὴν προϊστορικὴν οὕτως εἰπεῖν αὐτοῦ κατάστασιν, ἧς δὲν ἠξεύρομεν ἂν εἰσέτι ἀπηλλάγη, τινὲς ἐθέλονται ἀνέλαβον νὰ διδάξωσιν αὐτὸ ἀπὸ σκηνῆς, καὶ ἐγυμνάζοντο πρὸς τοῦτο. Εἰργαζόμεν μίαν ἐσπέραν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅτε ἄγνωστος Κύριος ἐζήτησε νὰ με ἰδῇ. Προσελθὼν δὲ, μοὶ εἶπε μετὰ πολλῶν δισταγμῶν ὅτι ἔχει νὰ μοὶ ἀποτείνῃ τινὰ παράκλησιν. Παρακληθεὶς δὲ νὰ εἰπῇ τί θέλει, ἀπήντησεν ὅτι ἡ χάρις ἦν ζητεῖ παρ' ἐμοῦ εἶναι... νὰ μὴ ἐπιτρέψω νὰ διδαχθῇ ἀπὸ σκηνῆς ἡ Φροσύνη. Τοῦτο με ἐξέπληξεν ἱκανῶς, καὶ τῷ εἶπα ὅτι εἰμὶ προθυμώτατος, καθ' ὅσον δύναμαι νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλ' ὅτι περίεργος θὰ ἦμην νὰ ἤξευρον διατί ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. «Διότι, μοὶ ἀπεκρίθη, ἐγὼ εἰμὶ ὁ υἱὸς τῆς Φροσύνης.» — «ὦ! ὡς πρὸς τοῦτο, τῷ εἶπα, με συγχωρεῖτε, ἀλλ' ἀντιθαίνετε εἰς τὴν δραματικὴν μου ἀλήθειαν. Ἡ ἐδική μου Φροσύνη υἱὸν δὲν εἶχεν οὐδ' ἐδύνατο νὰ ἔχῃ, ἀποθανοῦσα κόρη ἀγνή.» Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐπέμενε δι' ἀσχυριζόμενος ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ὑπερέχει τῆς δραματικῆς. Μάτην προσέτι τῷ προσέθηκα ὅτι τὴν Φροσύνην μου πε-

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἰς τοῦτο δὲν ἔχω τί ν' ἀντιτάξω. Εἶναι σπάνιον οἱ ποιηταὶ θυσιάζωσιν εἰς οἵανδρήποτε θεωρίαν τὴν φιλαυτίαν των. Ἀλλὰ τὴν Μουκτάρην, τὸν αἰμοβόρον, τὸν τυραννικὸν, νὰ παραστήσῃς ἐν θουσιῶντα φοιτητὴν Γερμανικῆς Ἀκαδημίας!

ΕΓΩ

Καὶ τί ξένον; Πίστευσον ὅτι πολλοὶ γεννῶνται Ναπολέοντες καὶ ἀποθνήσκουσι Καλλιόστροι¹. Ἡ φλογερὰ τοῦ νέου ψυχὴ εἶναι ὥς ὁ σπινθὴρ τοῦ πυρός· ὅπως τὸν διευθύνῃς ἢ ἀναπτύσσεται εἰς ὥραϊον ἐκπυρσοκρότημα, ἢ ἀνάπτει πυρκαϊάν. Ῥίψον νέον εὐφυᾶ, γυργόν, περιπαθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου, οὐ εἰσέτι δὲν ἔλαβε πείραν, καὶ ἡ φύσις, ἥτις πάντοτε τείνει πρὸς τὸ βέλτιστον, θέλει ὑψώσει τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς τὰς θεωρητικὰς ὡραιότητας, θέλει διευθύνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πρὸς τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ καλοῦ τὴν λατρείαν. Ἀλλ' ἄφες αὐτὸν συγχρόνως ἀπαίδευτον καὶ ἀνοδήγητον εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν του, εἰς τοῦ κόσμου τὸν στρόβιλον, ἄφες τον ν' ἀντιπαλαίσῃ στῆθος πρὸς στῆθος πρὸς τὴν τύχην καὶ νὰ καταβληθῇ, καὶ θέλεις ἰδῇ· ἡ δραστηριότης του ἔσται ἀγριότης, ἰδιοτροπία ἢ πρὸς τὰ ὑψηλὰ τάσις του, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του, θηριωδία. Τοιοῦτος καὶ ὁ Μουκτάρης μου. Ὅτε ἡ τύχη τῷ προσεμειδία καὶ τὰ πάντα ἔβλεπεν ὑπὸ χαρίεντα χρώματα, ἤνοιγε τὴν φλογώδη ψυχὴν του εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν. Ἀλλ' ἄφ' οὗ ἐγεύθη τῆς πικρίας τοῦ βίου, καὶ ἡσθάνθη τῆς ἀνάγκης τὴν σιδηρᾶν χεῖρα, τότε ἐπανεστήσαν τὰ νέα του αἰσθήματα κατὰ τῶν παλαιῶν ἰδεῶν του, τότε ἡ φλόξ τῆς καρδίας του, μὴ συνεχομένη ὑπὸ ἀρχῶν στερεῶν καὶ ὑπὸ παιδείας, ἐχύθη ἐκτὸς αὐτοῦ καίουσα καὶ καταστρέφουσα περὶ ἑαυτὴν, καὶ

ριέγραψα οὕτως ὥστε νὰ μὴ φέρῃ μῶμον εἰς τοὺς οἰκείους της· ὅτι ἄλλως τε δύναται νὰ ὑπάρξῃ συμπίθασμός, καὶ ἄφ' οὗ αἱ δύο Φροσύναι μας δὲν συμφωνοῦσι, νὰ κρατήσῃ καθεὶς τὴν ἐδικήν του. Βλέπων ὅτι ὁ εὐσεβὴς υἱὸς μετὰ συγκινητικῆς λύπης ἐπέμενε, παρεκάλεσα τοὺς ἐθελοντάς ν' ἀποστῶσι τῆς παραστάσεως, καὶ, βοηθούσης καὶ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ διὰ τὰς ἐλληνικὰς παραστάσεις, τὸ κατῴρθωσα τότε.

¹ Διαβόητος τῆς Ἰταλίας ληστής.

τὸν ἀνέδειξε Μουκτάρην, ὁποῖον τὸν ἐγνωρίσαμεν ἔκτοτε. Τὸ ἐν δὲν ἐμποδίζει τὸ ἄλλο.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἶσαι Ῥομαντικός.

ΕΓΩ

Πῶς λέγετε;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Εἶσαι Ῥομαντικός. Ἀπόδειξίς, ὅσα μοι εἶπας. Ἀπόδειξις ἄλλη τὸ ἀπέραντον μῆκος τῶν δραμάτων σου¹. Βλέπω κάλλιστα ὅτι εἶσαι ἀσεβής πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ Ἀριστοτέλους, πρὸς τοὺς μεγάλους διδασκάλους τῆς δραματικῆς, Κορνήλιον, Ῥακίναν, Βολταῖρον, πρὸς τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Βουαλὼ τοὺς χρησμούς, πρὸς τοῦ Βαττευζίου τὰ σοφὰ παραγγέλματα, πρὸς τοῦ Λαάρπου τὰς εὐφυεῖς κρίσεις. Ἡ τραγωδία σου ἀποτελεῖ, διὰ τοῦ πήχεως μετρούμενη, τούλάχιστον τρεῖς Γαλλικὰς ἢ Ἰταλικὰς τραγωδίας, καὶ εἶναι τῶν μυρίων σταδίων τὸ ζῶον τοῦ Ἀριστοτέλους². Ἐπειτα τί ἔγραψας; κωμωδίαν, ἢ τραγωδίαν; Ἄν τὸ δεύτερον, τί θέλουσιν εἰς αὐτὴν οἱ ἀστεῖσμοι καὶ τὰ σκώμματα; Ἡ ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τραγικοῦ ὑφάσματος τὸ ἀμάρτημα καὶ ἀνώδυνον αἷσχος τοῦ γελοίου³ δὲν εἶναι ὅ,τι ῥάκος εὐτελὲς ἐπὶ μανδύου μεγαλοπρεποῦς; Ἀνάγνωθι, σὲ συμβουλεύω, πρὶν παραχωρήσης πονήματα εἰς δημοσίαν κρίσιν, ἀνάγνωθι τοὺς μεγάλους διδασκάλους, ὧν σ' ὑπέβαλα πρὸ ὀλίγου τὸν λαμπρὸν κατάλογον. Ἐκεῖ θέλεις ἰδῆ ὁποῖα σεμνὴ ἐμβρίθεια βασιλεύει ἐφ' ὅλου τοῦ δράματος. Τὰ πρόσωπα ὁμιλοῦσιν ἀπὸ Κοθόρνου, ὅλη ἡ σύνθεσις πνέει ἀφηρημένην μεγαλειότητα, καὶ αἱ τροφοὶ αὐταὶ καὶ οἱ ὑπηρέται εἰσὶν ἥρωες, ὧν ποτὲ ὁ γέλως δὲν διαστέλλει τὰ χεῖλη. Ὡς ἡ στιχουργικὴ γλῶσσα εἶναι ἀνωτέρα τῆς κοινῶς λαλουμένης, ὡς ἡ σκηνὴ ἐωρεῖται ὑπεράνω τῆς κονίστρας, ὁμοίως καὶ ἀναλόγως ὅλον τὸ δράμα πρέπει νὰ ᾔηται ἐξωγκωμένον καὶ μετεωριζόμενον ὑπεράνω τῶν κοινῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν αὐτῷ νὰ ὑπερέχωσι τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ ἰδέαι τῶν κοινῶν ἰδεῶν, καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν κοινῶν αἰσθημάτων ἐν γένει

¹ Ἡ Φρ ο σ ὕ ν η συνετμήθη εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην.

² Ποιητ. ζ'.

³ Αὐτόθ. ε'.

ὅλης τῆς τέχνης τ' ἀπομιμήματα, ἡ τραγωδία πρέπει νὰ πησιάζῃ μᾶλλον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐντελείας ἢ εἰς τ' ἀντικείμενα ἃ μιμεῖται, καὶ νὰ μὴ μετέχῃ κατ' οὐδὲν χυδαιότητος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον θεωρῶ ὡς μέγα ἐλάττωμα ὅτι εἰς τραγωδῶν ἔλαβες ἥρωα ἀπλοῦν τινὰ ἐπαρχίας διοικητὴν, καὶ οὐχὶ τῆς ἱστορίας περιβόητον βασιλέα ἢ ἡγεμόνα, λησμονῶν τί διδάσκει δ' Ἀριστοτέλης¹, ὅτι «οἱ ἡγεμόνες τῶν ἀρχαίων μόνοι ἦσαν ἥωες.»

ΕΓΩ (κατ' ἰδίαν)

Τῶν ἀρχαίων.

ΕΚΕΙΝΟΣ (ἐξακολουθῶν)

Καὶ ἵνα παραλείψω τὰ ἄλλα ὅλα, οὔτε καὶ τὰς τρεῖς ἐνότητες δὲν ἐφρόντισας νὰ τηρήσῃς; Ἐπεχειρίσθης νὰ γράψῃς τραγωδίαν, καὶ οὔτε τοὺς πρῶτους κανόνας τῆς δραματικῆς δὲν γνωρίζεις; Τί θὰ εἰπῇς δι' ὃν τινὰ ἐπαγγέλλεται τὸν γραμματικὸν χωρὶς νὰ διακρίνῃ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα; Ἀδιακρίτως καὶ συνεχῶς μεταβάλλεις τοῦ δράματος τὴν σκηνὴν, πότε εἰς τῆς Ἑμινῆς, πότε εἰς τῆς Χαϊνίτζας τὸν θάλαμον, πότε εἰς τῆς Φροσύνης τὸν κῆπον καὶ πότε εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἢ δὲν ἀνέγνως ποτέ σου κανένα κανόνα τῆς δραματικῆς, ἢ εἶσαι Ῥομαντικός, ὅπερ ταῦτό.

ΕΓΩ

Ὅσα λέγεις μοὶ φαίνονται τοσούτῳ σοφώτερα καθ' ὅσον εἰσὶ δυσνοητότερα. Μὲ ἀπεκάλεσας Ῥομαντικὸν, καὶ οὔτε καὶ γνωρίζω τῆς λέξεως ταύτης τὴν σημασίαν. Μοὶ ἀναφέρεις τὸν Ἀριστοτέλην, ὃν ἀνέγνων μὲν ὡς ἐλληνικὸν μάθημα, ἀλλὰ εἰς οὐ, λυπούμενος σοὶ τὸ ὁμολογῶ, δὲν ἐπρόσεξα τοὺς κανόνας, καὶ τὸν Βολταῖρον καὶ τοὺς λοιποὺς οἵτινες μὲ ἔτερψαν, χωρὶς ποτὲ νὰ φαντασθῶ ὅτι πρέπει ἢ πῶς πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθήσω ἵνα μὴ εἶμαι Ῥομαντικός. Τὸν Βαττεύξιον καὶ Λαάρπον δὲν ἀνέγνων ποτέ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Καὶ ἀγνοεῖς ὅτι δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, τὸ τῶν κλασικῶν καὶ Ῥομαντικῶν, ἀντιπαρακαθήμενα ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, διαιροῦσι

¹ Ποιητ. ιθ'.

σήμερον τὸν ποιητικὸν κόσμον ; Ἀγνοεῖς ὅτι οἱ πρῶτοι ἀποστολοὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τὸν μέγαν Ἀριστοτέλην καὶ τῆς ἀρχαιότητος τ' ἀριστουργήματα ὡς ὑπογραμμοὺς καὶ συνθήματα ἔχοντες, ἀμιλλῶνται νὰ βαδίσωσιν ἐπὶ τὰ ἔχνη ἐκείνων, καὶ ἀποσκορακίζουσιν ὡς ἀπροσδιόνυσον πᾶν τι οὐδὲν εὐρίσκουσι τὸν τύπον εἰς τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα καὶ αἰώνια ὑποδείγματα ; Οἱ δὲ ρομαντικοὶ, ἀποστάται θρασεῖς, ἀπαρνηταὶ πάσης πίστεως εἰς κανόνας καὶ εἰς ἀφορισμοὺς, ἀφηνιάζοντες πρὸς πάντα χαλινὸν κατ' ἀρέσκειαν φαντασίας ἰδιοτρόπου, οὔτε τῶν ἐνοτήτων τηροῦντες τὰ ὅρια, οὔτε τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ δραματικοῦ χαρακτῆρος, οὔτε τὰ παραδεδεγμένα σεβόμενοι, οὔτε ἀκολουθοῦντες τὰ παραδείγματα, νοθεύουσι τὴν τέχνην καὶ διαστρέφουσιν αὐτῆς τὰς ἀρχὰς καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τὴν φιλοκαλίαν;

ΕΓΩ

Ὅλα ταῦτα τὰ ἡγνόουν, ὡς λέγεις, καὶ σοὶ ὁμολογῶ χάριτας ὅτι μοὶ τὰ ἐδίδαξας. Ἀλλ' ἂν καλῶς σ' ἐνόησα, εἰπέ μοι, δὲν ἤθελον ἄρά γε εἶσθαι δι' ἡμᾶς τῶν παλαιῶν τὰ πρωτότυπα καὶ οἱ κανόνες τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅ,τι τὸ φῶρεμα τοῦ γέροντος πατρὸς, ἐνδύον τὸν νέον υἱόν του; Τὸ κατ' ἐμὲ, φρονῶ ὅτι πᾶσα ἐποχὴ ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῆς νοῦν, οὐ ἡ φιλολογία εἶναι ἡ ἑκφρασις. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀναπτυχθὲν ἐν ἑαυτῷ, καὶ σωρεῦσαν πολλῶν παραδόσεις αἰώνων καὶ ἡρωϊκὰς ἀναμνήσεις, ἀνέπτυξε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν, καὶ ἀπέκτησε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, ὡς οἱ Γερμανοὶ δι' ὁμοίους λόγους ἀπέκτησαν τὸ ἄσμα τῶν Νειβελλούγκων. Τὰ δράματα μετὰ ταῦτα, ἀπόρροιαι τῆς Ὀμηρικῆς πηγῆς, ἢ ὡς ὠνόμαζεν αὐτὰ ὁ Αἰσχύλος, *λείψανα* τῶν μεγάλων δειπνῶν τῆς Ὀμηρικῆς εὐφύτας, ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐποποιεῖται διαλογικῶς διατεθειμέναι, ἐν αἷς οἱ ποιηταὶ παρένειρον καὶ χορούς. Ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦν τῷ ὄντι ἡ ἐνέορταῖς καὶ πανηγύρεσι διηγηματικὴ λαμπρᾶς τινὸς πράξεως ἐκθεσις, ὑπὸ ῥαψωδῶν ἐφ' ἁμαξῶν περιφερομένων. Ἡ ἑλληνικὴ ἀγχίνοια προσέθετο καὶ δεύτερον, καὶ μόνον μετὰ ταῦτα τρίτον, καὶ πλείονα διαλεγόμενα πρόσωπα, καὶ ἐπὶ πᾶσι ἢ ἴσως πρὸ πάντων, τὸν χορὸν, καὶ οὕτω συνέστη ἡ παλαιὰ τραγωδία, φυλάττουσα τὸν ἐπικὸν χαρακτῆρα καταφανῆ εἰς ὅλην τὴν οἰκονομίαν καὶ τοῦ μύθου τὴν ἐκθεσιν, καὶ ἰδίως εἰς τὰς εἰσαγωγικὰς ἐκείνας διηγή-

οὗτοι δι' ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προλογίζουσι τὰ πρῶτιστα πρό-
σωπα. Πρόσθετες εἰς τοῦτο ὅτι ἡ πρᾶξις εἰς τὰ ἑλληνικὰ θεάτρα
ἦν διηγετική, ὅτι αἱ σκηναὶ ἦσαν ἀναλλοίωτοι, καὶ ὁ χορὸς ἀποτε-
λῶν συνεχὲς τοῦ ὅλου δράματος μέρος, συνέδεε τὰ διάφορα αὐτοῦ
μέληματα κατὰ τρόπον ὥστε διόλου δὲν διεκόπτοντο, οὐδὲ ἡ
εἰς πράξεις ἢ μέρη διαίρεσις ἦν δυνατὴ εἰς τ' ἀρχαῖα θεάτρα, καὶ
θέλεις ὁμολογήσει ὅτι ὑπὸ σιδηρᾶς ἀνάγκης ἐβιάζοντο οἱ προ-
πάτορες ἡμῶν νὰ τηρῶσι τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἐνό-
τητα. Τὴν μόνην ἣν ἐδύνατο νὰ παραβῇ ὁ Εὐριπίδης, τὴν μόνην
ἀξιοσέβαστον κατ' ἐμὲ, διότι συντείνει εἰς τὴν εὐκρίνειαν καὶ
αὐξάνει τὸ διαφέρον, τὴν ἐνότητα τῆς ὑποθέσεως, τὴν παρέβη,
ὡς γνωρίζεις, εἰς τὴν Ἑκάβην. Ἄλλ' ἐκτοτε πολλὰ μετεβλήθη-
σαν. Μετὰ τῆς ἀρχαίας κοινωνίας, μετὰ τῶν ἀρχαίων ἡθῶν,
ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ καὶ ἡ ἐπικὴ ἐκείνη ἀπλότης τῆς ἀρχαίας τέ-
χνης, ἣν ἀναγνωρίζομεν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν γλυ-
πτικὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπόμενον ἦτο νὰ διαδεχθῇ αὐτὴν ἡ
δραματικὴ ζωηρότης τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, ὧν δραματικὴ ἦτο
καὶ ἡ ἐμφάνισις ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου, ὡς καὶ ἡ μεταγενεστέρα ζωὴ
των. Τὸ δράμα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Εὐρώπην, χωρὶς ν' ἀντλήσῃ
εἰς τὴν ἀρχαίαν δραματουργίαν¹, οὐχὶ πλέον ἐπικὸν ὡς ἄλ-
λοτε, ἀλλ' ὅλως δραματικόν.

Ὁ δημόσιος τῶν ἀρχαίων βίος ὑπεχώρησεν εἰς τῶν νεωτέρων
τὸν ἰδιωτικόν, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὰ ἱπποτικά ἤθη ἀνύ-
ψωσαν τὴν γυναῖκα ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἡ ποίη-
σις κατῆλθεν ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας ἵνα ζητήσῃ ἐμπνεύσεις ἐντὸς
αὐτῆς. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ νομοθεσία, μία τῶν ὕψεων τῶν κατο-
πτρίζουσῶν τὴν ἐποχὴν ἐφ' ἧς ἐπικρατοῦσιν, ἦσαν, ὡς γνωστὸν,
παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιληπτικαί, τὸ σύνολον ἀφορῶσαι, καὶ
συγχέουσai τὸ ἄτομον ἐντὸς τοῦ πλήθους. Ὁμοίως καὶ ἡ φιλο-
λογία, ἄλλη ἐκφρασις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὀφείλει ἐξ ἀνάγκης νὰ
φέρῃ τὸν ὁμοιον τύπον, δι' ὃ καὶ ἡ ἀρχαία ποίησις εἶναι μᾶλλον
ἐπικὴ καὶ γνωμικὴ, ἢ δραματικὴ.

Ἄλλ' ὁ νοῦς τῶν νέων αἰώνων εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενος
πρὸς τὸν τῶν παλαιῶν. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ νομοθεσία σήμερον
ἐρευνῶσι τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ σκοπὸν προτίθενται τὰ συμφέ-
ροντα τῶν ἀτόμων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ φιλολογία ἡμῶν

¹ Τὰ μυστήρια τοῦ Μεσαιῶνος κτλ.

ἀνάγκη νὰ διαφέρῃ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, καὶ ἡ ποίησις νὰ εἶναι ἐξόχως ἠθοποιητικὴ καὶ διαγραφικὴ χαρακτήρων καὶ ἀτομικῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων. Διὰ τοῦτο ἐνανθρωπισθεῖσα, οὕτως εἰπεῖν, ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν ὑπαρκτὴν ἀφορῶσα φύσιν, καὶ εἰς ἅμῃ τὸν ἄνθρωπον, προσλαμβάνει εἰς τὰς παραστάσεις τῆς τοῦ ἱλαρὸν πλησίον τοῦ ἐμβριθοῦς, ὡς ἡ φύσις εἰς τὰς σκιαγραφίας τῆς συγκρινᾷ τὸ φῶς μετὰ τῆς σκιᾶς, συνδέει τὸ ποταπὸν μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ, διότι ἄλλως ἄνευ βαθμῶν καὶ ὅρου συγκρίσεως, τὸ φῶς δὲν θὰ ἦτο φῶς, οὐδὲ τὸ ὑψηλὸν ὑψηλόν, οὐδὲ ἡ φύσις φύσις.

Ὑπδειχθείσης τῆς πρώτης ταύτης θεμελιώδους διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ποιήσεως, ὑπολαμβάνω σχεδὸν περιττὸν νὰ σοὶ ἀναφέρω καὶ τὰς λοιπὰς, ἀναγκαίας οὕσας αὐτῆς συνεπειάς, ὡς πρὸς τὰς θρυλλουμένας π. χ. ὑμετέρας ἐνότητας. Φθὰς σοὶ εἶπον, ὅτι ἡ ἐνότης τῆς ὑποθέσεως μοὶ φαίνεται λογικῶς ἀναγκαία, ὡς εἰς ἐκάστην τοποθεσίαν εἶναι ἀναγκαῖος εἷς καὶ μόνος ὀρίζων, περικλείων ἐν ἑαυτῷ ὅλα αὐτῆς τὰ συμπτώματα. Αἱ δύο ἕτεραι, ἡ τοῦ τόπου καὶ χρόνου, συντελοῦσιν ἴσως κατὰ τι εἰς τοῦ δράματος τὴν ὁμοιολήθειαν καὶ τὴν σκηνικὴν ἀπάτην· ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ τὰς παραδεχθῶμεν καθ' ὅλας τὰς συνεπειάς των, ὡς οἱ παλαιοὶ τὰς ἐνόουν, περιοριζομένου τοῦ μὲν τόπου εἰς δέκα πήχεων τετραγωνικῶν διάστημα, τοῦ δὲ χρόνου εἰς μιᾶς ὥρας πρᾶξιν, ἥτοι ὄντος τοῦ δράματος συνεχοῦς· καὶ τότε ποία πρᾶξις μεγαλοπρεπῆς, ποία χαρακτήρων διαγραφὴ, τίς μῦθος ὀλοσχερῆς καὶ ποικίλος; Ἀλλ' οἱ νεώτεροι γνωρίζουσιν ὅτι καὶ τῆς ἡδονῆς ἡ συνέχεια ἀπαυδεῖ, καὶ διήρεσαν τὸ δράμα εἰς μέρη τινὰ πολυπληθέστερα ἢ ὀλιγοπληθέστερα ἀναλόγως τῆς ὑποθέσεως, ἵνα μεταξὺ τούτων ἀναπαύηται ἡ τεταμένη προσοχὴ καὶ ἡ φαντασία τοῦ θεατοῦ. Ἀμὰ παραδεχθῶμεν τὴν εἰς πράξεις ταύτην διαίρεσιν καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀναπαύσεις, αἱ δύο σου ἐνότητες μένουσι πάσης ὑπερασπίσεως ἀνεπίδεκτοι. Καὶ τῷ ὄντι, ἂν τίποτε δὲν σ' ἐμποδίζῃ, ἐπανελθὼν πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Ἀγγελοκῆπους περιπάτου σου, καθήμενος εἰς τὴν στενὴν σου καθέδραν ἐφ' ἧς ποῦ καὶ ποῦ σταλάζει καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ ἐπικρεμαμένου λύχνου, παραγκωνιζόμενος ὑπὸ τῶν γειτόνων σου ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ὧν ὁ μὲν ἀναγινώσκει μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ ἔσχατον φύλλον τῆς ἐφημερίδος, ὁ δὲ πληροῖ τοὺς ῥώθωνάς του διὰ τῆς κόνεως τῆς

νικοτιανῆς, ἔχων ἐπιπροσθοῦντα τὸν πτεροφόρον πέτασσον κυ-
ρίας τινὸς τοῦ συρμοῦ, καὶ βλέπων ἀνυπομόνως εἰς τ' ὠρολό-
γιόν σου τὴν ἐννάτην πλησιάζουσιν τῆς ἐσπέρας, ἂν τίποτε δὲν
σ' ἐμποδίζῃ ἅμα ἀνασυρθῇ τὸ παραπέτασμα νὰ μεταβῇς διὰ
μιας ἐμπρὸς τῶν πυλῶν τῆς Βαβυλῶνος εἰς ὠραίαν ἡλίου ἀνάτο-
λὴν πρὸ δισχιλίων ἐτῶν, καὶ καταπεσόντος τοῦ παραπετάσμα-
τος νὰ εὑρεθῇς καὶ αὖθις ἐν μέσῳ τοῦ φιλοθεάμονος κοινοῦ τοῦ
δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ὁδοιπορήσῃς ἐκ δευτέρου, καὶ ἐκ τρί-
του, καὶ ὁσάκις τὸ παραπέτασμα θέλει, πάλιν εἰς Ἀσσυρίαν, τί
σ' ἐμποδίζει, σ' ἐρωτῶ, νὰ φαντασθῇς σαυτὸν μεταβαίνοντα ὁ-
μοίως ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Μέγαρα, καὶ ἀπὸ Μεγάρων εἰς Θήβας;
ἀπὸ τῆς ἐσπέρας εἰς τὴν πρωΐαν καὶ ἀπὸ τῆς πρωΐας εἰς τὴν
ἐσπέραν; Δὲν βλέπω κατὰ τί οἱ ὑπαρασπισταὶ τῶν δύο τούτων
ἐνοτήτων εἰσὶν ἐπιεικέστεροι τῶν ἐναντίων των ὡς πρὸς τοὺς
θεατάς, καὶ πῶς βιάζουσι τὴν φαντασίαν των ὀλιγώτερον, βλέπω
ὅμως ὅτι ἐπιτίθενται αὐτοὶ εἰς ἑαυτοὺς δεσμὰ παιδαριώδη, δι'
ὧν ἀναχαιτίζεται πᾶν βῆμά των θαρράλεον καὶ ἀνδρικόν. Ταῦτα
δὲ λέγων, ἀποκρούω, ἐννοεῖται, τὴν ἄσκοπον καὶ ἄτεχνον κα-
τάχρησιν.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐπομένως κηρύττεσαι αὐτόχρημα Ῥομαντικός.

ΕΓΩ

Δὲν γνωρίζω τὸ σύμβολον τῆς πίστεως τῶν κλασικῶν καὶ τῶν
ρομαντικῶν. Ἀλλ' ἂν οἱ μὲν τάττωνται ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν
παραδόσεων, ἐννοῶ ὅτι οἱ ἄλλοι ἔχουσι σύνθημα τὴν διαμαρτύ-
ρησιν. Οἱ κανόνες, αἱ παραδόσεις, εἰσὶν αἱ γραπταὶ τῆς ὑπάρ-
ξεως συνθῆκαι ἰδέας τινὸς ἥτις συνετάχθη καὶ ἐπολιτογραφήθη
εἰς τινὰ τόπον καὶ χρόνον, τὸ ὁρατὸν αὐτῆς μέρος, καὶ ἐπομέ-
νως δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν αὐτῆς ἐκτενεστέραν διάρκειαν, καὶ
μένουσιν ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀνίσχυροι καὶ ἄκυροι ἅμα
νέα ἰδέα ἐκθρονίσῃ τὴν παλαιάν ἣν παρίστων. Ἡ νέα ἰδέα ἐπι-
φέρει νέους κανόνας. Ὁ κλασικὸς λοιπὸν, ὡς τὸν ἐννοῶ, εἶναι ὁ
ἀποβλέπων ἀμέσως εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ κατ' αὐτοὺς
πολιτευόμενος, μόνον διότι φέρουσι τὸ κῦρος τοῦ παραδείγμα-

τος, ρομαντικός δὲ ὁ ἀποβλέπων εἰς τὴν ἰδέαν αὐτὴν, ἐρευνῶν τὴν ἀληθῆ αὐτῆς σύγχρονον φάσιν, καὶ ἀνατιθέμενος εἰς ἑαυτὸν καὶ μόνον νὰ ἐξάξῃ πάσας αὐτῆς τὰς συνεπείας κατὰ πᾶσαν τῆς εὐφυΐας του τὴν ἀτομικότητα, καὶ περιοριζόμενος ὑπὸ μόνων τῶν φυσικῶν ὁρίων τῆς φιλοκαλίας. Ὁ κλασικὸς εἶναι ὑπήκοος πιστὸς καὶ φιλόνομος, ὁ δὲ ρομαντικὸς νομοθέτης καὶ μεταρρυθμιστής. Ὅταν ὁ νέος οὗτος Εὐριπίδης ἢ Βολταῖρος πολιτογραφηθῇ ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης εἰς τῆς φιλολογίας τὴν κοινωνίαν, τότε ὁ νέος Ἀριστοτέλης ἢ Λαάρπος θέλει ἔλθει ἵνα ἐγγράψῃ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς τέχνης του τὰ χαρακτηριστικὰ εἰς τὸ ληξιαρχικὸν του βιβλίον. Οἱ κανόνες δὲν ὁδηγοῦσιν οὐδὲ ρυμουλκοῦσι τὴν εὐφυΐαν, ἀλλὰ τὴν παρακολουθοῦσι μακρόθεν, διαγράφοντες τὴν τροχίαν αὐτῆς, ὥς ὁ διαβήτης δὲν σύρει τὸν κομήτην κατόπιν του, ἀλλὰ καταμετρᾷ τὴν οὐρανίαν ὁδὸν του.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Παρατηρῶ ὅτι δὲν σέβεσαι μεγάλως τοὺς κριτικούς.

ΕΓΩ

Οὐτ' ἐκεῖνοι μεγάλως δὲν θέλουσι μὲ σεβασθῇ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐν ἀκόμῃ μοὶ μένει νὰ σ' ἐρωτήσω. Εἰς τὴν δευτέραν πρᾶξιν ἐννοεῖς διὰ στίχων γεγραμμένην τὴν διήγησιν τοῦ Μελετίου; Τίνος εἴδους στίχοι εἰσὶν ἐκεῖνοι;¹

ΕΓΩ

Φίλε, ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του, καὶ καιρὸς εἶναι νὰ φθάσῃ τέλος τοῦ δράματός μας ἢ καταστροφή, διότι κατὰ τὸν προσφιλῆ σου Ἀριστοτέλην οὐδὲν δράμα πρέπει νὰ καταντᾷ παμμέγεθες², ἀλλὰ «ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δὲ εὐμνημόνευτον

¹ Ὑπῆρχεν εἰς τὴν πρᾶξιν ἐκείνην διήγησις διὰ νέων ἑξαμέτρων, ἣτις ἀφῆρέθη εἰς τὴν παροῦσαν ἑκδόσιν.

² Ποιητ. ζ'.

»εἶναι.« Διὰ τοῦτο εἰς ἀπάντησιν τῆς τελευταίας σου ἐρωτή-
σεως, ἐπίτρεψόν μοι νὰ σὲ παραπέμψω μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χει-
ρογράφου τούτου εἰς τὸ πεζὸν τεμάχιον τὸ ἐπιγραφόμενον·

«Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς προσωδίας, καὶ ἀντιπαράθεσις
»αὐτῆς πρὸς τὴν νέαν.»¹

Καὶ ἤδη ταῦτα μὲν ὥς ἔχουσι παραδίδω εἰς τὰ πιεστήρια, ἐν-
δίδων, κύριε, εἰς τὰς συμβουλὰς σας. Ἀλλὰ

«Χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν ἐς ὑπερὸν ἄδιον ἔσσω.»

— — — — —

¹ Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐκδίδεται εἰς προοίμιον τοῦ Δ' τόμου, τοῦ πε-
ριέχοντος τὰς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων δραμάτων.

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΛΗΣ, Σατράπης Ἰωαννίνων, μέσης ἡλικίας.

ΕΜΙΝΕ, σύζυγος αὐτοῦ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ, υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐκ πρώτης γυναικός.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ, ἀδελφὴ τοῦ Ἀλῆ, παρακμαζούσης νεότητος· κα-
τακόσμου ἐνδυμασίας.

ΦΡΟΣΥΝΗ, νέα Ἑλληνίς, τῆς γυναικωνίτιδος τῆς Ἑμινές.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, ἐκ τῶν πέριξ τοῦ Γαρδικίου, πατὴρ τῆς Φροσύνης.

ΔΕΒΩΡΑ, γράια ἐκ Γεωργίας, τροφὸς τῆς Φροσύνης.

ΙΩΑΝΝΗΣ, Ἕλλην, Γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ.

ΧΑΨΑΝΗΣ, μαῦρος.

ΟΣΜΑΝΗΣ, ἕτερος.

Μαῦροι καὶ δοῦλοι, βωθὰ πρόσωπα.

Ἡ σκηνὴ εἰς Ἰωάννινα, εἰς τὰ μέγαρα τοῦ Ἀλῆ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τῆς Χαϊνίτσας, ἐνοῦσα Ἀσιατικὴν μετ' Εὐρωπαϊκῆς πολυτελείας. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγει ἡ σκηνή, διατελοῦσι συνδιαλεγόμεναι

ΧΑΪΝΙΤΣΑ καὶ EMINE

EMINE

Ὅπως ἂν ἔχη, ἀδελφὴ, προσθέτης ἢ ἀφίνης,
νομίζω τοὺς χριστιανοὺς ἀδίκως πῶς τοὺς κρίνεις.
Ὅμοίως καὶ προτέρημα καὶ σφάλμα των μ' ἐφάνης
μὲ ὄμμα ὅτι θεωρεῖς προλήψεως καὶ πλάνης.
Ἐὰν εἰς τὰς καρδίας των γεννᾶται ἡ κακία,
πῶς διαφέρει πιστευτον καρδία καὶ καρδία.
Διότι σφάλλουσί τινες, καταδικάζεις ὅλους;
Μήπως τὸ ρόδον τῶν ἀγρῶν δὲν θάλλ' εἰς τὰς τριβόλους;
Καὶ πονηρῶν ἑκατοντὰς ἀνίσως σὲ θυμόνη,
δι' ἐν' ἀγάπης ἄξιον τοὺς ἑκατὸν λησμόνει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τῶν ἀλλοπίστων ἡ φυλὴ, τῶν δούλων ἡ ἀγέλη,
πλασθεῖσα διὰ νὰ φιλῇ τὰ ἔχνη μας, τί θέλει;
Ἀγάπην; Περιφρόνησιν ἃς περιμένουν μόνην.
ὦ! ἄφες, ἃς κυλίωνται μακρὰν μας εἰς τὴν σκόνιν.
Αἶ! καὶ ἂν σῖτος, νύμφη μου, αὐξάνη μετὰ τῶν,
ἡξεύρεις τὰ ζιζάνια πῶς καίουσι τὸν σῖτον.
Εἰς ἄνθος μὴ πιστεύεσαι ὅταν εἰς τέλμ' αὐξάνη·
ἀπὸ τὸν βόρβορον χυμοὺς φαρμακεροὺς βυζάνει.

Ἄν μ' ἐπαινῇς τὴν τόλμην των, τὴν γενναιότητά των,
 μυρίων εἶναι δι' αὐτὴν ὑπεύθυνοι θανάτων·
 ἂν πολυμήχανον λαὸν τοὺς λέγῃς, ἂν ὀξύνουν,
 μὴ λησμονῇς πῶς καθ' ἡμῶν τὰ βέλη των ὀξύνουν.
 Ἐχθροὺς δὲν ἔχ' ἡ πίστις μας ὡς τούτους θανασίμους.
 Ὑβρίζουν τὸν Προφήτην μας μὲ προσευχὰς βλασφήμους.
 Ἡ μὴ δὲν τείνει αὐθαδῶς ὁ μυστικὸς ἀγὼν των
 εἰς τὴν λαμπρὰν σελήνην μας νὰ στήσουν τὸν σταυρόν των;
 Ναί, κατ' αὐτοῦ σου τοῦ λαοῦ τοῦ ἀξιομισήτου
 μὴ λησμονῇς πῶς ἄσπονδος ὁ νόμος τοῦ Προφήτου,
 καταδικάζων αὐστηρῶς τὸν φιλικόν μας ζῆλον,
 τὸ αἶμ' ἀπὸ τὰ ξίφη μας ζητεῖ τῶν ἀλλοφύλων.
 Εἶν' ὅλοι ἀδιάλλακτοὶ ἐχθροί μας· κ' ἡ Φροσύνη; ...
 ὡς κόρην τὴν ἀνέθρεψας· σὲ ἀπατᾷ κ' ἐκείνη.

EMINE

Ὁμολογῶ γλυκύτερα πῶς θέλω νὰ τοὺς κρίνω.
 Ὅπου μοὶ μέν' ἡ ἐκλογὴ, πρὸς τὴν συγγνώμην κλίνω.
 Ἀλλὰ καὶ μῖσος ἄσπονδον ἂν κατ' αὐτῶν μ' ἐκίνει,
 θενὰ τὸ ἐξιλέωνεν ἡ φίλη μου Φροσύνη.
 Ὅταν ὁ νοῦς της φαίνεται εἰς θλίψεις βυθισμένος,
 τὰ κάλλη της συνηγοροῦν δι' ὅλον της τὸ γένος.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰρωνικῶς)

Τὰ κάλλη της; ὦ! σέβομαι τ' ἀμίμητά της κάλλη.
 Εἶν' εὐειδής, τ' ὁμολογῶ· τ' ὁμολογοῦν καὶ ἄλλοι.
 ὦ! εἶναι πλάσμα!

EMINE

Δὲν φρονεῖς;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναί, ναί· εἰς τοῦτο ἦτον
 κ' ὁ ἀδελφός μου σύμφωνος. Τὸ πλῆθος τῶν χαρίτων

τῆς φίλης σου τὸν ἐκθαμβοῖ, καθὼς μὲ ἐβεβαίουν.
 Τὰ βλέμματά της ἔλεγεν ὡς ἄνθρακες πῶς καίουν.
 Μάλιστα, λέγουν, ὤμοσε καὶ Μέκαν καὶ Μεδίνην
 ὅτι νὰ εἶχεν ἤθελε γυναῖκα ὡς ἐκείνην.

EMINE

Ἦξεύρεις· ἀστειεύεται.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἀναμφιβόλως· εἶδες
 τὸν ἀδελφόν μου πρὸ πολλοῦ;

EMINE

Δημόσιοι φροντίδες
 τὸν ἀσχολοῦν νυχθημερόν, κ' ἡ αἵθουσά του μένει
 εἰς ὄλους, κ' εἰς ἐμὲ αὐτὴν πολλάκις κεκλεισμένη.
 Ἀδελφὴ, τοῦτο μὲ λυπεῖ. Τέσσαρα ἔτη τώρα
 μακράν μου τῷ ἐφαίνετο αἰὼν ἐκάστη ὥρα·
 χωρὶς ἐμοῦ, ὡς μ' ἔλεγε, νὰ ζήσῃ δὲν ἠμπόρει
 καὶ σήμερον τὴν θύραν του μοὶ κλείουν δορυφόροι!
 Ἡ ἐγκατάλειψις αὐτὴ τὸν βίον μου μαραίνει.
 Τὴν ὑπομένω πλὴν, ἀφ' οὗ ὁ ἔρως του μοὶ μένει.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Περίεργον! Δημόσιοι φροντίδες! Δὲν σὲ βλέπει;
 ὦ! Τότε ψεύδη προφανῇ νὰ διαδίδουν πρέπει.

EMINE

Ψεύδη; Τί ψεύδη;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Μάρτυρες αὐτόπται μοὶ τὸ εἶπον,
 εἰς τῆς Φροσύνης ὁ Πασᾶς πῶς ἔρχεται τὸν κῆπον,
 καὶ μακρὰς ὥρας εἰς αὐτὸν πῶς μένει τὸ ἑσπέρας·
 κ' ἐκεῖν' εἰσόδους παρ' αὐτῷ πῶς ἔχει ἐλευθέρως.

EMINE

Τί λέγεις; Τί αίνίττονται οί λόγοι σου; ὦ! φρίττω!
 Πλὴν τοῦτο εἶν' ἀδύνατον! Πλὴν ψεῦδος τὸ κηρύττω!
 Ἦξεύρεις οἷος πρὸς ἐμὲ ἦν ἔτι ἐπ' ἐσχάτων,
 πῶς μ' ἔλαβε τὴν ταπεινὴν ἀντὶ τῶν λαμπροτάτων,
 πῶς μ' ὕψωσ' ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀγάπην μοι ὁμνύων,
 καὶ εἰς χρυσοῦν μ' ἐστόλισε παράδεισον τὸν βίον.
 Δὲν ἀγνοεῖς κ' ἐγὼ χαρὰν, ζωὴν κ' εὐδαιμονίαν
 εἰς λέξιν καὶ εἰς αἴσθησιν πῶς συνεκέντρουν μίαν,
 καὶ ἦτον αὕτη τοῦ Πασᾶ ἡ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη.
 Εἰπέ μοι ἂν τὸ φρόνημα τὸ πρὶν τοῦ μετετράπη,
 ἂν ἀπесπᾶσθη ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὲ ἀπесτράφη,
 πρὸς ἄλλην τῶν βλεμμάτων του τὸ φῶς ἐὰν ἐστράφη·
 εἰπέ μοι τῆς καρδίας του τὸν θησαυρὸν ἂν χάνω,
 καὶ εἴμ' ἐτοίμη, ἀδελφὴ, ἐτοίμη ν' ἀποθάνω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ὦ! μὴ τοιαῦτα λέγῃς· μὴ ἀπελπισίαν τόσῃν.
 Πολλάκις τὰ φαινόμενα, ἡξεύρεις, ἀπατῶσιν.
 Ἴσως ματαίως μεριμνᾷς. Ἀλλὰ εἰς τῆς Φροσύνης
 τὴν ὑπαρξιν μεταβολὴν καὶ σὺ δὲν διακρίνεις;
 Δὲν εἶδες σύγχυσίν τινα ἐνδόμυχον πῶς κρύπτει,
 βλέμματ' ἀνήσυχα, ὑγρά, πρὸς οὐρανὸν πῶς ῥίπτει;
 Παρατηρῶ ἀπὸ τίνος πῶς φεύγει τοὺς ἀνθρώπους,
 ὅτι ἐρήμους προτιμᾷ, μεμονωμένους τόπους.
 Τί ἔχει; Πῶς παρήλλαξε; — καὶ ἀλλαγὴν μεγάλῃν!
 Νὰ πάσχῃ ἄρα; Ν' ἀγαπᾷ; Δὲν τὸ πιστεύω πάλιν.

EMINE

Δὲν τὸ πιστεύεις, ἀδελφὴ; ὦ! πῶς δὲν τὸ πιστεύεις;
 Τὴν ἀσθενῆ καρδίαν μου ἰδοῦσα συγκατέβης.

Μὴ μάτην μὲ παρηγορῆς. Τὰ θέλγητρά της εἶδες.
 Δακρύων της προδότριαι τὰ ἔβρεχον ῥανίδες.
 Τίς, ὅστις εἶδε τὰ λαμπρά, τ' ἀγγελικά της κάλλη,
 ἂν εἰς αὐτὰ δεσμεύωνται καρδίαι θ' ἀμφιβάλλῃ;
 Καὶ πότε θέλει ἔρωτα προσφέρει ὁ Σατράπης,
 χωρὶς νὰ λάβῃ ἀμοιβὴν ἀγάπην ἀντ' ἀγάπης;
 Δι' ἄλλην μὲ παρήτησεν! ὦ ἀδελφῇ, (Κλαίει)
 δὲν κλαίω,
 δὲν κλαίω! Πρὸς τὴν τύχην μου ἀνδρεῖ' ἀντιπαλαίω.
 ὦ!

(Κλίνει τὸ πρόσωπον εἰς τὸ προσκεφάλαιον καὶ κλαίει.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (πάντοτε εἰρωνικῶς)

Μὴ λυπῆσαι· φρόνιμος φανοῦ, παρηγορήσου.
 Εἰς τὸ παραμικρότερον πῶς θλίβετ' ἡ ψυχὴ σου!
 Ἄν ὁ Πασᾶς σὲ ἄφησεν, εἰς τοῦτο μήπως πταίεις;
 Ἴδὲ νὰ τὸν ἐκδικηθῇς, καὶ μὴ ματαίως κλαίῃς.
 Ἦ μὴ, πονηροτέρα μου, δακρύουσα ἡξεύρεις
 πῶς ἡμπορεῖς ταχύτερον ἐκδικητὰς νὰ εὔρῃς;

EMINE

Ἄν ὁ Πασᾶς μὲ ἄφησεν; Ἴδὲ τὰ δάκρυά μου,
 καὶ ἔχε οἶκτον πρὸς ἐμέ. Σὲ θέλγουν τὰ δεινά μου.
 Τὴν δυστυχῇ καρδίαν μου αἱ χεῖρές σου ἄς σχίζουν,
 πλὴν ἄφες τὰ χλευάσματα δι' ἄλλας ποῦ τ' ἀξίζουν.
 Θανατηφόρον μ' ἤνοιξες πληγὴν. Ἔχε υἱείαν.
 Ἀναχωρῶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀναχωρεῖς; Χωρὶς μνησικακίαν
 ἐλπίζω. Εἶν' ἀδύνατος ψυχρότης μεταξύ μας.
 Μὴ δίδῃς πίστιν, ἀδελφῇ, εἰς ἀδεσπότους φήμας.

Σ' ἐλύπησα. Δὲν ἤξευρον κ' ἐγὼ νὰ σιωπήσω!
Λησμόνησον τοὺς λόγους μου αὐτούς.

EMINE

Θὰ προσπαθήσω. (Φεύγει.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μόνη)

Τῷ ὄντι; ὕπαγε καὶ σὺ καθὼς ἐπῆγαν τόσοι.
Τὸν ὄφιν θάλπε τὸν πικρὸν ὅπου θὰ σὲ κεντρώσῃ.
Ὅλίγα δάκρυ', ἀδελφῇ, καὶ στεναγμοὶ ὀλίγοι
δὲν πολυβλάπτουν, πίστευσε, καὶ ἡ καρδί' ἀνοίγει.
Καὶ σὺ, θριάμβευε καὶ σὺ, Φροσύνη μου ὦραία.
Καὶ διὰ σὲ ἡ πρόνοια ἐλήφθ' ἡ ἀναγκαία.
Σεῖς εἰς τὰ πάθη πρόσκομμα κ' εἰς τὰ συμφέροντά μου!
Ἐμπρὸς εἰς τὰς ὀρέξεις μου τί εἴσθε; Κόκκος ἄμμου!
ὦ ἄθλια νευρόσπαστα ὅπου κινῶ μὲ τρίχας!
Εἰς τὴν παλάμην μου κρατῶ τὰς εὐτελεῖς σας τύχας.
Ἐντός μου φλόγα ἰσχυράν αἰσθάνομαι ν' ἀνάπτῃ.
Ἀνίσως τὰς δυνάμεις μου ὁ χρόνος ὑποσκάπτῃ,
πρὶν σκάψῃ καὶ τὸν τάφον μου θὰ δείξ' ὅτ' εἶχον ζήσει.
Οὐαὶ εἰς τὸν τολμήσοντα τὸν δρόμον νὰ μοὶ κλείσῃ.
Εἰς τὴν φλογώδη μου ψυχὴν ἡ ἔκτασις δὲν φθάνει.
Συντρίβω καὶ διέρχομαι.

(Πρὸς τὸν ΧΑΣΑΝΗΝ, εἰσερχόμενον)

Τί εἶδησις, Χασάνη;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Σουλτάνα μου;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί νέα;

ΧΑΣΑΝΗΣ

ὦ! σελήνη εἶν' ἀπόψε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὁνδρόχειλε, τὴν γλῶσσάν σου, σὲ συμβουλεύω, κόψε.
Εἰς τοῦ Μουκτάρη ἦσουν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναί.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἰπέ μοι, πῶς σ' ἐφάνη;

Τί λέγει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Προσκυνήματα.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὁμίλησε, Χασάνη.

Ἦξεύρω τί χρειάζεσαι·

(Τῷ ῥίπτει χρήματα)

Μαῦρε, ἰδοὺ, καὶ λάλει.

ΧΑΣΑΝΗΣ (λαμβάνων τὰ χρήματα)

Χρυσὴν βροχὴν μᾶς ἔφερε μικρὰ ἀνεμοζάλη.

—Λοιπὸν, καθὼς διέταξας, μὲ προσοχὴν πηγαίνω,
ἀδιακρίτων ὀφθαλμοὶ νὰ μακρυνθοῦν προσμένω,
καὶ ἀφ' οὗ ὕδρεις καὶ θυμοὺς πρὸ ὀφθαλμῶν ἐπῆρα,
ἐκτύπησα, καὶ ἔβηξα, καὶ ἤνοιξεν ἡ θύρα.

Τὸν ἤϋρα. Εἰς συλλογισμοὺς βαθεῖς ἐπεριπάτει,
καὶ κάτι εἰς τὰς χεῖράς του περιπατῶν ἐκράτει.

Ἦτον; δὲν ἦτον; ... Ὡς εἰκὼν μ' ἐφάνη. Τὸ ἐφίλει
καὶ λόγους τῷ ἀπέτεινεν, ἢ μόνος του ὠμίλει.

Σουλτάνα μου, νὰ ἔβλεπες τὴν ὠραιότητά του!

Τί χάρις εἰς τὸ σῶμά του κ' εἰς τὸ ἀνάστημά του!

Πῶς ἔλαμπεν ἐπάνω του ἀνδρία καὶ φαιδρότης,
καὶ ἔρωτα πῶς ἔπνεεν ὁ νέος στρατιώτης!

Τίς ἔλεγα νὰ τὸν ἰδῇ μὲ ἀδιαφορίαν;
Τίς ἄλλος τῆς κυρίας μου ἀξίζει τὴν καρδίαν;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μαῦρε, ὁ γλωσσοδέτης σου ἐλύθηκε;

(Τῷ δίδει χρήματα)

Παρέχει.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς μὲ βλέπει κ' ἔρχομαι, ταραττεται καὶ στέκει.
Τὸν προσκυνῶ ὑποκλινῶς. — «Τί θέλεις χελιδόνι;»
μοὶ λέγει, καὶ μ' ἐφαίνετο ὀλίγον πῶς θυμώνει,
καὶ ἡ ὀφρὺς του ἔκρυπτε τὰ βλέφαρα. — «Πασᾶ μου,
προσκυνισμούς της νὰ σ' εἰπῶ μὲ ἔστειλ' ἡ κυρά μου.» —
«Ἄ! ἡ κυρά σου;»-«Μάλιστα.»-«Εὐχαριστῶ»-καὶ νά'τος
μ' ἐγύρισε τὴν ῥάχιν του, καὶ μ' ἔφυγε τρεχάτος.
«Αὐθέντα!»-Καλὰ, πήγαινε.»-«Πλὴν ἡ κυρά μὲ στέλλει.»-
«Ποία κυρά; Τί φλυαρεῖς!» — «Ἡ Χαϊνίτσα. Θέλει
μία στιγμὴν νὰ σὲ ἰδῇ.» — «Πολὺ καλὰ, πηγαίνω.»
Καὶ ἔφυγε, καὶ μ' ἄφησεν ἀκόμη νὰ προσμένω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ δὲν τῷ εἶπες τίποτε;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καὶ μήπως ἤμποροῦσα;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Αὐτὰ εἰν' ὅσα μ' ἔλεγες καὶ ὅσα ἐθαῤῥοῦσα;
Ἄν ἄλλην ἀξιοῖτητα, ταλαίπωρε, δὲν ἔχης,
ὥσάν τὴν μαύρην μου σκιὰν κατόπιν μου τί τρέχεις;
Εἶπε λοιπὸν πῶς ἔρχεται;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸ εἶπε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τόσον μόνον;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τόσον.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὅμιλησον, εἰπέ, ὦ κάθαρμα δαιμόνων!

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί νὰ εἰπῶ; Δέν ἔγινε καθῶς προμελετᾶτε,
 τὸν κόσμον ὑποθέτετε πῶς πρέπει νὰ χαλᾶτε.
 Τὴν ἑξαψὶν σου πράϋνον, καὶ συλλογίσου πλέον.
 Ὅταν αὐτὸς δέν ἤκουεν, ἐγὼ ἦ τίς ὁ πταίων;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄν πταίης λέγεις; Καὶ τολμᾷς νὰ φαίνεσαι ἐμπρός μου;
 Ἐάν ποτε ἐγνώρισες τί εἶναι ὁ θυμός μου,
 στιγμὴν μὴ στέκης, πήγαινε, πέταξε, τρέξε, κρύψου·
 εἰς τῆς θαλάσσης τὸν βυθὸν διὰ νὰ φύγης ῥίψου.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἰδιαιτέρως)

Μάταιοι λόγοι! Τοὺς θυμοὺς ἐκείνους τοὺς ἤξεύρω.
 Ἐδῶ νὰ μὲ παρακαλῆς ὡς αὔριον θὰ σ' εὔρω.
 Εἶμαι σκιά σου ὅσῳ ζῆς, καὶ ἔπειτα, δοξάζω,
 μαζῇ σου εἰς τὸν λέβητα τὸν ἴδιον θὰ βράζω. (Φεύγει.)

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (μόνη)

Πῶς; Μόνον τόσον; Τί δηλοῖ ὁ τρόπος του; Φοβεῖσαι,
 Μουκτάρη, καὶ προσφέρεσαι ψυχρῶς, καὶ προσποιεῖσαι,
 ἢ μήπως ἄρα μάταια δέν φλυαρεῖ τὸ πλῆθος,
 κ' ὁ μῦθος τῶν ἐρώτων σου δέν εἶναι ἀπλοῦς μῦθος;
 Ἐμὲ, Μουκτάρη, ἀπατᾷς, ἢ ἀπατᾷς τοὺς ἄλλους;
 Σὺ, δοῦλος ἀλυσσόδετος τοῦ δουλικοῦ της κάλλους,
 θεν' ἀπορρίψης τὰ καλὰ ὅπου σοὶ φέρω προῖκα!
 Ἄν μὲ περιεφρόνησε, τότε, θυμέ μου, νίκα!

Τότε πετᾶτε, πνεύματα τῆς ἐκδικήσεώς μου,
ἀνάψατ' εἰς πυρκαϊάν τὴν θέρμην τῆς φλογός μου!
Κάθε τῶν ὥραν εὐτυχῇ νὰ μοὶ πληρώσουν τότε
μὲ δάκρυα, μὲ στεναγμούς, μὲ πόνους οἱ προδόται!
Σὺ, εἰς τὰ μαῦρα βάραθρα τῆς λίμνης βυθισμένη....
Ἴδου πλὴν ἔρχεται· κ' ἐγὼ δὲν εἶμ' ἐτοιμασμένη.

(Φεύγει δι' ἄλλης θύρας.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐδὼ εἶν' ὅλα ἔρημα, καὶ μήτε δοῦλος, μήτε....

ΟΣΜΑΝΗΣ (ἐρχόμενος)

Ἔρχεται τώρα ἡ κυρὰ εὐθύς· τὴν συγχωρεῖτε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Καλά. (Ὁ Ὀσμάνης ἀναχωρεῖ.)

Τῆς παρουσίας σου οὐδόλως ἔχω χρεῖαν.
Εἰκὼν γλυκεῖα κατοικεῖ εἰς ταύτην τὴν καρδίαν,
καὶ θανασίμως μ' ἐνοχλεῖ πᾶν ὅ,τι τὴν ταραττει.

Τῆς παρελθούσης μου ζωῆς ὦ ἄγονος ἀπάτη!
Ἡ φλέγουσα νεότης μου ἐδίψα εὐτυχίαν,
καὶ εἰς τὴν δόξαν ἤλπισα καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν
τὴν ποθητὴν εἰκόνα τῆς νὰ εὕρω· ἀλλ' εἰς μάτην!
Κενὸν, καὶ νύκτ' ἀπῆντησα παντοῦ σκοτεινοτάτην!
Τότε τῆς πρώτης μου ζωῆς, τὸν ζόφον διαλύον,
μ' ἐφώτισεν ἐν βλέμμα τῆς, λαμπρότερον ἡλίων,
καὶ τότε ἀνεβίωσεν ἐκ νέου ἡ καρδία,
καὶ οἱ παλμοὶ τῆς μ' ἔμαθον τί εἶν' ἡ εὐτυχία.

Ἄ! ἔρχεται! ἄ! ἔρχεται! Κακὴ στιγμή! Τὸ πνεῦμα
μακράν τῆς εἰς τῶν σκέψεων πῶς ἔφυγε τὸ ρεῦμα!

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (ἔρχεται. Λαμπρῶς ἐνδεδυμένη.)

Τόσον σπανίως φαίνεσαι, Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀκουσίως

τὸν κόσμον φεύγω, καὶ αὐτὸς μὲ φεύγει παρομοίως.

Μὲ ἀπησχόλουν μέριμναι κοιναὶ, εἰς ἃς ὑπήκων
καὶ ἄκων πᾶν κοινωνικὸν ἡμέλησα καθῆκον.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καθῆκον! ὦ! ἡ ἄχαρις, ἡ παγετώδης λέξις!

Τὴν γλῶσσαν πῶς μετέβαλας, πῶς ἥλλαξας τὰς ἑξεῖς!

Ποῦ εἶναι ὁ ποτὲ θερμὸς, φιλόφρων νεανίας,
ὁ δι' ἐνός του βλέμματος δεσμεύων τὰς καρδίας,
καὶ ὅστις ἀδιάφορος πρὸς τὸν γλυκύν των φόρον,
γελῶν μοὶ τὰς προσέφερες ὡς ἀπαρχὴν καὶ δῶρον.

ὦ! λέγε, ἡ καρδιά σου ἐτράπ' ἢ ἐμαράνθη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τώρα βλαστάνει μάλιστα τοῦ παραδείσου ἄνθη.

Δὲν μετετράπη παντελῶς, καὶ θερμότερα πάλλει.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τότε τοὺς τρόπους σου λοιπὸν τί τόσον μεταβάλλει;

Θερμὴν τὴν λέγεις, καὶ ψυχρὰ ἢ ἐπιφάνειά της.

Ἐντός της τὰ αἰσθήματα πρὸς τί κρυπτὰ φυλάττεις;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ναὶ, τὰ φυλάττω, ὡς φρουρεῖ τὸν θησαυρὸν ὁ δράκων,

ἀπὸ βεβήλων βλέμματα καὶ γλώσσας χαιρεκάκων.

Αὐτὰ γλυκεῖά μου τρυφή καὶ βάλσαμον τῶν πόνων,

καὶ θέλω, θέλω δι' ἐμὲ νὰ τὰ φυλάττω μόνον.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καὶ κρύπτεσαι καὶ ἀπ' ἐμοῦ; Εἰπέ το ἐλευθέρως,

εἰπέ το· τὸν ἀδάμαστον ἐδάμασεν ὁ ἔρως;

Εἰπέ το, καὶ τὸ πάθος σου ἂν εἶναι ἄξιόν σου,
 θὰ μ' ἔχῃς ἐπαινέτην του, καὶ πρῶτον σύμμαχόν σου.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἄν εἶναι; Εἶναι ἄξιον ν' ανταλλαγῇ μὲ θρόνον,
 καὶ νὰ κινήσῃ μεταξὺ καὶ τῶν ἀγγέλων φθόνον.
 Μ' ἐξευγενίζει, μὲ τιμᾶ, καὶ ἐπ' αὐτῷ καυχῶμαι.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί λέγεις; Εἰς τὴν ἔννοιαν ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι,
 σὲ δικαίῳ πρὸς τοὺς λοιποὺς νὰ δείκνυσαι κρυφίνους.
 Ἄλλ' ὥς πρὸς τὴν καρδίαν σου ἂν ἀπατᾷς ἐκείνους,
 δὲν ἔχεις λόγους εἰς ἐμὲ νὰ τὴν ἀποκαλύψῃς;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Γνωρίζεις τί ἐστὶν αὐλή καὶ αὐλικάι προλήψεις.
 Ἐδῶ ὑπῆκ' εἰς διωγμοὺς καὶ εἰς περιφρονήσεις
 ὅ,τι ἐγκρίν' ἡ ἀρετὴ καὶ ἀγιάζ' ἡ φύσις.
 Ἐνταῦθα καταγγέλλεται πᾶς κτύπος τῆς καρδίας,
 ὁ εἰς αὐτὴν πειθόμενος καλεῖτ' ἐγκληματίας.
 Ἐγὼ, νὰ ψεύσω προσπαθῶν τὰς ὑπονοίας ὅλων,
 πολλάκις εἰς τεχνάσματα κατέφυγα καὶ δόλον,
 καὶ εἰς πολλὰς ἐπίπλαστον προσέφερον λατρείαν,
 ὅπως τηρήσω ἄγνωστον τὴν ἀληθῆ, τὴν μίαν.
 Ἀφ' οὗ εἰς τῆς καρδίας μου ἀνέγνως σὺ τὰ βάθη,
 ἀφ' οὗ μ' ἐγκρίνεις, πρόσεξον μὴ ἄλλος τις τὸ μάθη·
 διότ', ἠξεύρεις; Πρόσκομμα ἐάν τις παρεμβάλῃ,
 μὰ τὸν Προφήτην, φοβερά θὰ ἐγερθῇ ἡ πάλῃ,
 καὶ οὐδεὶς θέλει μὲ ἰδῇ νὰ ὀπισθοδρομήσω
 πρὶν μ' ἄλλους συγκαταστραφῶ, ἢ πρὶν ὑπερισχύσω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μουκτάρη, ἡ καρδία μου, ὦ! σ' ἐννοεῖ σκιρτῶσα,
 καὶ μοὶ ἐμπνέει θαυμασμὸν ἡ ἀνδρική σου γλῶσσα.

Αἰ φῆμαι τῶν ἐρώτων σου λοιπὸν ἐπίπλαστ' ἦσαν,
καὶ πρόσχημα τὴν προσοχὴν τῶν αὐλικῶν πλανῆσαν!
Ἐν ᾧ πλήν εἶχες τὴν λοιπὴν αὐλὴν ἡπατημένην,
τῶς ἔχεις ἐλησμόνησας γυναῖκα ἐρωμένην,
καὶ δι' αὐτὸ ζηλότυπον; Πρὸς τί δὲ φόβοι τόσοι;
Ἀπέναντί σου κεφαλὴν τίς θέλει ἀνορθώσει;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Οὐδεὶς τοσοῦτον τολμηρός. Ἄλλ' ὁ Πασᾶς. . . .

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μουκτάρη,

καὶ σὲ ὁ λέων σὲ φοβεῖ; ὦ! ἄκουσον, καὶ θάρρει.
Ἐν αἴσθημα εἰς τὰς ψυχὰς φωλεύει ἀμφοτέρων.
ἅς γίνῃ διαρκέστερος δεσμός των ἐν συμφέρον.
Μὴ μεριμνᾷς· ἐφρόντισα ν' ἀπομακρύνω πρῶτα
ἐπικινδύνους ὀφθαλμοὺς, καὶ περιέργων ὦτα. (Κάθηνται.)
Μουκτάρη, βύθισον βαθὺ τὸ βλέμμα εἰς τὸ μέλλον.
Τὸ κράτος ἡμῶν φέρεται ὁξὺ κατὰ σκοπέλων.
Πᾶρέλυσεν ἡ δύναμις ἡ πρὶν του, ἡ ἀγρία,
ἐσβέσθ' ἡ λεοντώδης του αἰμοτραφῆς ἀνδρία·
ἐγήρασεν ὁ κολοσσός, καὶ παίζουσιν ἀψήφως
οἱ ξένοι καὶ οἱ δοῦλοί του μὲ τὸ νωθρόν του ξίφος.
Ἐπὶ ποδῶν στηρίζεται ὁ θρόνος ὑποσάθρων,
καὶ τρύζει ἐξαρθρούμενος, καὶ σείετ' ἐκ τῶν βάθρων.
Ἴσως ἰδῶμεν ἐν βραχεῖ, ἐπὶ συμβάντος πρώτου,
ἀφ' οὗ τὴν γῆν ἐξέπληξε, νὰ πέσῃ μετὰ κρότου.
Τίς τότε ἐκ τῶν τριμμάτων του, δι' ὧν τὴν γῆν θὰ σπείρῃ,
θρόνον διάδοχον αὐτοῦ τίς τότε θ' ἀνεγείρῃ;
Τίς τόλμην, καὶ τίς δύναμιν θὰ ἔχῃ χαρακτῆρος;
Τίς ἔσται ὁ μεγαλουργὸς ἐκεῖνος; τίς ὁ ἥρως;

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

Δέν εἶναι τῶν σατραπιῶν οἱ χαῦνοι τυραννίσκοι·
οὐδ' εἰς τὸν θρόνον, οὐδ' ἐγγὺς τοῦ θρόνου τὸν εὕρισκει
ζητοῦν αὐτὸν ἀνήσυχον τὸ βλέμμα τοῦ νοός μου.
Ἦν, πλὴν δέν εἶναι οἷος ἦν τὸ πρὶν ὁ ἀδελφός μου.
Παρῆλθεν ὁ ἀγωνιστὴς τῶν πρώτων τοῦ ἀγώνων.
Ὁ θρόνος τώρα τὸν κρατεῖ, καὶ δέν κρατεῖ τὸν θρόνον.
Πρὸς ἐγχειρήσεις τολμηράς ἀνίσχυρον τὸ γῆρας.
Νεαράς θέλουσιν αὐταὶ τὰς φρένας καὶ τὰς χεῖρας,
σώματος ῥώμην ἀνδρικήν, ἀκμὴν νοός εὐρώστου,
ἄνδρα ὡς ἦτον ὁ Ἀλῆς, ὡς εἶναι ὁ υἱός του.
Σὺ, ὁ ἀκαταμάχητος, ἀνδρεῖος στρατιώτης,
εἰς ὃν ἐμπρέπ' ἡ καλλονὴ κ' ἡ θάλλουσα νεότης,
πρὸς ὃν πετῶσιν αἱ ψυχαὶ κ' οἱ πύρινοί των πόθοι,
λάβε τοὺς οἷακας· εἰς σὲ νὰ κυβερνᾷς ἐδόθη.
Σὲ νὰ λατρεύῃ χρεωστεῖ πᾶς ὅστις ἂν σὲ βλέπῃ·
σὺ φέρεις εἰς τὸ μέτωπον ἐγχάρακτον τὸ πρέπει.
Συνηνωμέν' εἰς δύναμιν κ' εἰς τρυφεράν ἀγάπην,
ᾗς ἀντικαταστήσωμεν τὸν γέροντα Σατράπην,
καὶ ᾗς ὑπηρετήσωμεν τὰς φλογεράς μας κλίσεις
καὶ τὰ κοινὰ συμφέροντα τοῦ θρόνου μας ἐπίσης.

ΜΟΥΚΤΑΡΙΣ

ὦ γύναι! Ποῖα τέρατα συνέλαβες κ' ἐκφράζεις!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τοὺς δισταγμούς σου ἐννοῶ· ἤξεύρω τί τρομάζεις.
Ὁ λέων ὁ γεγηρακῶς, ἐν ὄσῳ ἀναπνέει,
κωλύων σοὶ ἐπιπροσθεῖ, καὶ φόβον σοὶ ἐμπνέει.
Ἄλλ' ἀκουσον· ἀνάλογα τὰ μέτα πρὸς τὰ τέλη
ἀνάγκη νὰ ἐκλέγωνται. Μεγάλα ὅστις θέλει,
διὰ μεγάλων τὰ ζητεῖ. Ἄν θέλῃς ν' ἀνακύψῃς
εἰς εὐδοξίαν, τὰς κοινὰς ἀπόπτυσον προλήψεις.

Αἱ σχέσεις αἵματος, ἐμπρὸς μεγάλων συμφερόντων,
εὐπίστων μορμολύκεια, καὶ μῦθ' εἰσὶ γερόντων.

Εγὼ γνωρίζω φρούριον ἐπὶ βουνοῦ ἐρήμου.

Εἰσὶν οἱ τοῖχοί του παχεῖς, καὶ οἱ φρουροὶ πιστοὶ μου.

Εκεῖ ἂν ζήσῃ ὁ Πασᾶς, καθ' ἃ τὸ πᾶν μέ πείθει,
μετὰ τοῦ χρόνου βαθμηδὸν θενὰ ἐπέλθ' ἡ λήθη,
κ' ἴσως θερμότερ' οἱ φρουροὶ βραχύνωσι τὸν χρόνον,
ἀσάλευτον ἰδρύοντες τὸν νέον ἡμῶν θρόνον.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται)

Τί λέγεις; Ποῖον σύμπλεγμα κακουργιῶν ὑφαίνεις;
Ἐθήλασας, ταλαίπωρε, τὸ γάλα τῆς λυκαίνης;
Ἡ γλῶσσα ἡ ἀνόσιος τὸ πνεῦμά μου ἐκπλήττει.
Ἡ κόλασις περίτρομος σ' ἀκούει καὶ σὲ φρίττει.
Γυνή, τῆς πλάσεως χαρὰ, τῶν καρδιῶν μαγνήτης,
ὀλόκληρος ὑπομονή, πραότης καὶ γλυκύτης,
πλασθεῖσα τὰς ἀγρίας μας νὰ κατευνάζῃς κλίσεις,
σκορπίων εἶναι κ' ἐχιδνῶν ἡ πονηρά σου φύσις,
καὶ ἡ πνοή σου τὴν ζωὴν μαραίνει καὶ μολύνει!
ὦ! ὄχι, φῶς τοῦ βίου μου, πανέρασσε Φροσύνη,
ἂν δι' αὐτὴν διέβαλα τὸ γένος σου, συγγνώμην,
συγγνώμην!

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄνυπόφορον!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τὴν ἀσεβῆ σου γνώμην
μὴ θέλουσ' ἀπεκάλυψας. Τὰ φρίττοντά μου χεῖλη
τοὺς ἀνοσίους σου σκοποὺς δὲν θέλουν καταγγεῖλει.
Ἄν πλὴν τολμήσῃς νὰ προβῇς εἰς πράξεις, ἄκουσέ με·
ὁ τιμωρός σου καὶ κριτὴς εἰμ' ἄγρυπνος, καὶ τρέμε!
Ναὶ, τρέμε! (Ἐξέρχεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ὦ τὸν φίλτατον! ἐγὼ νὰ τρέμω; Ἄφρον!
καὶ διὰ σέ καὶ δι' αὐτὴν σὺ ἔσκαψας τὴν τάφρον.
Τὴν ἀγαπᾷς, καὶ μ' ἀπειλεῖς! ὦ λύσσα καὶ ὦ φρίκη!
ὦ ἔχιδναι ἀνήμεροι καὶ τῶν ὁρέων λύκοι!
Ὅσα θηρία εἰς σφαγὴν κ' εἰς αἷμα ἐντρυφᾷτε,
ἐντός μου τὴν ἀγρίαν σας μανίαν ἐμφυσᾷτε.
Ἐπικαλοῦ την, φίλτατε, τὰ κάλλη της ἐξύμνει.
Ἐὰν κ' ἐγὼ τι δύναμαι... θὰ σοὶ διδάξ' ἡ λίμνη.

(Ῥίπτεται ἔξω.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Κατοικία τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ ΙΩΑΝΝΗΣ ἵσταται πλησίον τραπέζης κεκαλυμμένης ὑπ' ἐγγράφων.

Ὁ ΑΛΗΣ ἐξέρχεται ἐκ πλαγίας θύρας.

ΑΛΗΣ

Αἰ, Ἰωάννη, λέγε μας· τί ἔχομεν, τί νέα;
Ἀνάγνωσε τὰ γράμματα τὰ μᾶλλον ἀναγκαῖα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (κρατῶν ἐπιστολὴν)

Εἰδῆσεις! Οἱ ἁμαρτωλοὶ μᾶς λέγουν τῶν Ἀγράφων,
ὁ Κατσαντώνης ἔπεσεν.

ΑΛΗΣ

Ἐπεσε, λέγεις; Τάφον,
τάφον εἰς ὅλους, τύχη μου, ὅσοι μ' ἐμέ τὰ βάλουν.
Ὁ Κατσαντώνης ἔπεσεν! Εὐχὰς παντοῦ νὰ ψάλουν.
ὦ! τώρα εἶμαι ἥσυχος.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πλὴν εἶναι πληγωμένος,
καὶ τί προστάξεις ἐρωτοῦν νὰ γίνῃ ἐπομένως.

ΛΛΗΣ

Πῶς; μ' ἐρωτοῦν; Ἀνάγνωσον. Πῶς γράφουν; Ποῦ εὐρέθη;

Ω! τὸν κρατῶ. Ποίας χαρᾶς με κυριεύει μέθη!

Δὲν θὰ κοιμῶμαι τοῦ λοιποῦ εἰς φόβους καὶ φροντίδα!

ΙΩΑΝΝΗΣ (ἀναγινώσκων)

Πασᾶ μας κραταιότατε. . . .

ΛΛΗΣ

Καλὰ, τοὺς τίτλους πήδα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (στρέφει τὸ φύλλον καὶ ἀναγινώσκει)

Ἐφέραμ' ἄνω κάτω ὅλα τ' Ἀγραφα,

τὸν Κατσαντώνην ἔμως δὲν εὐρίσκαμεν.

Τὰ δάση τὸν ζητοῦσαν, τὰ ὕψηλά βουνά,

καὶ οἱ ἄρματωλοί σου καὶ οἱ κλέπται του.

Ἵσαν σίφωνας κατέβη, κ' ἦλθε, κ' ἔφυγε,

κ' αἱ σπάθαι μας βογγοῦσαν εἰς τὰς θήκας των.

Ἐκεῖ, νὰ καὶ τὴν νύκτα στρίγλα ἔρχεται.

—Κοιμᾶσθε, στρατιῶται; Καλὰ κάμνετε,

κ' ὁ Κατσαντώνης τώρα κάμνει Ἵσαν ἐσᾶς.

Παράδες δώσετέ με, κίτρινα φλωριά,

κ' ἐγὼ νὰ σᾶς πηγαίνω νὰ τὸν εὔρετε.

Πάρετ' ἐκεῖ τὸν δρόμον, τὸ βουνὸ βουνὸ,

καὶ πρὶν ἢ ξημερώσει θὰ τὸν εὔρετε.

Κ' ἐπήραμεν τὸν δρόμον, τὸ βουνὸ βουνὸ,

κ' ἐτρέξαμ' εἰς τοὺς βράχους κ' εἰς τὰ ἔλατα,

καὶ εἶχε ξημερώσει ποῦ τὸν ηὔραμεν.

Τὸ χῶμα εἶχε στρῶμα καὶ προσκέφαλον,

καὶ σύντροφον τὴν σπάθην κ' ἐν ἀδέλφῳ του.

—Προσκύνα, Κατσαντώνη, τὸν Ἀλῆ Πασᾶν.

—Πασᾶς ὁ δικός μου εἶναι ἡ μαχαίρα μου,

καὶ δὲν προσκυνῶ ἄλλον ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Τὸν ἀδελφόν του τότε βάζει ἴσῳ του.
—Τίς θέλει νὰ ὀρίσῃ, λέγει, παρεδῶ;
καὶ δύο βόλια ρίχνει, δύο πλήγωσε.
Μὲ τὸ σπαθὶ ἴσῳ λύκος χύνεται ἔμῃς,
παντοῦ πληγαῖς μοιράζει, παντοῦ θάνατον.
Ἐννέα θανατώνει πρὶν ἢ πληγωθῇ.
Πλὴν ἓνα πικρὸν βόλι, βόλι ἄπονον
τὸν ἔρριψε. . . . »

ΛΛΗΣ (διακόπτων)

Τὸν ἔρριψεν! ὦ! φθάνει, αὐτὸ φθάνει.
Τί νὰ τὸν κάμω; Ὁ νεκρὸς, ὡς λέγουν, δὲν δαγκάνει.
Αἱ ἥρω μου ὑπέρπλουτε μὲ τόσα λαμπρὰ δῶρα,
αἱ χεῖμαρρε ποῦ ἔσειες τὰς ρίζας μου, αἱ, τώρα; . . .
Νὰ μὲ τοὺς φέρουν γράψῃ τοῖς χωρὶς ν' ἀργοπορήσουν.
Καθὼς ἰδοῦν τὴν προσταγὴν, ἀμέσως νὰ κινήσουν.
Πρὸς γενικὸν παράδειγμα ἀπόφασιν ἐπῆρα
νὰ θραύσ' εἰς πλήρη ἀγορὰν τὰ μέλη των ἢ σφύρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ (δειλῶς)

Ἦτον ἀνδρεῖος. . . .

ΛΛΗΣ

Πῶς! Τολμᾷς, θαρρῶ, παρατηρήσεις;
Μὲ σφύραν θενὰ συντριφθοῦν τὰ μέλη των.

ΙΩΑΝΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

ὦ φύσις!

(Λαμβάνει ἄλλο ἔγγραφο εἰς τὰς χεῖρας)

Πέτρος Μανδόσης. Ἄφεςιν ἐλπίζει τοῦ υἱοῦ του.
Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα προσφέρει ἀγτὶ τούτου.

ΛΛΗΣ

Τὸν ἔχω· δὲν μὲ φεύγει!—Αἱ; τί δίδει ὁ Μανδόσης;

ΙΩΑΝΝΗΣ

Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα, ἂν τὸν υἱὸν τοῦ δώσης.

ΑΛΗΣ

Τρεῖς χιλιάδας δίστυλα; Αὐτὸς ποῦ δίδει τόσα
θὰ ἔχ' εἰκοσαπλάσια. Νὰ μάθω πρέπει πόσα.

Προστάζω· Εἰς τὴν φυλακὴν τὸν Πέτρον τὸν Μανδόσην!

Σὺ φρόντισον τὰ πλούτη τοῦ καλὰ νὰ μετρηθῶσιν.

Ἄν κρύψη, εἰς τὰ βάσανα.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πασᾶ μου, δὲν συμφέρει.

Πεπαιδευμένου ὄνομα καὶ ἐναρέτου φέρει.

Εἶν' ἔμφρων, καὶ μ' ἐπιρρόήν.

ΑΛΗΣ

Σ' ἐρώτησα; Μοὶ μέλλει;

Ἄν ἔχη, ἃς φημίζεται φιλόσοφος, ἂν θέλῃ.

ΙΩΑΝΝΗΣ (λαμβάνων ἄλλο ἔγγραφο)

Μηνοῦν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον τὰ χαιρετίσματά των.

Οἱ ἀρχηγοὶ εὐρίσκονται εἰς ἔλλειψιν χρημάτων,
καὶ δὲν ἠξεύρουν ποῦ καὶ πῶς προμήθειαν νὰ εὔρουν.

ΑΛΗΣ

Καὶ τί ἠξεύρουν; Γράψε τους, ἀνίσως δὲν ἠξεύρουν,
τὴν κεφαλὴν των ἠμποροῦν νὰ μάθουν νὰ μοὶ φέρουν.

Καὶ τί ἠξεύρουν; Χρήματα θαρροῦν θὰ τοῖς προσφέρουν;

Ἡ Λάρισσα, ἡ Ζαγορά, τῆς Θεσσαλίας ὅλης
τόσα χωρία πλούσια καὶ τόσαι λαμπραὶ πόλεις,
οὔτε αὐταὶ δὲν τοῖς ἀρκοῦν; Ἄς καύσουν καὶ ἃς θύσουν.

Θενὰ τοῖς δώσω μάθημα καὶ πῶς νὰ διοικήσουν;

Ἐκεῖ ζοῦν τόσοι ἄπιστοι. Ἄς θύσουν καὶ ἃς καύσουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Θεν' ἀκουσθῶσι γογγυσμοί.

ΑΛΗΣ

Οί λόγοι σου ἄς παύσουν.

Ἔχεις καὶ ἄλλο τίποτε;

ΙΩΑΝΝΗΣ (λαμβάνων ἄλλο ἔγγραφο, μετὰ δισταγμοῦ)

Αὐτό. . . .

ΑΛΗΣ

Τί περιέχει;

ΙΩΑΝΝΗΣ

Εἶναι αὐτό. . .

ΑΛΗΣ

Ἀνάγνωσ το.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Πασᾶ μου!

ΑΛΗΣ

Δός· τί τρέχει;

(Λαμβάνει τὸ ἔγγραφο καὶ βλέπει τὴν ὑπογραφήν)

Πῶς; Ἰωάννης; Εἶσαι σύ; Τί ἔχεις νὰ ζητήσης;

(Βλέπει πάλιν τὸ ἔγγραφο)

Νὰ νυμφευθῇς; Πολὺ καλὰ. . . ἂν δὲν μετανοήσης.

Ναί, μάλιστα νὰ νυμφευθῇς, καὶ νὰ σὲ στεφανώσω.

Εἰπέ μοι ποία εἶν' αὐτὴ, κ' ἐγὼ νὰ σοὶ τὴν δώσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ

Εἶναι, πασᾶ μου, ἡ σεμνὴ καὶ εὐμορφὴ ἐκείνη,
ἡ ὁπαδὸς τῆς Ἑμινὲς καὶ φίλη τῆς Φροσύνης.

ΑΛΗΣ

Φροσύνη; Πῶς προστάζετε; Φροσύνη; Νὰ σὲ δείξω

ἀμέσως πῶς νὰ νυμφευθῇς. Ἐξω νὰ μὴ σὲ πνίξω!

Ἐξω, σὲ λέγω. (Ὁ Ἰωάννης φεύγει.)

Καὶ αὐτὸς Φροσύνην τῶρα θέλει.
 Ἐἴπως γλυκὺ τὸν φαίνεται καὶ εἰς αὐτὸν τὸ μέλι,
 πλὴν δὲν ἐκαλομέτρησεν ἀνίσως καὶ τὸ φθάνει.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἔρχεται)

ΑΛΗΣ

Α! Ὁ Χασάνης ἔρχεται! Πλησίασε, Χασάνη.
 Τί θέλεις; Τί θὰ μὲ εἰπῇς; Τί πάλιν γαργαλίζει
 τὴν γλῶσσάν σου; Ἀνήσυχον τὴν βλέπω νὰ γυρίζει.
 Εἰπέ το, μαῦρε· λέγε το.

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Θαῤῥῶ πῶς προφητεύω.

(Πρὸς τὸν Ἀλὴν)

Ἦμην εἰς τὴν γυναῖκά σου.

ΑΛΗΣ (γελοῦν)

Ἦξεύρεις πῶς ζηλεύω;

Πῶς! Τὰς γυναῖκας ἀγαπᾷς καὶ σὺ ὡς ὁ παστᾶς σου.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὴν ἐδικήν σου ὅπως οὖν, θαῤῥῶ, θερμότερά σου.

ΑΛΗΣ

Καὶ πῶς ἠξεύρεις ἂν ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ, καὶ πόσον;

ΧΑΣΑΝΗΣ (δεικνύων τοὺς ὀφθαλμούς του)

Θαῤῥεῖς, τὰ ἔχω στολισμόν;

ΑΛΗΣ

Οὐδὲ στολίζουν τόσον.

Ἦσουν λοιπόν; Τί ἔκαμες ἐκεῖ; εἰπέ μοι πρῶτα.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὴν εἶδα.

ΑΛΗΣ

Ναί; Τὸ χαίρομαι.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ βέβαια. Ἐρώτα
ἢ Ἐμινὲ τί ἔκαμνε.

ΛΛΗΣ

Τί ἔκαμνε, Χασάνη;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τίποτε· λειποθύμησε, κ' ἤθελε ν' ἀποθάνῃ.

ΛΛΗΣ

Ἦθελε; Πῶς αὐτό;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς σ' ἀρέσει ἡ Φροσύνη.

ΛΛΗΣ

ὦ! φοβερά τῶν γυναικῶν ἡ πολυπραγμοσύνη!
Γυνὴ νὰ μείνῃ ἥσυχος ἀδύνατον θὰ ἦτον.
Ταῖς εἶν' ἡ περιέργεια τροφή των καὶ ζωὴ των.
Καὶ σὺ τί λέγεις, μαῦρέ μου;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί λέγω; Ἴσως κάτι
ὁποῦ θὰ σ' ἔχῃ σύμφωνον. Ἀνίστως σὲ ταραττῇ
μὲ στεναγμούς, μὲ δάκρυα καὶ μὲ λειποθυμίας
ἀπὸ τυφλὰς παραφορὰς καὶ ἀπὸ ὑποψίας,
τότε μὴ τόσους δισταγμούς· τῶν οἰκιῶν τὸν στύλον,
τὸν μέγιστον εἰρηνευτὴν διχονοιῶν, τὸ ξύλον!
Ἄν ὅμως εἶναι ἄλλο τι, καὶ ἂν δικαίως κλαίῃ,
ἂν εἰς τὸν λύχνον τοῦ Πασᾶ ἔλαιον ξένον καίῃ,
ὦ! ἄλλη σκέψις βέβαια. Ὁμίλησ', ἐξηγήσου,
κ' ἐκείνην μόνον ἔκλεξε ποῦ θέλ' ἡ ὀρεξίς σου.
Τίς τάχα θεν' ἀντισταθῇ εὐθὺς ποῦ τὸ θελήσῃ;
Δὲν ἔχουν ὅλοι νόμους των τὰς ἐδικὰς σου κλίσεις;

Δέν σοι ἀρέσκ' ἡ Ἐμινέ; "Ἄς ἔχ' ὑγείαν! "Ἄλλη.
 Ἀπὸ φωνᾶς τῶν γυναικῶν δέν θὰ μᾶς ἔλθῃ ζάλη.
 Ἄλλο εἰς τὸν αὐθέντην μου κακὸν νὰ μὴ γνωρίσω.

ΛΛΗΣ

Ἦ μὲ πειράζῃς, Σατανᾶ, καὶ ὕπαγε ὀπίσω,
 ὅς λέγει ὁ ἡγούμενος. Δέν μ' ἤρεσαν ποτέ μου
 ἡξεύρεις, ἦθη Τουρκικά. Παιδίον τοῦ πολέμου,
 δέν ὑποφέρω μαλθακά· μ' ἀρέσκει ἡ λιτότης,
 καὶ στρατιώτης γεννηθεῖς, θὰ ζήσω στρατιώτης.
 Εἰς τὴν γυναικωνίτιν μου δέν κλείεται ἡ θύρα.
 Μίαν γυναῖκα ἤθελον, τὴν Ἐμινέν ἐπῆρα.
 Εἶναι καλὴ καὶ ἄκακος· πῶς μ' ἀγαπᾷ ἡξεύρω·
 πλὴν εὐτυχίαν μὲ αὐτὴν δέν ἤμπορῶ νὰ εὕρω.
 Ὁ τρόπος τῆς ὁ ἑμαλὸς, τὸ ἥσυχόν τῆς πνεῦμα,
 κ' ἡ δουλικὴ ὑπόκλισις εἰς ἕκαστόν μου νεῦμα,
 ὥς καὶ ὁ ἔρως τῆς, αὐτὸς ὁ μόνιμός τῆς ἔρως,
 μὲ θλίβει, δέν μὲ συγχωρεῖ νὰ πνεύσω ἐλευθέρως.
 Εἰς τῆς Φροσύνης τὴν μορφήν τί λέγεις; τί γλυκύτης!
 Τὸ βλέμμα τῆς εἶναι καὶ φλόξ συγχρόνως καὶ μαγνήτης.
 Ὅταν κινῇ τὸ σῶμά τῆς, εἶν' ὅλη ἀρμονία·
 τὸ βῆμά τῆς εἶναι χορὸς, ἡ λέξις τῆς μαγεία.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ποτέ μου δέν σ' ἐνόμιζον μὲ τόσῃν εὐγλωττίαν,
 Πασᾶ μου. Τὴν περιγραφὴν εὐρίσκω θαυμασίαν.
 Πλὴν πρέπει, καθὼς σ' ἔλεγον, πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος
 νὰ μετοικήσ' ἡ Ἐμινέ εἰς ἄλλο κἀνὲν μέρος.
 Ἄν πρὸς τοιαύτην δούλευσιν μὲ χρειασθῇς ποτέ σου,
 εἰπέ μοι το, καὶ ἱεραὶ μοὶ εἶν' αἱ πρостаγαί σου.
 Μὲ βρόχον καὶ μὲ μάχαιραν ἡξεύρεις πῶς πολλάκις
 ἐπιτυχῶς σ' ἐδούλευσαν αἱ χεῖρές μου, ὅσάκις...

ΑΛΗΣ

Καλά· ἤξεύρω· πήγαινε. Ἄν θέλω σέ προστάζω.
Χασάνη, ἔμῳς σιωπὴν.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἐγὼ πῶς δὲν φωνάζω
γνωρίζεις.

ΑΛΗΣ

Ἐχασα πολλὴν εἰς ἐργασίας ὥραν.
Ὀλίγον ἄς ἀκούσωμεν τί γίνετ' εἰς τὴν χώραν,
τί ψάλλουν ἀπ' ὀπίσω μου, καὶ τί φρονοῦν οἱ φίλοι.

(Τῷ δίδει χρήματα)

Λάβε αὐτὰ, καὶ κλείδωσε τ' ἀκλείδωτά σου χεῖλη. (Ἀναχωρεῖ.)

ΧΑΣΑΝΗΣ (μόνος)

Καλὰ, Πασᾶ μου! κάλλιστα! θαυμάσια, Πασᾶ μου!
Δὲν φεύγεις, τύχ', εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰ δίκτυά μου.
Ἀπὸ τὴν κόμην σέ κρατῶ. Πασᾶς ἐρωτευμένος,
ὦ! θησαυρὸς ἀκένωτος διὰ τὸ μαῦρον γένος! (Ἀναχωρεῖ.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κήπος σύμφυτος. Ἑσπέρα. Ἡ σελήνη ἀνατέλλει. Ἡ ΦΡΟΣΥΝΗ
προκύπτει ἐκ τῆς θύρας τῆς οἰκίας.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! τί δρόσος! τί γαλήνη! τί ἀγγελικὴ ἑσπέρα.
Τί ὥραί' ἀπὸ τὰ δένδρα ἀνατέλλει ἡ σελήνη!
Τῶν ἀνθέων εὐωδίας ἔπιεν ἡ ἀτμοσφαῖρα,
καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μου ὅλον τὸ θυμίαμά της χύνει.
Μ' εὐχαρίστησιν ὦ πόσῃ τὴν ζωὴν ἀπολαμβάνω!
ὦ! ποτὲ, ποτὲ δὲν θέλω, ὦ! δὲν θέλω ν' ἀποθάνω!
ἢ τὴν γῆν μου τὴν ὥραίαν ἂν ποτὲ ν' ἀφήσω πρέπη,
ἄστρα μου χρυσᾶ, ὦ, δότε ν' ἀναβῶ εἰς σᾶς ἐπάνω,
καὶ ποθοῦσα ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ σᾶς τὴν γῆν νὰ βλέπη.

Λαμπρὰ σελήνη, πῶς σὲ ζηλεύω!

Ἐκεῖ ποῦ τρέχεις, ἐκεῖ ν' ἀνέβω,
ἐκεῖ ν' ἀνέβω ὡς τὰ ὑψηλὰ,
νὰ ἔρχετ' ἔξω νὰ μὲ κυττάζῃ,
καὶ εἰς τὸ φῶς μου ν' ἀναστενάζῃ,
ὅταν τὸ φῶς μου χαμογελᾷ.

Σιωπή! Ἐκεῖνος εἶναι! Δὲν ἐσείσθησαν οἱ κλῶνες;

Ἀπατῶμαι. Εἰς τὰ φύλλα πτερυγίζουν ἀηδόνες.

ὦ τρισευδαίμονα πτηνὰ, ὦ σεῖς ποῦ ἐλευθέρως
πετᾶτ' εἰς κάθε μέρος!

Κ' ἐγὼ διατί πτέρυγας ὁμοίως νὰ μὴν ἔχω
κατόπιν σας νὰ τρέχω;

ὦ πάτερ, πάτερ, ὁδηγέ τῶν παιδικῶν μου χρόνων,
 μίαν στιγμὴν νὰ σὲ ἰδῶ ἂν ἐδυνάμην μόνον!
 ὦ! πόσον ἤθελε χαρεῖ ἡ πατρικὴ ψυχὴ σου,
 ἂν ἤξευρες πῶς εὐτυχεῖ ἡ κόρ' ἡ προσφιλὴς σου,
 πῶς μ' ἔρωτα ἀγνότερον τῶν ἐπὶ γῆς ἐρώτων,
 μὲ σέβας πῶς τὴν ἀγαπᾷ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν πρώτων! (Ἀκούει κρότον.)
 ὦ! τώρα, τώρα ἔρχεται. Πτηνὰ δὲν εἶναι τώρα.
 Δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ ἀκοή! — ὦ! εἶναι ἡ Δεβώρα!

ΔΕΒΩΡΑ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἦλθε;

ΔΕΒΩΡΑ

Ποῖος;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐρωτᾷς; Ποῖον προσμένω, φίλη;
 Ποῖον ζητεῖ τὸ βλέμμα μου; ποῖον καλοῦν τὰ χεῖλη;
 Ποῖον φαντάζομαι παντοῦ καὶ ἀπαντῶ ἐμπρός μου;
 Ποῖον καὶ μόνον ὅσον ζῶ ποθῶ ἐπὶ τοῦ κόσμου;

ΔΕΒΩΡΑ

Αἶ! βλέπω, πάλιν ἤρχισας τὰ παλαιὰ νὰ ψάλλῃς.
 Ἀπὸ τὸν νοῦν σου, κόρη μου, ὦ! πότε θὰ τὰ βγάλῃς;
 Αὐτὰ εἰν' ὅλα, ἤξευρε, παγὶς τοῦ διαβόλου.
 Ἀπόφυγε τὰ δίκτυα τοῦ πονηροῦ του δόλου.
 Εἰς τ' ἄνθη ὡς αἱ μέλισσαι οἱ νέοι ὅλοι πίπτουν,
 χωρὶς νὰ συλλογίζωνται πῶς τ' ἄνθη κέντρα κρύπτουν.
 Ἴσως ἀνόητα λαλῶ; Καὶ μόνη σου στοχάσου.
 Τί περιμένεις, κόρη μου, ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου;
 Πῶς ἀγαπᾷς ἀλλόθρησκον, ἀλλοίμονον! δὲν φθάνει
 ἂν καὶ σ' ἐπρόσφερεν αὐτὸς τῆς νύμφης τὸ στεφάνι!

Ἰλὴν δὲν ἐλπίζεις οὐδ' αὐτό. Ἦ τίς ποτὲ πιστεύει
 πῶς ὡς ἡμᾶς ὁ ἔνδοξος Μουκτάρης θὰ κατέβῃ;
 Ὅταν τὴν κόρην νυμφευθῇ τινὸς Πασᾶ, θὰ πρέπη
 εἰμένη με περίγελων καὶ οἴκτον νὰ σὲ βλέπῃ;
 Ἄν ὅμως δὲν ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰ θέλγητρά σου,
 ὦ! τότε, τότε τὸν Ἀλῆν, τὴν λύσσαν του φαντάσου!
 Φροσύνη μου, σὲ ἀγαπῶ καὶ σοὶ τὰ λέγω τώρα.
 Ποῦ ἄλλη νὰ σοὶ τὰ εἶπῃ ὡς ἡ πιστὴ Δεβώρα;
 Ναί, ὅταν εἰς τὸν τάφον μου τὰ κόλλυβα μοιράζῃς,
 ναί, τότε θὰ μ' ἐνθυμηθῇς, καὶ θεν' ἀναστενάζῃς.
 Χωρὶς ἀνάγκης μὴ θαρρῇς μ' αὐτὰ πῶς σὲ τρομάζω.
 Διότι βλέπω ἄφευκτον τὸν κίνδυνον, φωνάζω.
 Ἀπόφυγέ τον, κόρη μου, ἐν ὅτῳ εἶναι ὦρα,
 καὶ τὸ κακὸν μὴ προσκαλῇς.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶσαι σκληρὰ, Δεβώρα.

ὦ! νὰ νομίζω ἄφες με πῶς εἶμ' εὐτυχесτάτη.
 Ἄν εἶν' αὐτὸ ἀπάτη μου, εἶναι γλυκεῖ' ἀπάτη.
 Νὰ ζῶ μακράν του, χρέους μου ἂν εἶν' ἀπαραβάτου,
 θάνατον δός μοι, θάνατον, πλὴν θάνατον κοντά του.

ΔΕΒΩΡΑ

Φροσύνη! Παναγία μου! Αὐτὸ σὲ θανατώνει!
 Τί παραχώρησις Θεοῦ! Καὶ ἄδικα θυμώνει.
 Ἀλλόπιστον!... Πλὴν ἔρχεται ἡ Ἐμινέ, Φροσύνη.
 Νὰ βοηθήσῃ ὁ Θεὸς, καὶ ἴλεως νὰ γίνῃ! (Ἀναχωρεῖ.)

EMINE, ΦΡΟΣΥΝΗ

EMINE

Σὺ εἶσαι; Δὲν ἐνόμιζον ἐδῶ νὰ σ' ἀπαντήσω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν χάριν εἰς τὴν τύχην μου λοιπὸν θεοῦ γινώριστω,

ἢ εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν. Μοὶ ἦσο ἀναγκαία.
Πραῦνει τὴν καρδίαν μου ἢ μητρική σου θέα.
Δεινὰ προανακρούσματα αἰσθάνομαι θυέλλης.
Γαλήνην σὺ ἀπόδος μοι. Σὺ δύνασαι, ἂν θέλῃς.

EMINE

Τῷ ὄντι λέγεις; Πλὴν πρὸς τί τεχνάσματα καὶ φράσεις
τὸ ἀληθές σου αἶσθημα διὰ νὰ συσκιάσῃς;
Ὅποῖαι σκέψεις ἀσχολοῦν τὸ πνεῦμά σου ἡξεύρω.
Μὲ συγχωρεῖς· δὲν ἤλπιζον... δὲν ἤλθα σὲ νὰ εὔρω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅποῖοι λόγοι, Ἐμινέ, ὅποῖος ξένος τρόπος!
Ἡξεύρω, ἀστείζεσαι. Πλὴν πόσον ἀπανθρώπως!

EMINE (μετ' ὀργῆς ἣν ζητεῖ νὰ καταστείλῃ)

Μοὶ μένει δι' ἀστεϊσμούςς διάθεσις ὀλίγη.
Ὁ νοῦς μου ἐσυννέφωσε, καὶ πλέον δὲν ἀνοίγει.
Μὴ προσποιεῖσαι πῶς αὐτὰ ποῦ λέγω σ' ἐξιππάζουν.
Ἔχεις μεγάλην καλλονήν· οἱ ἄνδρες σὲ θαυμάζουν.
Οἱ ὀφθαλμοί σου ἀπὸ πῦρ ἀνήσυχον ἀστράπτουν.
Τοὺς ἀνοσίους ἔρωτας γνωρίζεις πῶς ἀνάπτουν.
Ἐσπούδασας εἰς τὸ βαθὺ βιβλίον τῆς ἀπάτης.
Τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ πρόσωπον ἡξεύρεις πῶς νὰ πλάττῃς.
Σ' ἐδίδαξεν ὁ πονηρὸς διδάσκαλος καθρέπτῃς
πῶς νὰ κινῇς τὰ ὅπλα σου καὶ τὰς ψυχὰς νὰ κλέπτῃς.
Περιλαμβάν' ἢ δολερὰ φαρέτρα σου καὶ στέλλει
πλαστῶν δακρύων, τεχνητῶν μειδιαμάτων βέλη.
Ἐμὲ τί θέλεις; Δι' αὐτῶν τοὺς ἐραστὰς κερδίζεις.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἀστείζεσαι. Πικρὰς τὰς λέξεις ἀκοντίζεις.
ὦ! ἐξηγήσου, ἄσπλαγχνε, τὸ αἰνιγμὰ σου λύσε.
Εἶπε τί πταίω, ἢ αὐτὴν καὶ τὴν καρδίαν σχίσε.

Τί θέλουν λέξεις δηκτικαὶ εἰς τὰ γλυκά σου χεῖλη;
Μὴ μὲ ἀφήνεις εἰς αὐτὴν τὴν βάσανον. Ὅμιλει·
κ' ἐδὼ ἂν δὲν ἐπιθυμῆς ἐμπρὸς νὰ ξεψυχήσω,
τοὺς λόγους τοὺς φαρμακεροὺς, ὦ! λάβε τοὺς ὀπίσω.

(Θέλει νὰ ριφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἑμινῆς, ἥτις τὴν ἀποφεύγει.)

EMINE

Μὴ ἐπιδείξεις περιττάς. Διάθεσιν δὲν ἔχω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὲ ἀποβάλλεις, κατ' ἐμοῦ ὠργίσθης, καὶ ἀντέχω!
Σὺ ἥτις εἰς φιλόστοργον μ' ἀνέθρεψας ἀγκάλην,
πῶς μ' ἀποκρούεις ἀπ' αὐτῆς; καὶ ποῦ θὰ εὕρω ἄλλην;
Ἐμπρὸς σου ὡς ὑπεύθυνος ἐρυθριῶ καὶ κλαίω,
πλὴν τί σ' ὀργίζει ἀγνοῶ, καὶ ἀγνοῶ τί πταίω.

EMINE (ἐν ἐξάψει)

Φροσύν', ἡ τύχη στρέφεται, κ' οἱ ἄνθρωποι μαζῇ τῆς·
τοὺς ἐλιγμούς της δὲν μετρά ἡ στάθμ' ἡ διαβήτης.
Ἀνεπαύομην εἰς πνοὴν ἡδονικῶν ζεφύρων,
ἐμπρὸς μου ἀνεπτύσσετο παράδεισος ὀνείρων,
καὶ, εἰς τὸ βάθος μαγικοῦ καὶ ἀνθηροῦ λειμῶνος,
εἰς ἀτμοσφαῖραν στίλβουσας παρίστατο ὁ θρόνος.
Ὁ ποῦς μου εἰς τὴν ἐνδοξὸν βαθμίδα του ἐπάτει,
ἔταν τὸ βλέμμα ὕψωσα, καὶ ἦσαν ὅλ' ἀπάτη.
Τὸν ἴδιον ροῦν ἔλαβεν ἡ τύχη σου Φροσύνη.
Ἀνάπτει τ' ἄστρον σου, ἐν ᾧ τὸ ἐδικόν μου σβύνει.
Ἀπόπλευσον, τὸν ἄνεμον καὶ σὺ νὰ δοκιμάσης.
Μὴ ναυαγήσης ὡς ἐγὼ ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.
Μὲ γνῶσιν τὸ πηδάλιον νὰ διοικῆς στοχάσου.
Εὐθὺς ὡς σύννεφα ἰδῆς, νὰ κλείσης τ' ἄρμενά σου.
Τὸ βλέπεις ποῦ προσήραξεν ἐμὲ ἡ τρικυμία.
Συντετριμμέν' ἡ σκάφη μου ἄς σ' εἶναι ὁδηγία.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θεέ μου! δὲν σ' ἐνόησα. Τί λέγεις; Τί ἰδέαι;
Τί λέξεις εἰς τὸ στόμα σου ἀσύρραπτοι καὶ νέαι;

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐρχόμενος, πρὸς τὴν Φροσύνην)

Ὁ Πασᾶς στέλλει κ' ἐρωτᾷ ἂν δυνατὸν δὲν σ' ἦτον
μίαν στιγμὴν νὰ τὸν δεχθῇς· πλὴν μόνη, χωρὶς τρίτων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ ἔλθῃ θέλει ὁ Πασᾶς;

EMINE

Πῶς; ὁ Πασᾶς τὸν στέλλει;
Μόνην σὲ θέλει ὁ Πασᾶς; Τί θέλει; τί σὲ θέλει;
Τί εἶναι; — Ἀποκρίσου τον· εἶπε νὰ μὴν ἀργήσῃ.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τολμῶ ἀποκρισῶν. . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ

Καλῶς εἶπέ τω νὰ ὀρίσῃ.

(Ὁ Χασάνης ἀναχωρεῖ. Ἡ Ἐμινὲ ρίπτει φοβερὸν βλέμμα πρὸς τὴν
Φροσύνην, καὶ θέλει ν' ἀναχωρήσῃ.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὴν Ἐμινὲν)

Μὴ φεύγῃς· μόνον παρεκεῖ περίμεινον νὰ φύγῃ.
Οἱ λόγοι μας ὑπόσχομαι πῶς θενὰ εἶν' ὀλίγοι.
Ὁ τρόπος σου μ' ἐφόνευσε. Μὲ λέξεις σαφεστεράς
νὰ ὁμιλήσῃς χρεωστεῖς.

EMINE (πνέουσα θυμὸν)

Θὰ ὁμιλήσω, τέρας.

Θὰ μείνω, ναὶ, ἀναίσχυντε, καὶ θὰ σὲ καταισχύνω.

Θὰ πρέπη νὰ μ' ἀποκριθῇς. Θὰ μείνω, ναὶ, θὰ μείνω.

(Ἀποσύρεται εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κήπου ἐκτὸς τῆς σκηνῆς.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν ἐννοεῖ; ὦ! τί στροφὴν ἢ τύχην μου λαμβάνει!
 Καὶ τὸν Πασᾶν πῶς νὰ ἰδῶ εἰς τὴν στιγμὴν ποῦ φθάνει;
 Κατάρ' ἀκατανόητος ἐπάνω μου βαρύνει.
 Καὶ ὁ Μουκτάρης, καὶ αὐτὸς ἀκόμη μὲ ἀφήνει!

ΛΛΗΣ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΛΛΗΣ

Πῶς; Μόν' εἰς τὸν ἐσπερινὸν περιπατεῖς ἀέρα;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου, ἡ μαγευτικὴ μὲ εἴλκυσεν ἐσπέρα.
 Τῆς φύσεως τὰ θέλγητρα λατρεύω, καὶ γαλήνην
 καὶ ἡσυχίαν ἔρχομαι νὰ εὔρω εἰς ἐκείνην.

ΛΛΗΣ

Ἐπιθυμῶ νὰ εὐτυχῇς καὶ νὰ εὐχαριστῇσαι.
 Ὑπὸ τὴν προστασίαν μου ἰδιαιτέρως εἶσαι.
 Ἀφ' ὅτου σ' ἔφερεν ἐδῶ ἡ Ἐμινὲ, Φροσύνη,
 σὺ ἔχεις τὴν ἀγάπην μου, τὴν χεῖρά μου ἐκείνη.
 Τὰ κάλλη καὶ τὴν χάριν σου δὲν εἶχε ποτὲ ἄλλη,
 καὶ κάθ' ἡμέραν ποῦ περνᾷ κερδίζεις νέα κάλλη.
 Τὰ θέλγητρά των τέρπουσι τὸν βίον μου, φιλτάτη.
 Ὅταν τοῦ θρόνου μέριμνα τὸ πνεῦμά μου ταραττή,
 ἢ ἀπὸ μάχας ἔρχομαι ὁ γέρων στρατιώτης,
 μὲ ἀναπαύ' ἡ μαγικὴ τοῦ ἥθους σου παιδρότης.
 Ἐπιθυμῶ νὰ εὐτυχῇς. Τί θέλεις πρότεινέ μοι,
 καὶ τῆς φιλοδοξίας σου τὰ ὅρια εἰπέ μοι.
 Δὲν θέλω νὰ παρακαλῇς· ἀλλὰ νὰ διατάττης.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου, ἥσο πάντοτε γενναῖός μου προστάτης.
 Ὡς εἰς λιμένα εἰς αὐτὸν τὸν οἶκον ἀπεστάλην·
 ἡ Ἐμινὲ μ' ἠνέωξε φιλόστοργον ἀγκάλην.

Ἐδὼ πῶς εἶμαι λησμονῶ καὶ ὀρφανῇ καὶ ξένῃ.
Ἐπιθυμία εἰς ἐμὲ τίς ἄλλη πλέον μένει;
Ἦ μόνῃ ἄλλῃ μου εὐχὴ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἦτον
ἀξία τῶν τοσούτων σου ν' ἀναδειχθῶ χαρίτων.

ΛΛΗΣ

Αὐτὰ ποῦ λέγεις, θαυμαστὰ, ἀλλ' εἶναι μόνον λέξεις.
Σοὶ δίδω χάρτην ἄγραφον· σ' ἀφήνω νὰ ἐκλέξης.
Ἀνίσως θέλῃς θησαυροὺς, οἱ θησαυροὶ τοῦ Κροίσου
εἰς τὴν αὐλήν μου πλημμυροῦν, κ' εἶν' ὅλοι ἐδικοί σου.
Τὴν δύναμίν μου ἂν ζητῆς, τὴν ἔχεις, βεβαιώσου.
Διάταττε, κ' αἱ κεφαλαὶ θὰ πίπτωσιν ἐμπρὸς σου.
Καὶ ἄλλ' ἂν θέλῃς λέγε μοι, καὶ ἄλλα σοὶ χαρίζω.
Τοιοῦτος εἶμαι, ἄπληστος, καὶ ὅρον δὲν γνωρίζω
εἰς ὅλας τὰς θελήσεις μου κ' εἰς ὅλα μου τὰ πάθη.
Δὲν θέλω νὰ μαραίνησαι εἰς ἀδοξίας βάθη.
Ἀξίας τῆς εὐνοίας μου ἂν κάμῃς ἀπαιτήσεις,
ὁποῖαν δόξαν φαντασθῆς, θενὰ τὴν ἀποκτήσης.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀφ' οὗ λοιπὸν εἰς ζήτημα διὰ νὰ μ' ἐνθαρρύνῃς
τὸ ἦθός σου τὸ αὐστηρὸν πρὸς χάριν μου πράυνεις,
Πασᾶ μου, εἰς τοὺς πόδας σου συγχώρησον νὰ πέσω,
καὶ τολμηρὰν παράκλησιν νὰ σὲ παρακαλέσω.
Οἱ Κατσαντῶναι φθάνουσιν. Ἦ φήμῃ διεδόθη
ὅτι φρικτὴ διαταγὴ περὶ αὐτῶν ἐδόθη.
Πασᾶ μου, οἱ αἰχμάλωτοι ἐπίτρεψον νὰ ζήσουν,
καὶ γίνου μέγας συγχωρῶν, καθὼς νικήσας ἦσουν.
Πρὸ τῶν ποδῶν σου δέσμιον θὰ φέρουν τὸν ἐχθρόν σου·
τὴν νίκην διπλασίασον, νικῶν καὶ τὸν θυμόν σου.
Εἰς ἀδυνάτων αἵματα μὴ βάφῃς, μὴ τὰς χεῖρας,
καὶ εἰς τὴν ἐπιείκειαν εἰς τὸ ἐξῆς τὰς θύρας

τῷ σαραγίου ἄνοιξον. Χωλὸν φρονῶ τὸν θρόνον,
 ἄς εἰς ἀγάπην δὲν πατῆ, ἀλλ' εἰς τὸν φόβον μόνον.
 Κερδίζεις τὴν ὑποταγὴν ἀμέσως ὅπου νεύεις·
 καὶ τὰς καρδίας κέρδιζε, καὶ τότε βασιλεύεις.
 ὦ! βάλε εἰς τὴν θήκην σου τὴν σπάθην τῆς ὀργῆς σου,
 καὶ στείρευσον τὰ δάκρυα ποῦ χύνουν οἱ λαοί σου.
 Ἰῶν πολιτῶν τῆς φυλακῆ κατήντησεν ἡ πόλις!
 Εἶν' ἔργα ἴσως δούλων σου, καὶ τὰ γνωρίζεις μόλις.
 Κατάβα εἰς τὰ βάραιρα ὅπου στενάζουν τόσοι,
 διάταξον τὰ σιδηρὰ δεσμὰ των νὰ λυθῶσι,
 κ' ἐν βλέμμα σου τῆς φυλακῆς σκορπίζον τὴν σκοτίαν,
 ἄς τοῖς χαρίσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.
 Πόσαι μητέρες δυστυχεῖς καὶ θυγατέρες πόσαι
 ὀρηνοῦν ἐσπέρας καὶ πρωί! ὦ! ἐν σου νεῦμα δόσε,
 ἄς μειδιάσουν εὐμενῶς τὰ σοβαρά σου χεῖλη,
 κ' εἰς τὰς καρδίας των χαρὰ κ' ἐλπίς θεν' ἀνατείλῃ.
 Ναὶ τότε θὰ ζωννύωσι τὸν πατρικόν σου θρόνον
 αἱ υἱὲς καὶ αἱ ἄδολοι εὐχαὶ τῶν εὐδαιμόνων.
 ὦ! ἄφες ἡ ἀδύνατος φωνή μου νὰ σὲ πείσῃ
 πῶς ἡγεμὼν δὲν δύναται ποτὲ νὰ εὐτυχήσῃ,
 παρ' ὅταν κάμνῃ εὐτυχεῖς. Ἴδου τὸ ζήτημά μου.
 Ἄν ἀγαπᾷς τὴν δόξαν σου, κατάνευσον, Πασᾶ μου.

ΛΗΞ

Ἄν ἀγαπῶ τὴν δόξαν μου; ὦ! τίς τὸ ἀμφιβάλλει;
 πλὴν θερμότερως ἀγαπῶ τὰ μαγικά σου κάλλη.
 Νὰ μεταβάλῃς μὴ ζητῆς τὴν τύχην τῶν ἀπίστων.
 Ἄς κλαίουσιν εἰς τὰ βάραιρα τῆς μαύρης φυλακῆς των.
 Ἀνάγκ' εἶν' οἱ παρήκοοι νὰ διδαχθοῦν, Φροσύνη,
 ὅτι Πασᾶς των εἰμ' ἐγώ, καὶ δοῦλοί μου ἐκεῖνοι.

Ἄς μάθουν οἱ ἀλλόθρησκοι ὅπου γελοῦν, μέ ποῖον
παίζουν. Χρειάζονται τροφήν τὰ ξίφη τῶν δημοίων.
Τῶν ἀλλοπίστων δι' αὐτὸ εἶν' ὁ λαὸς πλασμένος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Κ' ἐγὼ ἀνήκω εἰς αὐτῶν τὸ μιστημένον γένος.

ΛΛΗΣ

Μ' αὐτὸ ποῦ λέγεις, μ' ἀδικεῖς, Φροσύνη, καὶ δὲν πρέπει.
Ἄφ' οὗ τῆς προστασίας μας σ' ἐκάλυψεν ἡ σκέπη,
ἄφ' οὗ σὲ ἀνελάβομεν, σὺ ἐδική μας εἶσαι.
Τῆς πρώτης ἡλικίας σου τὰς ἐνθυμήσεις σβύσει.
Διὰ παντὸς λησμόνησον πρὶν ἢ σ' ἰδῶ τί ἤσουν,
καὶ ἄφησον αἱ χεῖρές μου ἐμπρὸς νὰ σ' ὁδηγήσουν.
Γενοῦ μοι ὅ,τι ἄλλοτε ἢ Ἐμινὲ μοι ἦτον.
Διὰ τῆς ζωηρότητος τῶν νέων σου χαρίτων
ἐμψύχωνε τὰς φρένας μου ὅπου ὁ θρόνος θλίβει.
Ἄνίσως τοὺς ἰδρωτάς μου θαρρεῖς πῶς ἀνταμείβει
ἡ κολακεία ποῦ τὴν γῆν πρὸ τῶν ποδῶν μου γλύφει,
κ' ἡ δύναμις, ὅπου κινεῖ στρατεύματα καὶ ξίφη,
κ' ὁ πλοῦτος, ὅστις γαργαλεῖ τοῦ ὄχλου τὰς παλάμας,
καὶ ἡ τυφλὴ ὑπακοὴ εἰς τὰ θελήματά μας,
δὲν μάς γνωρίζεις, καὶ αὐτὰ εἶναι κοινὰ ἀπάται.
Ὑπὸ τοῦ θρόνου τὴν σκιάν ἐπιβουλὴ κοιμᾶται·
πέριξ μου ψεύδη, καὶ ψυχρὰ συμφέροντα, καὶ δόλοι.
Ὅλοι φιλοῦν τοὺς πόδας μου, καὶ τοὺς δαγκάνουν ὅλοι.
Μοὶ λέγεις ὅτι ὁ λαὸς ἐμπρὸς μου κύπτει τρέμων.
Εἴμ' ἰσχυρός. Βοήθησον, καὶ θενὰ εἴμ' εὐδαίμων.
Θ' ἀνθήσῃ ὥς εἰς ἀνοιξιν ἐκ νέου ἡ ζωὴ μου.
Κάνένα νὰ ὑποπτευθοῦν ἂν ἔχουν οἱ σκοποί μου,
θὰ τὸν μακρύνω. Τίποτε δὲν ἔχεις νὰ φοβῆσαι.
Σὺ φίλη μου μοναδικὴ καὶ δέσποινά των εἶσαι.

Πορεύθητι· ὡς βασιλὶς πολυτελῶς στολίσου·
 τῆς Κασεμίρης πλούσια ὑφάσματα ἐνδύσου,
 καὶ ἀδαμάντων φόρεσον στολὰς ἀκτινοβόλους.
 Ἰῆς Ἑμινὲς τοὺς θησαυροὺς σοὶ τοὺς χαρίζω ὅλους.
 Μὴ ἐρευνᾷς οἱ φθονεροὶ τί λέγουν ἀπ' ὀπίσω.
 Εγὼ αὐθάδη στόματα ἤξεύρω πῶς νὰ κλείσω.
 Μὲ βλέμμα ἐπικρίσεως κἀνεῖς δὲν σὲ κυττάζει.
 Ὁ φόβος κλείει στόματα, κ' ἡ δύναμις σκεπάζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί ἤκουσα! Ἐνόησα τοὺς λόγους σου;

ΛΛΗΣ

Πιστεύω.

Ἢ μήπως δὲν ἐξήγησα σαφῶς πῶς σὲ λατρεύω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ δυστυχής! ὦ πάτερ μου, ὦ πάτερ μου, ποῦ εἶσαι;

ΛΛΗΣ

Τί ἔπαθες; τὸ αἶνιγμα τῆς ταραχῆς σου λύσε.

(Ἡ Φροσύνη θέλει νὰ φύγῃ.)

Πῶς; Φεύγεις! Πῶς; Δὲν χαίρεσαι; Σὲ βλέπω καὶ θαυμάζω.

Ἐπίστρεψε. (Μετ' ὀργῆς)

Ἐπίστρεψε ἀμέσως· τὸ προστάζω.

Ὁμίλησε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

(Ἐπιστρέφει ἀξιοπρεπῶς καὶ μετὰ στερεοῦ βήματος.)

Ἐνόμιζον, ἡ ἄπειρος τοῦ κόσμου
 πῶς μ' ἦρκ' ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἀθωότητός μου·
 ἦ, ἂν δὲν ἦρκει καὶ αὐτὴ, πῶς ἰσχυρὰ προστάτις,
 ἡ Ἑμινὲ μ' ἐκάλυπτεν ὑπὸ τὴν πτέρυγάν της·
 καὶ τέλος ἤλπιζον, ἐμὲ κ' ἐὰν μ' ἐπεριφρόνεις,
 τὸ σέβας τὸ πρὸς σὲ αὐτὸν πῶς δὲν θὰ ἐλησμόνεις.

Ἄνυποπτος διέπλεον ἀκύμαντον τὸν βίον,
καὶ ὄνειρα τὸ μέλλον μου χρυσᾶ προσεμειδίων.
ὦ ἀνελπίστου κεραυνοῦ! ὦ μαύρων συμφορῶν μου!
Νὰ φύγω, τὸ ἐρυθριῶν νὰ κρύψω μέτωπόν μου!

ΑΛΗΣ

Τί λέγεις; Τί παραλαλεῖς; Πῶς φεύγεις ἀπ' ἐμπρός μου;
Φοβήσου μήπως ἐκραγῇ ὁ ἄγριος θυμός μου.

(Ἡ Φροσύνη φεύγει.)

Χά! χά! Περίεργος αὐτὴ μὲ τὰς παχείας λέξεις!
Ἐνόμισες, φιλτάτη μου, πῶς θὰ μὲ περιπαίξης,
ἢ μήπως καὶ φαντάζεσαι καλόγραια νὰ γίνης;
Περίμενέ το. Μὲ αὐτὸν τὸν στοχασμὸν νὰ μείνης.

(Ἀναχωρεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει ἡ)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! ἔφυγε! Κ' ἡ Ἐμινέ, ἡ Ἐμινέ ποῦ μένει;
ὦ πάτερ! Σὲ ἡ κόρη σου καλεῖ ὑβρίζομένη.
Καταφυγὴν εἰς τὴν φρικτὴν αὐτὴν δοκιμασίαν
δὲν ἔχω τὴν ἀγκάλην σου, ὦ πάτερ, τὴν γλυκεῖαν!
Μουκτάρη! Ἦλθεν ἡ φρικτὴ τοῦ χωρισμοῦ μας ὥρα!

(Ἐπανέρχεται ἡ Ἐμινέ.)

EMINE, ΦΡΟΣΥΝΗ

EMINE

Ἐμεινες μόνη; Συγχωρεῖς νὰ πλησιάσω τώρα;
Τὸ βλέμμα σου συνηθισθὲν εἰς φῶτα καὶ εἰς ὕψη,
θὰ κατανεύσῃ ὡς ἐμὲ τὴν τχπεινὴν νὰ κύψῃ;
Ἐκένωσας τῶν πονηρῶν θελγήτρων σου τὸ μέλι;
τῶν φλογερῶν σου ὀφθαλμῶν ἐτόξευσας τὰ βέλη;
Μὴ προσποιεῖσαι πρὸς ἐμὲ καὶ μὴ στενοχωρεῖσαι.
Τιοῦτοι εἶν' οἱ ἄνθρωποι, καὶ σὺ ὡς ὅλοι εἶσαι.

Ἰπαγε ἥσυχος ἐμπρός· δὲν πταίεις σὺ, Φροσύνη.
 Ἐὰν κάνεις μας ἔπταισεν, ἤμην ἐγὼ ἐκείνη,
 ἐγὼ, ἣτις ἀνέλαβον εἰς τὰ θερμά μου στήθη
 τὸν ὄφιν τὸν φαρμακερὸν, κ' ὁ ὄφιν ἀνεστήθη.
 Ἐγώ. Πλὴν ἔπταισα κ' ἐγώ; Ἡ πῶς νὰ δυσπιστήσω
 ἀπὸ τῆς ὠραιότητος τὸ κάλυμμα ὀπίσω,
 ἐκεῖ ὅπου μειδίαμα μ' ἀντίκρυζε χαρίτων
 πῶς κεκρυμμένη ἔχιδνα καὶ προδοσία ἦτον;
 Ἐτρεφες τίγριδος ψυχὴν εἰς ἀλαβάστρου στήθη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδου λοιπὸν, τὸ αἰνιγμα τῶν λόγων σου ἐλύθη.
 Ἐγνώριζες, ὦ Ἐμινέ, τὴν θέσιν τῶν σκοπέλων
 ἔπου καταβυθίζεται τὸ δυστυχές μου μέλλον,
 τὴν ὑπαρξίν μου ἤξευρες τί κίνδυνος ἠπείλει,
 καὶ ἐσιώπας, Ἐμινέ! ὦ μῆτέρ μου, ὦ φίλη,
 προστάτευσόν με, σῶσόν με. Ἐὰν μ' ἐγκαταλείψης,
 δὲν ἔχω καταφύγιον. Θὰ μὲ φονεύσ' ἡ θλίψις.

(Ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.)

ὦ Ἐμινέ μου, δυστυχῆς, καὶ θυμὰ οἰκτρὸν εἶσαι,
 ἔμως λυποῦ καὶ δι' ἐμέ, ἂν διὰ σέ λυπῇσαι.
 Τί πάσχεις βλέπω κ' ἐννοῶ, καὶ κλαίω ἐγκαρδίως·
 πλὴν ῥίψον βλέμμα κ' εἰς ἐμέ, καὶ κλαῦσον παρομοίως.

EMINE

Τὰ δάκρυά μου ἄφες τα νὰ τρέχουν καθὼς τρέχουν.
 Εἴν' ἱερὰ τὰ δάκρυα, ἂν δυστυχοῦντας βρέχουν.
 Μὴ μοὶ φθονῇς τὴν δρόσον των καὶ τὴν γλυκύτητά των.
 Οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύοντες δὲν βλέπουν τὰ δεινὰ των.

(Μετὰ πάθους, σχεδὸν ἐκτὸς ἐαυτῆς)

Ἄκουσον. Εἶμαι δυστυχῆς ἐγώ. Μοὶ κατατρώγει
 τὸ στήθος μου πυρκαϊὰ φλογός. Αὐτοὶ οἱ λόγοι

σιώπα μὴ διαδοθοῦν, καὶ εἶναι καταισχύνῃ.
Εἰς ἄλλους εἶν' ἀπόλαυσις οἱ ἐδικοί μου θρῆνοι.

(Μετὰ φωνῆς ταπεινωτέρας, ὡς ἐκμυστηρευομένη)

Μὲ βλέπεις, κόρη μου; Εἰμὶ τοῦ πρώτου, τοῦ μεγίστου,
τοῦ ἀνικητοῦ ἢ γυνῇ, γυνὴ τῆς ἐκλογῆς του.
Ἐκεῖνον ἔχω εἰδωλον, ἐκεῖνον καύχημά μου,
μ' εἶν' ἡ ἀγάπη του ζωῇ, τὸ βλέμμα του χαρά μου.
Ἀκόμῃ ἔχω, ἄκουσον, καὶ μίαν κόρην ἔχω·
μ' ἰδρῶτα μητρικῆς στοργῆς καὶ δάκρυα τὴν βρέχω·
εἰς τῆς θερμῆς καρδίας μου τὴν ἔθρεψα τὸ αἷμα,
κ' ἐπίστευσ' ἀπερίσκεπτος τὸ μαγικόν της βλέμμα.
Εἶναι μεγάλοι, εὐμορφοί, ἀθῶ' οἱ ὀφθαλμοί της,
καὶ εἰς τὰ χεῖλη της γελᾷ παιδρότης καὶ γλυκύτης.
Πιστεύεις τώρα εἰς αὐτὴν πῶς εὖρον τὴν ἰδίαν
ἀπανθρωπίαν τέρατος καὶ τίγριδος καρδίαν;
Ἡξεύρεις πῶς ἐπλήρωσε τὰς τόσας μου φροντίδας;
Ἡξεύρεις; Μ' ἔστησεν αἰσχρὰς ἐπιβουλῆς παγίδας.
Μοὶ ἥρπασε τὴν μόνην μου, τὴν ὅλην εὐτυχίαν.
Ἀκουσον! φρίξον! Τοῦ Πασᾶ μ' ἐπῆρε τὴν καρδίαν.
(Πίπτει εἰς τὸ κάθισμα, καὶ καλύπτει τὸ πρόσωπόν της.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ γλυκυτάτῃ Ἐμινέ, ὦ φίλῃ μου φιλτάτῃ,
τί τερατώδους στοχασμὸς τὸ πνεῦμά σου ταραττει!
Εἰμὶ ἀθῶα. Ὁ Θεὸς μὲ βλέπει ἀπ' ἐπάνω.
Ἐπίμενε νὰ μὲ μισῇς, ἂν θέλῃς ν' ἀποθάνω.
Δοκιμασίας φοβερᾶς ἦτον στιγμὴ ἐκείνη.

EMINE

Ἦτον γραπτὸν μου, κ' ἐγένεν ὡς ἔμελλε νὰ γίνῃ.
Μ' ἐφόνευσας· καὶ πάσχισον νὰ εἷς' εὐτυχесτέρα.
Ἐχε ὑγείαν· οὐριον σ' ἐπεύχομαι ἀέρα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μή! Στάσου, στάσου, Ἐμινέ. Μή φεύγης. Δέν θά φύγης
 ἐν ὧσ' εἰς τὰς λέξεις σου θυμὸν ἀκόμη πνίγεις.
 Τί ὄρκον θέλεις νὰ πεισθῇς; Ἀθῶα εἶμαι. Τρόμος
 μὲ κυριεύ' εἰς τοῦ Πασᾶ τὸ ὄνομα.

EMINE

Καὶ ἔμως

δέν ἔτρεμες πλησίον του. Ποῦ φρόνημα τοιοῦτον,
 πρὸ τῶν ποδῶν σου νὰ ἰδῇς τὸν ἔρωτα, τὸν πλοῦτον,
 τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν, καὶ νὰ στραφῇς ὀπίσω;
 ὦ! ἄφες με. ὦ! ἄφες με, κ' εὐτύχει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ σ' ἀφήσω;

Σκληρά! Τὸ θέλεις; Ἀκουσον, ἀλλ' ἄκουσόν το μόνη.
 Οὐδέν ἢ δόξα δι' ἐμέ, τὰ πλούτη καὶ οἱ θρόνοι·
 οὐδέν τῆς γῆς οἱ θησαυροὶ καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου.
 Ἀλλοῦ εἶν' ἡ καρδιά μου, ἀλλοῦ ὁ θησαυρός μου.
 Αὐτὸς δὲ εἶναι... Μάθε το σὺ, μῆτέρ μου, σὺ, φίλη·
 εἶν' ὁ Μουκτάρης. Τρέμοντα τ' ὁμολογοῦν τὰ χεῖλη.
 Ναί, τὸν Μουκτάρην ἀγαπῶ, καὶ μ' ἀγαπᾷ ἐπίσης.
 Ἀκόμη δέν θενὰ πεισθῇς;

EMINE

ὦ! θέλω νὰ μὲ πείσης.

Τὸν ἀγαπᾷς! Καὶ ὁ Πασᾶς; Τὸν ἀγαπᾷς, Φροσύνη;
 Τὸν ἀγαπᾷς! Ἐπέστρεψεν ἡ πρώτη μου γαλήνη.
 Καὶ ὁ Πασᾶς; Συγχώρησον τὴν ἐμπαθῇ μου ζάλην.
 Ἐλθέ, ὦ! τὰς ἀγκάλας μου, ἐλθέ, σ' ἀνοίγω πάλιν.

Σ' ἀδίκησα, Φροσύνη μου. Ἐγνώριζον ἐντός σου
 πῶς δὲν ὑπάρχει στοχασμὸς οὐδεὶς ἀνάξιος σου.
 Ἐλθέ, καὶ στῆθος μητρικὸν τὸ στῆθός σου προσμένει.
 Καὶ ὁ Πασᾶς ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν γλῶσσάν μου ἡ φρίκη μοὶ τὴν δένει.
 Ναὶ, ὁ Πασᾶς δὲν σ' ἀγαπᾷ.

EMINE

Δὲν μ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν σ' ἀγαπᾷ. Ἄν ἤξευρες τί προσφοράς . . .

EMINE

Ἄς μείνη,
 ἄς μείνη τὸ ἐπίλοιπον, ἄς μείνη εἰς τὰ σκότη.
 Πλὴν ἔσο, ἔσο ἄγρυπνος, Φροσύνη μου, διότι
 πατεῖς εἰς φλόγας. Τὸν Πασᾶν παρώργισας. Φοβήσου.
 Φοβήσου πλὴν κ' ὑπὲρ αὐτὸν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς σου.
 Σὲ ἀγαπᾷ καὶ μὲ μισεῖ. Ἀνέτειλας καὶ δύω.
 Τῶν ἀκαθέκτων του ὁρμῶν ναυάγια κ' αἱ δύω,
 ἡ μὲν τοῦ μίσους του, ἡ δὲ τοῦ ἔρωτός του θῦμα,
 εἰς τὸ αὐτὸ συρόμεθα τῆς ἀπωλείας κῦμα.
 ὦ ! ποίαν ἄλλοτε ζωὴν ἐζήσαμεν γλυκεῖαν !
 Μ' ἦτον παράδεισος ἡ γῆ· καὶ τώρα . . . Ἐχ' ὑγείαν.

(Ἀπέρχεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μόνη)

Καὶ τώρα . . . σ' εἶναι κόλασις ! Ἡ πρώτην τρισευδαίμων
 στενάξεις τώρα, κ' εἴμ' ἐγὼ τῆς τύχης σου ὁ δαίμων.
 Ἐγώ ; Τῆς μοίρας ὄργανον καὶ παίγνιον, τί πταίω ;
 Δὲν πταίω, ναί· πλὴν τήκομαι, πλὴν ὡς κακοῦργος κλαίω.

Μουκτάρη! ὦ! μετὰ μικρὸν θὰ ἔλθῃ, καὶ θὰ μάθῃ
εἰς ποῖα, ποῖα συμφορῶν κατεποντίσθῃ βάθῃ.

ὦ! νὰ μὴν ἔλθῃ!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (προκύπτων ἐκ τῶν δένδρων)

Φρόσω μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ (σπεύδουσα πρὸς αὐτὸν)

Μουκτάρη!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦχρὰ εἶσαι!

Τί σὲ ταραττει; Ἐκλαυσας. Τί ἔχεις καὶ λυπεῖσαι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶσαι μακράν μου, κ' ἐρωτᾷς τί ἔχω; Τί μοὶ λείπει
ἡξεύρω; Δυσεξήγητος σοὶ φαίνεται ἡ λύπη;

Ἐν μέσῳ τῶν σπουδαίων σου ἀσχολιῶν ἡμπόρει
τὴν μνήμην σου ἡ ταπεινὴ ν' ἀπασχολήσῃ κόρη;
Ναὶ, ἐθλιβόμεν, ἔπασχον, παρεπονούμεν μόνη,
ἐν ᾧ ὁ ὑπερήφανος Μουκτάρης μ' ἐλησμόνει.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγὼ, ὦραία Φρόσω μου, θενὰ σὲ λησμονήσω;
Ναὶ, ὅταν εἰς τὸν τάφον μου τὴν μνήμην μου θ' ἀφήσω.

ὦ! ἄφες, ἄφες ὅσω ζῶ, καὶ ὅσον ν' ἀποθάνω,
μὲ πόσον πάθος σ' ἀγαπῶ νὰ σ' ἐπαναλαμβάνω.

ὦ! νὰ σὲ βλέπω ἄφες με, καὶ νὰ σὲ βλέπω πάλιν,
καὶ νὰ σὲ βλέπω πάντοτε. Χαράν δὲν ἔχω ἄλλην.

Ναὶ, ἀσχολοῦμαι· πλὴν κ' ἐκεῖ δὲν εἶμαι μοναχός μου.

Ἡ ἐρασμία σου εἰκὼν δὲν λείπει ἀπ' ἐμπρός μου.

Φωτίζει τὴν καρδίαν μου αὕτῃ, τὸν νοῦν ἐμπνέει,
καὶ παύ' ἡ χήρα νὰ πενθῇ καὶ ὁ πτωχὸς νὰ κλαίῃ.

Καιρὸς θὰ ἔλθῃ ν' ἀναβῇς μαζῇ μου εἰς τὸν θρόνον.

Τότε θὰ ἄρχ' εἰς τοὺς λαοὺς δικαιοσύνη μόνον.

Ὡς νέος τότε ἄγγελος παντοῦ θὰ προσκυνῆσαι,
καὶ προσφυγὴ, καὶ πρόνοια τῶν δυστυχῶν θὰ εἶσαι.
Θὰ μᾶς συνδέῃ ἐνταυτῷ ἀγάπη ἀμοιβαία,
καὶ ἡ ἀγάπη τῶν λαῶν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ χείμαιρα ωραία!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Χείμαιρα, λέγεις, χείμαιρα; ὦ! ἂν ὥς λέγεις ἔχῃ,
τότε ἀφήνομεν τὴν γῆν νὰ τρέχῃ ὅπως τρέχει,
τὰ βλέμματ' ἀποστρέφομεν ἀπὸ τῆς κοινωνίας
καὶ ζῶμεν δι' ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν βίον τῆς καρδίας,
εἰς τὴν χρυσὴν τοῦ ἔρωτος μεθύομεν φιάλην,
ἐπὶ τῆς γῆς ἀχώριστοι, καὶ εἰς τὸν τάφον πάλιν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ εἶναι; ὦ! ἄς μοὶ δοθῇ τῶν τάφων ἡ γαλήνη!
Μουκτάρη, φύγε, ἄφες με.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τί ἔπαθες, Φροσύνη;

Ὁ ἥλιός μου κρύπτεται εἰς σύννεφα ὀπίσω;
Πῶς; σ' ἐνοχλῶ; δὲν μ' ἀγαπᾷς; καὶ θέλεις νὰ σ' ἀφήσω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ αὖξανε τὴν βάσανον ἣν εἰς τὰ στήθη κλείω.
Τὰς κυπαρίσσους, ὦ! ἰδὲ τὰς ἀδελφὰς τὰς δύο,
πῶς πλέκονται οἱ κλάδοι των, πῶς κλίν' ἡ κορυφὴ των.
Θὰ τὰς χωρίσῃ κεραυνὸς ἐνσκήψας μεταξὺ των.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τί σοὶ συνέβη, Φρόσω μου; Πῶς οὕτω μετεβλήθης;
Τί θέλουν εἰς τὸ στόμα σου οἱ λόγ' οἱ ἀσυνήθεις;
Ἄφες τὰ δένδρα κεραυνὸς, ἄφες τὴν γῆν νὰ σχίσῃ·
ἡμᾶς οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ, οὐδεὶς νὰ μᾶς χωρίσῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τοῦτο λέγῃς. Μὴ εἰπῇς οὐδεὶς.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τῶν ἀδυνάτων.

Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ ἰσχυρὸς, ὁ πάντα διατάττων;

Ὁ πάντων κύριος ἐδῶ ἐμὸς πατήρ δὲν εἶναι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πατήρ σου; Χύνε δάκρυα, ἂν μὲ λυπῇσαι, χύνε.

ὦ! μόνον ἂν διέβλεπες τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Μὴ μ' ὁμιλῇς δι' ἀβυσσον ὅταν λαλῶ μαζῇ σου.

Ἀβύσσους καὶ προσκόμματα ὁ ἔρως μου δὲν βλέπει,

καὶ πᾶσαν ἀβυσσον πηδᾷ, πᾶν πρόσκομμ' ἀνατρέπει.

Ἄς τρέμῃ ἔστις δῆποτε τὴν ἐμμανῆ μου λύσσαν!

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! σίγα! Τὰ προσκόμματα ἂν ᾗξευρες τί ἦσαν!

Θὰ μᾶς χωρίσουν.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀλλὰ τίς; Ὁ λόγος σου μ' ἐξάπτει.

Εἰπέ, τί ἔτρεξεν; Ἴδὲ, τὸ βλέμμα μου ἀστράπτει.

Τὴν φωλεὰν τοῦ λέοντος τίς ἤλθε νὰ συλήσῃ;

Ἄς ἔλθῃ. Τῷ ὑπόσχομαι πῶς θενὰ μὲ γνωρίσῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! παῦσον, παῦσον βλασφημῶν, Μουκτάρη· δὲν γνωρίζεις

τίς εἶν' αὐτὸς ποῦ μ' ἀγαπᾷ, αὐτὸς ὃν φοβερίζεις.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται βιαίως)

Ποῦ σ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη μου!

(Τὴν ἀτενίζει ὀλίγας στιγμὰς· περιπατεῖ ἄνω καὶ κάτω· ἔπειτα ἐπιστρέφει καὶ ἵσταται ἐμπρὸς τῆς μ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ σοβαρὸς.)

Ποῦ σ' ἀγαπᾷ, Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ ἀπειλεῖ, καὶ φοβεράν ἀγάπην μοὶ προτείνει.
Μουκτάρη, πόσον ἄγρια με βλέπεις! Τὸ ἀξίζω,
Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅχι, Φρόσω μου, δὲν πταίεις· τὸ γνωρίζω.
Ἀλλὰ τίς εἶναι λέγε μοι· εἶπέ το, νὰ πετάξω
καὶ τὸν αὐθάδη με αὐτὰς τὰς χεῖράς μου νὰ σφάξω
ὅστις τολμᾷ καὶ σ' ἀγαπᾷ. Ἀλλὰ ὁδήγησέ με.
Διψῶ διὰ τὸ αἷμά του ὡς τίγρις.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τρέμε, τρέμε.
Τρέμε, Μουκτάρη, νὰ ἰδῇς τὸ φῶς αὐτὸ ποῦ θέλεις.
Ὡς κεραυνὸς θὰ ἐκραγῇ ἐκ φλογερᾶς νεφέλης.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἀγρίως)

Σοὶ λέγω, Φρόσω, λάλησε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ θέλεις;... Ἀ! χλωμαίνεις,
Μουκτάρη!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Λάλησε, εἶπέ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ θέλεις; Ἐπιμένεις;
Αὐτὸς λοιπὸν ὅπου ζητεῖς ὡς τίγρις νὰ ξεσχίσης,
τὸ πρῶτιστον ἐμπόδιον ποῦ θέλεις νὰ χρημνίσης, . . .

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Αὐτός; . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶν' ὁ πατήρ σου.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πῶς; Φροσύνη!

(Τὴν λαμβάνει ἐκ τῶν δύο χειρῶν, ὑπὸ βιαίων κινούμενος αἰσθημάτων.
Τὴν ἀφίνει αἰφνιδίως, καὶ ῥίπτεται εἰς κάθισμα.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐδὼ τώρα

ἀποτροπαίου ἔρωτος μ' ἐπρόσφερε τὰ δῶρα.

Μοὶ ἔλεγε τὴν Ἑμινέν πῶς θ' ἀντικαταστήσω,
καὶ ἀπειλαὶ συνώδευον τὰ δῶρα ἐξοπίσω.

Ἄφες νὰ φύγω, νὰ κρυφθῶ, τὸ φῶς νὰ μὴ μὲ βλέπη,
νὰ φέρω ῥάσσον ἱερὸν, ἢ σάβανον, ἂν πρέπη.

Ὁ ἄδης μᾶς ἠκόντισε τοῦ χωρισμοῦ τὰ βέλη.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται)

Ὁ ἄδης δὲν θὰ δυνηθῇ, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει. (Ῥίπτεται ἔξω.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ μικρὰν σιωπὴν ἀπελπισίας)

ὦ πόνων! ὦ μεταβολῶν τῆς τύχης ἀπευκταίων!

Ὡς σκάφος μὲ συνέτριψε κατὰ σκοπέλων πλέον.

Γαλήνη ἔσται δι' ἐμὲ τοῦ τάφου ἡ γαλήνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, ΦΡΟΣΥΝΗ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ (ἀντασκιρτῶσα)

Ἄ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ (τρέχει καὶ ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας του)

ὦ πάτερ μου!

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη!

(Μένουσιν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐνηγκαλισμένοι.)

Σὲ βλέπω πάλιν, κόρη μου, Φροσύνη ποθητή μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! ἦλθες! εἰς τὸν οὐρανὸν ἠκούσθη ἡ φωνή μου!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὑψήλωσες, εὐμόρφωνες. Εὐδαίμων ἀποθνήσκω,
διότι εἰς τοῦ τάφου μου τὸ χεῖλος σ' ἀνευρίσκω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ πάτερ, πάτερ· μὴ καὶ σὺ τὸν τάφον ἀναπόλει.
Σὲ βλέπω, μὲ παρηγορεῖς· φαιδρότης εἶμαι ἔλη.
Πῶς τόσους χρόνους ἔλειψας; ποῦ ἦσουν ἕως ὥρας;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Διῆλθα τῆς πατρίδος μας τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας.
Ὡς μάντις εἰς τὴν ἔρημον ἐπέρασα ἀγγέλλων
ἀνάστασιν εἰς τοὺς νεκροὺς, κ' εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλον.
Τῶν ἀδελφῶν μας τὰ δεινὰ ἐσπούδασα, καὶ εἶδα
ὅποια ῥάβδος σιδηρᾶ μαστίζει τὴν πατρίδα.
Εἶδα σφαγὰς τῶν πολιτῶν, καὶ οἴκων ἐρημώσεις,
καὶ γυναικῶν μας ἀρπαγὰς, καὶ τέκνων ἀτιμώσεις.
Δὲν εἶδα εἰς τὸ ἔδαφος τῶν παλαιῶν γιγάντων
εἰμὴ λαὸν ἡμιθανῆ, καὶ τρίμματ' ἀνδριάντων·
δὲν ἤκουσα εἰς τῶν Μουσῶν τὰς πρώην κατοικίας
εἰμὴ θυμάτων στεναγμοὺς, τυράννων βλασφημίας.
Ἀπόστολος ὀρθοτομῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Ῥήγα,
σταυροφορίαν ἱερὰν διαλαλῶν ἐπῆγα·
καὶ ὅπου ἂν ἐπάτησα, τὸν φλογερὸν μου σπόρον
ματαίως δὲν τὸν ἔρριψα ἐπὶ πετρῶν ἀφόρων.

Ίαντοῦ ψυχαὶ ἐλληνικαὶ μὲ ἤκουον κ' ἐσκίρτων,
 καὶ ξίφη οἱ Ἀρμόδιαι ἐτύλιπτον εἰς μύρτον.
 Δ' ὑπονόμων ἡ Ἑλλάς κρυφίως ὑπесκάφη.
 ἄρχιζουσιν τῶν προγόνων μας νὰ σείωνται οἱ τάφοι,
 καὶ ἀνεπαίσθητος σεισμὸς ἐκρήξει προαγγέλλει.
 Ἦ ὥρα τῆς λυτρώσεως ἀρχίζει ν' ἀνατέλλῃ.
 Κενὰ ἰδῶ, ἢ θὰ ἰδῆς καὶ σὺ, γλυκεῖα κόρη,
 ἐλληνικὰ στρατεύματα καλύπτοντα τὰ ὄρη,
 καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας μας ἐλληνικὴν σημαίαν.
 Εἰπέ μοι, τί θὰ αἰσθανθῆς εἰς τὴν τοιαύτην θέαν;
 Εἶσ' Ἑλληνίς. Δὲν ἀγαπᾷς τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων;

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ πάτερ μου, τὰ πάθη των ἀκούω μετὰ θρήνων,
 καὶ μελετῶ μὲ φίλους των ἐμοῦ ἰσχυρωτέρους
 νὰ τοὺς ἰδῶ κ' εὐδαίμονας ποτὲ καὶ ἐλευθέρους.
 Εἰπέ μοι πῶς συνέτριψαν τ' ἀφόρητα δεσμὰ των,
 πῶς τὰς κοιλάδας πλημμυροῦν μὲ τὰ στρατεύματά των,
 πῶς ὑπὸ λόχων καὶ πυρῶν σκεπάζονται τὰ ὄρη,
 καὶ ἡ ἀδύνατος ἐγὼ καὶ φοβισμένη κόρη
 νὰ ἔμβω εἰς τὰς τάξεις των κρατοῦσα τὴν σημαίαν,
 καὶ νὰ φορέσω θώρακα καὶ περικεφαλαίαν!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ (γελῶν)

Πῶς; Σὺ, Φροσύνη μου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Γελᾷς;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου γλυκεῖα,
 καλὴ μου κόρη, εὖγέ σου. Εἶσ' Ἑλληνίς γνησία.
 Εἰς τῆς πατρίδος τὴν φωνὴν, ὡς ὠφειλον, ὑπήκων,
 σ' ἀφῆκα εἰς τὴν φωλεάν, ὦ θύγατερ, τῶν λύκων.

Γενναία κόρη, ἔσωσας ἐν μέσῳ ἀλλοθρήσκων
τὴν πίστιν τῶν γονέων σου; Εἰπέ μοι, ἀποθνήσκων,
ἂν νὰ ἐλπίσω δύναμαι πῶς ἔσωσας ἐπίσης
ἀγνάς εἰς τὴν καρδίαν σου ἐλληνικάς τὰς κλίσεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πάτερ, πιστὰς καθοδηγοὺς τῆς ἀσθενοῦς καρδίας
θρησκευτικῶς ἐτήρησα τὰς σὰς παραγγελίας.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ναὶ, ἤλπιζον, ναὶ ἤξευρον τριαύτην πῶς θὰ σ' εὕρω.
Εἶπας· δὲν ἔχω δισταγμόν· ἠσύχασα. Ἐξεύρω
εἰς δόλον πῶς δὲν κάμπτεται τῆς κόρης μου ἡ γλῶσσα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί δόλον λέγεις;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐννοῶ πῶς εἶναι ψεύδη ὅσα
κακῶς διασαλπίζονται. Ἄς λέγουν κακολόγοι.
Μὲ πείθουσ' ὑπὲρ πράγματα οἱ ἐδικοί σου λόγοι.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγουν; Τί σ' ἐτάραξε;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀρκεῖ ὅτ' εἶναι μῦθος.
Περὶ Μουκτάρη ὁμιλεῖ καὶ περὶ σοῦ τὸ πλῆθος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν κλίσιν του γνωρίζουσι;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Πλὴν λέγουσιν ἐπίσης
ὅτι ἐκεῖν' ἡ κλίσιν του εἶν' ἀμοιβαία κλίσιν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ναὶ, πάτερ, ναὶ, ἡ κλίσιν μας ναὶ, εἶναι ἀμοιβαία,
καὶ εἶμαι ὅσον δι' ἐμέ καὶ δι' αὐτὸν βεβαία.

Ἀφ' ὅτου μ' ἐσφενδόνισε μακράν σου ἐχθρὰ μοῖρα,
καῖνον εὖρον πάντοτε καὶ φίλον καὶ σωτῆρα.

Ἀφ' ὅτου τὸν ἐγνώρισα καὶ μέγαν, καὶ γενναῖον . . .

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ! παῦσον! ὦ! δὲν ἔμεινεν ἀμφιβολία πλέον!

Καὶ διατί ὁ τάφος μου ἀκόμη δὲν ἀνοίγει,
ἢ τῶν δακρύων διατί ἢ βρύσις δὲν μὲ πνίγει;

Τὸ τέκνον ὅπου μ' ἔμενεν ἐχάθη, φεῦ! κ' ἐκεῖνο!

ὦ δυστυχῆς! Νὰ λυτρωθῶ ὡς πότε θὰ προσμείνω;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πάτερ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐπέπρωτο λοιπὸν, Θεέ, νὰ ἐπιζήσω
ἔπως τῆς λύπης τὴν πικρὰν φιάλην ἐξαντλήσω!
Ἴδου, σταγὼν δὲν ἔμεινε. Τί περιμένει πλέον
τὸ πτῶμα τοῦτο ἐπὶ γῆς εἰσέτι ἀναπνέον;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ βλέπω, σοὶ διέβαλον, ὦ πάτερ, τὸν Μουκτάρην.

ὦ! ἂν ἰδῆς τὸ ἥθος του, τὴν εὐγενῆ του χάριν,
καὶ τίς ἢ ἀγαθότης του, καὶ πόση ἢ γλυκύτης,
εὐδαίμονα θὰ μὲ εἰπῆς ἀντὶ νὰ μ' ἐπιπλήττης.

Ὑπὸ τοῦ πλήθους νὰ ἰδῆς πῶς ἀγαπᾶται πρέπει.

Εἶναι πατὴρ τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν πασχόντων σκέπη.

Τὴν ἀρρώγην του τίς ποτὲ ἐπεκαλέσθ' εἰς μάτην;

Δὲν ἔχουσ' οἱ χριστιανοὶ θερμότερον προστάτην.

Τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ σέβεται τὸν ἱερὸν σταυρόν μας,

αἱ μυστικάι του προσευχαὶ δοξάζουν τὸν Θεόν μας,

ὑπέρμαχος κηρύττεται τῶν σεβαστῶν ναῶν του,
τῶν λειτουργῶν του ἄσυλον καὶ φίλος τῶν λαῶν του.
Μὲ πόσον ἐνθουσιασμὸν τὸ πλῆθος τὸν θαυμάζει
ὅσάκις ὑπερήφανος τὸν ἵππον του δαμάζει,
καὶ χρυσοκέντητος περνᾷ ὡς ἄγγελος ἐμπρός των!
Ἐν βλέμμα του ἀποτελεῖ τὴν δόξαν καθενός των.
Ὅλ' αἱ καρδίαι πρὸς αὐτὸν πετῶσιν αὐτομάτως,
κ' εἰς τὰς ψυχὰς ἰδρύεται τὸ ἄσειστόν του κράτος.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ κόρη, κόρη δύστηνε, τετυφλωμένη κόρη!
Μὴ παύης· τὸν πατέρα σου φονεύουσα προχώρει.
Τὸ ἔργον τῶν τυράννων μας συμπλήρωσον βαρβάρως,
καὶ λύτρωσόν με τῆς ζωῆς, διότι μ' εἶναι βάρος.
Μάθε, αὐτοὶ ποῦ ἀγαπᾷς, φρικτότεροι δαιμόνων,
πῦρ φέροντες εἰς χεῖράς των, ἐρήμωσιν καὶ φόνον,
πῶς ἤλθον ὅπου ἤρχισας τὸν ἄχαρίν σου βίον,
κ' ἐπὶ τὰ ἴχνη των σωροὺς ἀφῆκαν ἐρειπίων,
αἱμάτων λίμνας. Εἰς αὐτάς μετὰ μυρίων ἄλλων,
ἐκείμην πνέων δυσχερῶς, νεκρὸς ἐκείμην μᾶλλον,
ὅταν,—φρικτοῦ θεάματος!—πληγῶν τὸ σῶμα πλήρη,
εἶδα φονεὺς τὴν δύστηνον μητέρα σου νὰ σύρη.
Σ' ἐκράτ' εἰς τὴν ἀγκάλην της μικρὸν παιδίον κλαῖον,
κ' ἐρρόφας ἀντὶ γάλατος τὸ αἷμά της τὸ ῥέον.
Ἐν ᾧ δ' ἠπεῖλει ἐμμανῶς ἡ ἀσελγῆς των λύσσα,
ἡ ἥρωϊς τοὺς ἔφυγεν αὐτοχειριασθεῖσα,
καὶ ἔπεσε· καὶ πίπτουσα, τὸ βλέμμα της τὸ δύον
ἐστήριξεν ἐπάνω μου. «ὦ! σῶσον τὸ παιδίον,
ἀνέκραξε, καὶ παίδευσον αὐτὸ παραλαμβάνων,
εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, κ' εἰς μῖσος τῶν τυράννων.»

Ἐξέπνευσε, καὶ σ' ἔσφιγγεν εἰς τὴν ψυχρὰν ἀγκάλην.
 Ἐὖ ἥρπασα καὶ ἔφυγον· εἰς αἶμα πλήν ἐσφάλην
 καὶ ἔπεσα. Μ' ἐξέλαβον νεκρὸν, κ' ἐκ τῶν χειρῶν μου
 ἔρπασαν σέ, τὸν ἔσχατον, τὸν μόνον θησαυρόν μου.
 Κατ' ἶχνος σ' ἠκολούθησα ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης,
 καὶ κλειπυμαίως βλέπων σε, Χριστιανὴ νὰ μείνης
 κατώρθωσα. Τὴν δ' Ἐμινέν προστάτιν σου ὡς εἶδα,
 ἄλλοῦ ἐτράπην, κ' ἤκουσα καλοῦσαν τὴν πατρίδα.
 Χρόνους πολλοὺς σέ ἄφησα· πικροὶ μακρὰν σου ἦσαν.
 Σ' εὐρίσκω πάλιν, κόρη μου, πλήν φεῦ! . . . δελεασθεῖσαν,
 καὶ πλέκουσαν εἰς τοὺς κακοὺς τυράννους μας στεφάνους.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν εἶναι ὅλοι τύραννοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Σοὶ λέγω τοὺς τυράννους.

Γεννῶνται μόνον δράκοντες εἰς φωλεὰς δρακόντων.
 Φύγε, ὦ κόρη, φρίττουσα τὸ δηλητήριόν των.
 Ἐλθὲ, ἅς κατοικήσωμεν γωνίαν γῆς ἐρήμην,
 νὰ ζῆς εἰς τὰς ἀγκάλας μου κ' εἰς τῆς μητρὸς τὴν μνήμην.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ρίπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας του)

ὦ πάτερ, πάτερ!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀπ' αὐτῶν τῶν πονηρῶν φυλάττου.

Μακρύνθητι ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῆς τῆς ἐπαράτου.
 Ἄς δραπετεύσωμεν. Ἀλλὰ ἡ ὥρα μὲ φωνάζει.
 Ἡ φυλακὴ ἡ δοῦσά μοι τὴν εἴσοδον, ἀλλάζει.
 Παῖσα στιγμὴ μου κίνδυνος. Ἀπέρχομαι, φιλτάτη.
 Ἀλλ' ὅμως θέλω ἄγρυπνος ἐδῶ παραφυλάττει,

καὶ ἅμα εὕρω τῆς φυγῆς ἀκίνδυνον τὴν ὥραν,
εἰς ἄγνωστον, ἀπέχουσιν θὰ σ' ἀπαγάγω χώραν,
ὅπου, μακρὰν τῶν πειρασμῶν νὰ εὕρης ἡσυχίαν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θὰ εὕρω εἰς τὸν τάφον μου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη, ἔχ' ὑγείαν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τοῦ Ἀλφί, ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ α' μέρους.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μόνος)

Ἐζήτησε νὰ μὲ ἰδῇ! Νὰ μὲ ἰδῇ; Τί θέλει;

ὀλίγα τῷ ἐφάνησαν τὰ ἰοβόλα βέλη;

Σὺ ὁ ὑβρίζων κύριος πολυπληθῶν ποιμνίων,
ἐφθόνησας καὶ τοῦ πτωχοῦ ν' ἀρπάσῃς τὸ ἄρνιον!

Ἐν ᾧ τρυφᾷς εἰς πέλαγος καὶ τέρψεων καὶ πλούτων,
ἐγὼ κἀνένα θησαυρὸν δέν εἶχον εἰμὴ τοῦτον.

Ναί, ξέν' ἡ κοινωνία σας ἡ δύσμορφος μοὶ ἦτον.

Χαμέρπεια μιγνύμεναι μετὰ δολιοτήτων,
τὸ ἔγκλημ' ἀταπείνωτον τὴν κεφαλὴν ἐγεῖρον,
ἡ ἀθωότης κλαίουσα, ἡ ἀσπλαγχνία εἴρων,
ὁ ἀσθενὴς ἀγωνιῶν, ὁ ἰσχυρὸς πιέζων,
ὁ εἷς εἰς τοὺς δακτύλους τοῦ μυρίων τύχην παίζων,
τοιαῦτ' αἰ βδελυραὶ σκηναὶ τοῦ εἰδεχθοῦς σας κόσμου.

Τὰς μισητὰς εἰκόνας τῶν ἀπέσεις' ἀπ' ἐμπρός μου,
καὶ φεύγων ὅπου ἔρημος, ὅπου ἀγρία φύσις,
παρεδιδόμην δυσφορῶν εἰς ὄνειροπολήσεις.

Ἀφ' ὅτου πλὴν ὡς ἄγγελος μ' ἀπήντησεν ἐκείνη,
κατέβ' εἰς τὴν καρδίαν μου οὐράνιος γαλήνη,
ἐξιλεώθην πρὸς τὴν γῆν ὅπου αὐτὴ ἐπάτει,
κ' ἡ κλαίουσα καρδία μου, ἡ ἀνησυχωτάτη
ἡσύχασε, κ' εἰς ὄνειρα τερπνὰ ἀπεκοιμήθη.

Εἰς τὴν ἀγάπην μου τὸ πᾶν συνέχεεν ἡ λήθη.

Τί ἤθελες; Καὶ διατί ὑπὸ τραχὺν τὸν πόδα
ἐπάτησας τὰ τρυφερά τοῦ ἔαρός μου ῥόδα;
ὦ! εἰς τοὺς μαύρους σου σκοποὺς ἀνίσως ἐπιμένης,
ἢ φόνευσόν με, εἶδεμή, ἀμέριμνος μὴ μένης.

(Περικατεῖ τεταραγμένος. Βλέπων δὲ τὸν Ἀλὴν ἐρχόμενον, σύρεται ὀπίσω.)

ΑΛΗΣ συνομιλῶν μετὰ **ΧΑΣΑΝΗ** καὶ **ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ**

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναί, τὸν ἐκράτησαν ἐν ᾧ ἦν ἕτοιμος νὰ ἔβγῃ.
Τὸν ἔχουν ὑπὸ φύλαξιν καλὴν, καὶ δὲν τοῖς φεύγει.
Μαῦρα φορεῖ. Δὲν ἤξευρον τί θέλει. Ἐκαρτέρουν
διαταγὰς περὶ αὐτοῦ. Τί θέλεις;

ΑΛΗΣ

Νὰ τὸν φέρουν.

(Νεύει πρὸς τὸν Μαῦρον νὰ ἐξέλθῃ. Ἐπειτα βλέπει σοβαρῶς ἐμπρὸς του.
Ὁ Μουκτάρης πλησιάζει συνεσταλμένως.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου, . . . ἦλθα εὐπειθής, καὶ προσταγὰς προσμένων.

ΑΛΗΣ

(Μετὰ μικρὰν σιωπὴν ῥίπτει ἐπ' αὐτὸν βλέμματα σοβαρά. Ὁ Μουκτάρης
ὑποχωρεῖ μετὰ σεβασμοῦ.)

Ἦξεύρεις; Δὲν μ' εὐχαριστεῖς.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγώ;

ΑΛΗΣ (ψυχρῶς)

Ναί.

(Ὁ Μουκτάρης θέλει ν' ἀποκριθῇ, ἀλλὰ συνέχεται, καὶ σιωπᾷ.)

ΑΛΗΣ

Ψυχραμένον
τὸ βλέμμα σου μοὶ φαίνεται ὀλίγον μᾶς κυττάζει.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου!

ΑΛΗΣ

Ἄφες τὴν ψυχὴν ἢ γλῶσσαν νὰ ἐκφράζῃ.
Τοσοῦτοι ἔρπουν πέριξ μου ἐπίσημοι, μεγάλοι,
οἱ συγγενεῖς σου πάντοτε κοντά μου εἶν' οἱ ἄλλοι,
ὕπὸ τῶν ὑπηκόων μου πολιορκεῖτ' ὁ θρόνος,
καὶ πῶς τὴν παρουσίαν μου σὺ ἀποφεύγεις μόνος;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πολλοὶ περὶ τὸν θρόνον σου τῷ ὄντι ἀντωθοῦνται,
καὶ θέσεις εἰς τὴν πρώτην του βαθμίδ' ἀντιποιοῦνται.
Τὸν ἀριθμὸν των περιττὸν ἐνόμισα ν' αὐξήσω,
ἀφ' οὗ δὲν ἔχω τίποτε, Πασᾶ μου, νὰ ζητήσω.
Τοὺς ἄλλους δελεάζουσι τοῦ κέρδους αἱ σαγῆναι.

ΑΛΗΣ

Ὁ λόγος εἶν' ὑπεκφυγὴ, ἀπόκρισις δὲν εἶναι.
Δυσανεστειῖσαι, φαίνεται, εἰς ὅσα διατάττω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ποτέ μου δὲν ἠπειθήσα. Ὡς διατάττεις πράττω.

ΑΛΗΣ

Ποτέ σου δὲν ἠπειθήσας, ἀλλὰ δυσανεστειῖσαι.
Εἰπέ μοι το, μὴ κρύπτεσαι· πολέμιός σου εἶσαι.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ πάτερ, ὅχι· εὐπειθὴς καὶ γνήσιος υἱός σου.
Ὑπήκοον πιστότερον δὲν ἔχεις, βεβαιώσου.

Τὴν υἱϊκὴν ἀγάπην μου πῶς ἐκτιμᾷς ἐλπίζω,
πλὴν ἐνταυτῷ τὸν δρόμον σου μὴ θέλῃς νὰ βαδίζω.
Ὡς σέβομαι τὰς πράξεις σου καὶ τὰ θεσπίσματά σου,
ὁμοίως τὰς ιδέας μου, ὦ πάτερ μου, σεβάσου.

ΛΛΗΣ

Ν' ἀκούσω ἤθελον κ' ἐγὼ αὐτάς σου τὰς ιδέας.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ! ἐξηγήσεις διατί νὰ μοὶ ζητῇς ματαίας;
Θὰ μείνω ἀκατάληπτος ἀνίσως ὁμιλήσω.
Δὲν ἀπαιτῶ ἀδύνατα, δὲν θέλω νὰ σὲ πείσω.
Ζητῶ νὰ ζήσω ὡς φρονῶ, καὶ δίχως νὰ προσκρούσω.

ΛΛΗΣ

Καὶ ὅμως λέγε· πῶς φρονεῖς ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Λοιπὸν ζητεῖς μ' ἐπιμονὴν τὴν σιωπὴν νὰ λύσω;
Μὴ θέλεις τότε, πρὸς Πασᾶν μὴ θέλῃς νὰ λαλήσω,
ἀλλ' ἐνθυμήσου πῶς υἱὸς λαλεῖ πρὸς τὸν πατέρα.
Εἰς τὴν φωνήν μου ἅς σχισθῇ ἡ μαύρη ἀτμοσφαῖρα
τῶν χαμερπῶν κολάκων σου ποῦ σὲ περικυκλώνει.
Ἢ εἰλικρίνει' ἀπλαστος ἅς ὁμιλήσῃ μόνη.
Ἄς ἀνοιχθῇ ἐλεύθερον τὸ στῆθος πρὸς τὸ στῆθος.
Μὴ τοὺς ἀκούεις· σ' ἀπατᾷ τῶν δούλων σου τὸ πλῆθος.

ΛΛΗΣ

Καὶ λησμονεῖς πῶς εὐλαβῶς ὀφείλεις νὰ προσφέρῃς
τοὺς ὅσους δι' εὐνοίας μου τιμῶ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Θά ὑποφέρης

τῶν λόγων μου τὸν χεῖμαρρον, καὶ μόνος πταίεις, μόνος·
 διότι παριστάμενος ἐμπρὸς τοῦ ἡγεμόνος,
 τοῦ κραταιοῦ, τοῦ ἄγοντος μ' ἐν νεῦμά του τὰ πλήθη,
 ἴσως ἐσίγων. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἡ σιωπὴ ἐλύθη,
 μὲ γαργαλίζει καὶ ἐλπίς ὥς τέλους νὰ λαλήσω·
 ἴσως ἐν μέρει νοηθῶ καὶ ἴσως ὠφελήσω.

ὦ πάτερ, μὴ τὰς συμβουλὰς ἀκούης ἐπιβούλων·
 μὴ βλέπης μὲ τὰ ὄμματα τῶν χαμερπῶν σου δούλων,
 μὴ κρύπτου ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἰς πρόφραγμα κολάκων.
 Αὐτοὶ ποῦ σκύπτουν μέχρι γῆς σοὶ περισκάπτουν λάκκον.
 Αὐτοὶ τὴν δόξαν σου φθονοῦν, τὴν λάμψιν σου σκοτίζουν.
 Τὰ λάφυρα τοῦ θρόνου σου τοὺς θρόνους των στολίζουν.
 Φοβούμενοι μήπως ἰδῇς τὰ κακουργήματά των,
 σὲ τριγυρίζουν μὲ πυκνοὺς καπνοὺς θυμιαμάτων·
 σὲ θεωροῦν ὥς κτῆμά των, καὶ σὲ φρουροῦν μὲ φθόνον
 πρὸς ὅλους ἀπροσπέλαστον, καὶ μεταξὺ των μόνον.
 Ἴδὲ εἰς τί περιωπὴν σ' ἀνήγειραν ἀγρίαν.
 Κοντά σου ποίαν πάλλουσαν αἰσθάνεσαι καρδίαν;
 Μεμονωμένος ἵστασαι ὥς γίγας κολοσσαῖος·
 ἀπὸ μακρὰν σὲ προσκυνοῦν λαοὶ ἐδαφιαίως·
 οἱ μὲν σὲ ἀποστρέφονται, οἱ ἄλλοι σ' εὐλαβοῦνται·
 καὶ καθὼς λέοντ' ἀσθενῇ τὰ πλήθη σὲ φοβοῦνται.
 Πάτερ, μὴ δίδες εἰς αὐτοὺς ὅπου σὲ φενακίζουν·
 ῥίψον τοὺς τοίχους ὅσοι σὲ καὶ τὸν λαὸν χωρίζουν·
 εἰς τῶν λαῶν σου τὰς πληγὰς τὸν δάκτυλόν σου βάλε·
 ἡ χεὶρ σου ἅς τὰς συνουλῇ, καὶ ὅχι χεῖρες ἄλλαι.
 Μὴ τοὺς πιστεύης· ψεύδονται ἐμπρὸς σου οἱ προδόται,
 τὸν ὀλεθρόν σου μελετοῦν οἱ ἄνομοι, ὅποτε

σοὶ λέγουν ὅτ' εἶσαι Θεὸς καὶ δοῦλοί σου ἐκεῖνοι,
 ὅτ' ἡ ζωὴ μας κτῆμά σου, καὶ οἱ λαοὶ σου κτήνη.
 Κάνεις δὲν εἶναι κτῆμά σου· οἱ ἄνθρωπ' εἶναι ἴσοι,
 καὶ τοῦ Θεοῦ ἀπαρνητῆς εἶν' ὅστις τυραννήσῃ.
 Κάνεις δὲν εἶναι κτῆμά σου. Ἴδὲ, οἱ ὀπλοφόροι
 ὅσοι ἀψήφως κεφαλὴν ἐγείρουσ' εἰς τὰ ὄρη...
 Ἐκλήθης νὰ τοὺς ὀδηγῇς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.
 Τοὺς τυραννεῖς· ἀντέκρουσαν τὴν βίαν μὲ τὴν βίαν.
 Δὸς, ἄλλην δὸς διεύθυνσιν εἰς τὰ φρονήματά σου·
 τῶν πολιτῶν τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν τιμὴν σεβάσου.
 Καθεὶς ἅς ἔχῃ ἄδειαν τὰς πράξεις σου νὰ κρίνῃ.
 Εἰς ἐλευθέρων κεφαλὰς ἅς μὴ ἐπιβαρύνῃ
 βαμμέν' εἰς αἷμ' ἀνένοχον ἢ ἄψητρός σου πτέρνα.
 Καθὼς τοὺς ἄλλους κυβερνᾷς, καὶ σεαυτὸν κυβέρνα,
 καὶ τότε, τότε θὰ ἰδῇς πλησίον σου νὰ σπεύσω,
 καὶ μὲ χαρὰν τὸν θρόνον σου νὰ θέλω νὰ δουλεύσω.

Οἱ λόγοι μου δὲν σ' ἔπεισαν, οὐδ' ἦσαν ἵνα πείσουν·
 ὁμολογεῖς πλὴν πῶς ἀρκοῦν διὰ νὰ ἐξηγήσουν
 πῶς, ἔταν ὅλοι πρόθυμοι περικυκλοῦν τὸν θρόνον,
 ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ αὐτῶν μακρύνομ' ἐγὼ μόνον.

ΛΛΗΣ

Αὐταὶ εἶν' αἱ ιδέαι σου καὶ τὰ μαθήματά σου;
 Αὐτὰ τὰς νύκτας μελετᾷς εἰς τὰ τετράδιά σου;
 ὦ ἡ μεγάλη σὰς αὐτὴ, θερμὴ σὰς φαντασία!
 Περιφρονεῖτε ὥς μηδὲν τῆς γῆς τὰ μεγαλεῖα·
 πῶς τὴν σοφίαν μόνοι σας εὗρήκατε θαρρεῖτε·
 εἶναι προλήψεις ὅλ' ἡ γῆ, καὶ σεῖς ὀρθῶς φρονεῖτε.
 Σεῖς θὰ κρημνίσητε ναοὺς καὶ βασιλέων θρόνους,
 τῆς ἀρχικῆς ισότητος θὰ φέρητε τοὺς χρόνους,

τὴν γῆν θὰ ὀργανίσητε εἰς ἐδικὰς σας βάσεις,
σχορπίζοντες πυρκαϊὰς, σεισμούς κ' ἐπαναστάσεις!

Ω! τὰ γνωρίζω ὅλ' αὐτὰ πολὺ καλῆτερά σας.

Παιδαριώδης οἷησις πληροῖ τὰς κεφαλὰς σας
καὶ κόσμους σᾶς τερατουργεῖ λαμπροὺς ἢ ἀφροσύνη·
ὁ πρῶτος ἔμως ἄνεμος τὰ σχέδιά σας σβύνει.

Σεῖς θ' ἀνατρέψῃτε τὴν γῆν; — Ναί, σεῖς ποῦ τὸ βιβλίον
δὲν παρητήσατε προχθές ἀκόμ' εἰς τὸ σχολεῖον!

Δὲν ὠφελεῖ φιλόσοφος τὰς χεῖρας ὅταν δένῃ.

Προσμένει ὡς τὸν τάφον του ὅστις ἀργὸς προσμένει.

Υἱέ μου, καθὼς ἤρχισα πρέπει καὶ σὺ ν' ἀρχίσῃς.

Τὰς ὥρας δὲν ἡσώτευον εἰς ὀνειροπολήσεις.

Ἐνέργεια, ἐνέργεια, ζωὴ, ἀνησυχία!

ἀλλέως ὀνειρεύεσαι εἰς μάτην μεγαλεῖα.

Βρέφος, σχεδὸν εἰς σπάργανα ἀκόμη, ἐκοιμώμην,
ὅποτε ἀψηφήσαντες τῶν νεύρων μου τὴν ῥώμην,
ἐχθροὶ μὲ περιέζωσαν ὡς ὄφεις λυσσασμένοι.

Ἀλλὰ ἡγέρθην, κ' ἔπесαν ἐμπρός μου σπαραγμένοι.

Κάνεις δὲν ἐφαντάζετο τὸ εὐκλεές μου μέλλον.

Ἐμπρός μου ὄρη ἔβλεπον, συμπλέγματα σκοπέλων·
ἂν ἤμην ἄλλος, ἔπρεπε νὰ ὀπισθοδρομήσω.

Ἐν πῆδημα καθὼς πηδῶ, — καὶ ἔμειναν ὀπίσω.

ΜΟΥΚΤΑΡΙΣ

Εὐτόλμως τὰ ἐπήδησας· ἀλλ' ὅταν τὰ ἐπήδας
τοὺς στεναγμοὺς δὲν ἤκουσας, τὰ δάκρυα δὲν εἶδας,
οὐδ' ὅσον αἷμα ἔβρεχε τὰς σιδηρᾶς σου πτέρνας.

Ἀραὶ δὲν σ' ἐθορύβησαν ἐκεῖ ὅπου ἐπέρνας;

ΛΛΗΣ

Υἱέ μου, μὴ ἐνόμισας πῶς νὰ προβῇς ἡμπόρεις
μὲ φρένας νέου μαθητοῦ καὶ μὲ καρδίαν κόρης;

Ἡ τύχη θέλει πόλεμον, ὁ βίος εἶναι πάλη,
καὶ ἀπαιτεῖται δύναμις θελήσεως μεγάλη.
Ναὶ, ἴσοι εἶν' οἱ ἄνθρωποι καὶ φίλαρχοι ἐπίσης,
πλὴν γίνεσαι ἀνώτερος ἀφ' ὅποιον κρημνίσῃς.
Τὸν θρόνον ὅποῦ κυβερνᾷς ἂν σ' ἔδωκεν ἡ νίκη,
ὁ θρόνος εἶναι κτῆμά σου, δικαίως σοὶ ἀνήκει,
καὶ κτῆμα τὸ ὑπήκοον, καὶ δοῦλ' εἶν' οἱ λαοὶ σου.
Διάταττέ τους. Νόμος των ἅς εἶναι ἡ φωνή σου.
Αἱ τρέμουσαί των κεφαλαὶ ὅπου φανῇς ἅς κύπτουν.
Ἄν ὑψωθοῦν, σ' ἐκλόνισαν. Ἄν ὑψωθοῦν, ἅς πίπτουν.
Μὲ θησαυροὺς ποῦ ἤρπασαν καὶ μ' αἶμα' ἅς σὲ πλουτίσουν.
Τὰ ἴδια θὰ ἔπασχες ὑπήκοος ἂν ἦσουν.
Τοιαύτη ἡ κυβέρνησις, τοιαῦται αἱ ἀρχαί της,
τοιαῦτ' αἱ ἀξιώσεις της.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ματαίως τὰς ἐκθέτεις.

ΛΛΗΣ

Ἦμην πολὺ νεώτερος ἀφ' ὅ,τι εἶσαι τώρα,
ἔτ' ἤρχισα κ' ἐγὼ ζητῶν παρὰ τῆς τύχης δῶρα.
Πρὶν καλομάθ' ἡ Ἡπειρος πῶς εἶχε μὲ γεννήσει,
νὰ κύψῃ τὴν ἡνάγκασα καὶ νὰ μὲ προσκυνήσῃ.
Εἶναι καιρὸς σου· ἄρχισον· φανοῦ πῶς εἶς υἱὸς μου,
καὶ ἄξιός τῆς θέσεως καὶ τοῦ ὀνόματός μου.
Ναὶ, ἔμβα εἰς τὸ στάδιον καθὼς ἐγὼ ἐμβῆκα·
ὥς πολεμῶν ἐνίκησα, πολέμησον καὶ νίκα.
Τὴν φρένα ἔχε ἀνδρικήν, τὴν καρτερίαν ζώσου,
καὶ εἰς τὰ πρῶτα βήματα ἐγὼ εἶμ' ὁδηγός σου.

(Τὸν λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς)

Δός μοι τὴν χεῖρα. Φρόνησον καὶ πράξον ὥς συμφέρει,
καὶ οὗτος ὁ δακτύλιος τὴν τύχην θὰ σοὶ φέρῃ.

(Τῷ περὶ πολυτέλεις δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλον. Ὁ Μουκτάρης ἐγγίζει τὴν χεῖρά του δι' ἄκρων τῶν χειλέων.)

Ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔφθασαν, υἱέ, ἀπεσταλμένοι.
 Δεσμὸν φιλίας μεθ' ἡμῶν ὁ ἀρχηγός της δένει.
 Τὸν χαλινὸν του, φαίνεται, ἀνήσυχος δαγκάνει,
 ἀγανακτῶν δεσπότη του πῶς εἶναι οἱ Σουλτάνοι.
 Ὁ ἵππος ὁ Ἀφρικανὸς τὴν χαίτην του τινάζει,
 καὶ τὸν βαρὺν ἱππέα του νὰ ρίψῃ δοκιμάζει.
 Πλὴν, ὁ καλὸς σατράπης μας ζητεῖ, ἂν ἡμπορέσῃ
 τὴν σκάφην του εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου μου νὰ δέσῃ.
 Γνωρίζει τὴν πολιτικὴν ὁ φίλος, καὶ ἡξεύρει
 πῶς εὖρε δύναμιν τριπλὴν ἂν ἓνα φίλον εὖρῃ.
 Ναί, τὰς ἀγκάλας πρὸς ἡμᾶς συμμαχικῶς ἐκτείνει.
 Πλὴν ἀπλῇ τύχῃ μὴ θαρρήῃς πῶς μοὶ τὸν διευθύνει.
 Αὐτὸ πρὸ χρόνων προσφιλὲς τὸ εἶχον σχέδιόν μου,
 καὶ ἤδη δρέπω τὸν καρπὸν. Τὸν ἄγαμον υἱόν μου
 διὰ τὴν θυγατέρα του μ' ἐζήτησε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Πασᾶ μου,

ἐμέ;

ΛΛΗΣ

Ναί, εἶναι διὰ σέ ἡ πρότασις τοῦ γάμου.
 Ἐμπρὸς σου στάδιον λαμπρὸν, ἀνέλπιστον ἀνοίγει.
 Ἡ τύχη σ' ὑπομειδιᾷ. Δράττου αὐτῆς πρὶν φύγῃ.
 Δὲν πρέπει τὸ συμφέρον σου ἐγὼ νὰ σοὶ διδάξω.
 Νὰ σέ προτρέψω περιττὸν καὶ νὰ σοὶ διατάξω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἡ αἰφνηδία πρότασις μὲ θλίβει καὶ μ' ἐκπλήττει.
 Αὐτὸν τὸν ἄγνωστον δεσμὸν μὴ, παρ' ἐμοῦ μὴ ζήτηι.
 Μὴ μὲ προστάζῃς· εἰδεμὴ θενὰ σέ παρακούσω.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

20

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΛΗΣ

Πῶς;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἄφες με τοὺς πόδας σου μὲ δάκρυα νὰ λούσω,
ναὶ, ἄφες ὡς ὁ ἔσχατος τῶν δούλων σου νὰ πέσω
ἐμπρός σου, ὡς ὁ ἔνοχος νὰ σὲ παρακαλέσω.
Μὴ διατάττης. Θύματα, καθὼς ἐπιθυμήσης,
σφάζεις, ὦ πάτερ μου, πολλά. Θανάτωσέ μ' ἐπίσης.
Εἰς στιγμιαίαν βάσανον ὑπόκεινται ἐκεῖνοι.
Μὴ θέλῃς νὰ μὲ τυραννῇ ἀπέραντος ὀδύνη.

ΑΛΗΣ

Τί λέγεις; Πῶς; Ἀντίστασιν μὴ ν' ἀπαντήσω μέλλω;
Δὲν θέλεις; Πλὴν δὲν ἐρωτᾷς ἀνίσως ἐγὼ θέλω;
Μουκτάρη, θὰ μ' ἀντισταθῇς;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Μ' ὄλην τὴν δύναμίν μου.
Μὴ μ' ἀφαιρῇς τὴν ἡσυχον, ἀπράγμονα ζωὴν μου·
μὴ μοὶ ἀρπάξῃς...

(Μετὰ θερμότητος)

ὦ! ποτέ! Ὁ κόσμος ἂν χαλάσῃ,
ἂν ὁ Προφήτης καταβῇ, δὲν θέλει μ' ἀναγκάσει.

ΑΛΗΣ

Καὶ ἂν ἐγὼ ἐπρόσταζον;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ πάτερ, μὴ προστάζῃς.
Μὴ, πάτερ, εἰς παρακοὴν μὴ μάτην μ' ἀναγκάζῃς.
Μὴ πάτερ!

ΑΛΗΣ

Τὸν δακτύλιον αὐτὸν ὑπάγων μόνος,
θὰ δώσης εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ ξένου ἡγεμόνος.

Θενά τὸν φέρ' ἡ νύμφη σου. Μ' ἐνόησας, υἱέ μου;
Τὸ θέλω. Ὑπαγε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγώ; . . . Ἐγὼ ποτέ! . . . ποτέ μου.

(Περιπατεῖ λίαν ἐξημμένος.)

ΛΛΗΣ

Ποτέ σου, λέγεις; Ὁ Πασᾶς λοιπὸν σοὶ τὸ προστάζει.
Ὑπαγε. . . . μήπως ὀργισθῶ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τὸ αἷμά μου καχλάζει,
καὶ μετὰ βίας δύναμαι τὴν γλῶσσαν νὰ καθέξω.
Εἶσαι πατήρ. . . .

ΛΛΗΣ

Ὁρίλησα, καὶ μένεις ἔτι; Ἐξω!

Ἐπρόσταξα.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀκίνδυνος δὲν εἶμαι, βεβαιώσου.
Πῶς εἶμαι, ὅταν μαίνωμαι, μὴ λησμονῆς, υἱός σου.
(Ῥίπτεται ἔξω ἐν μεγίστῃ ἐξάψει.)

ΛΛΗΣ

Σκηνὴ τῷ ὄντι θαυμαστή. Αἶ! ὅταν ἀπειθήσης,
Ἀλῆν, Ἀλῆν μὴ μὲ εἰπῆς ἂν δὲν μετανοήσης.

(Ὑπάγει πρὸς τὴν τράπεζαν καὶ θεωρεῖ τινὰ ἔγγραφα. Εἰσέρχεται ὁ)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Αὐθέντα μου, ὁ ἱερεὺς ἀπ' ἔξω περιμένει.

(Ὁ Ἀλῆς νεύει καὶ ὁ Χασάνης ἐξέρχεται. Ἐν ᾧ δ' ὁ Ἀλῆς ἀκινήτως
ἀναγινώσκει, ἐμβαίνει ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ καὶ ἵσταται μακρὰν. Ὁ Ἀλῆς
ὥς κατὰ τύχην ὕψοι πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματα)

ΛΛΗΣ

Σὺ εἶσαι ποῦ συνέλαβον τὴν νύκτα νὰ ἐβγαίνῃ;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ναί, εἴμ' ἐγώ.

ΛΛΗΣ

Τί ἔκρυπτες τὰ διαθήματά σου;
Οἱ θησαυροὶ μου εἴλκυσαν τὴν ἀγιότητά σου,
ἢ σχέδιον ἀπόκρυφον ἐρώτων παρανόμων
εἰς τοῦ γυναικωνίτου μου σ' ὠδήγησε τὸν δρόμον;
Καλόγηρος μοὶ φαίνεσαι. Τοὺς ῥατσοφορεμένους
σᾶς, εἰς τοῦ κόσμου τὰ καλὰ σᾶς ἐθαῤῥοῦσα ξένους.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Δὲν μ' εἴλκυσαν οἱ θησαυροὶ, καρποὶ τῆς ἀδικίας,
οὐδ' ὁ γυναικωνίτης σου, ἀρπάγματα τῆς βίας.
Ὑπάρχει ἄλλος ἰσχυρὸς τῆς τύχης μου μαγνήτης,
δι' ὃν τὴν τύρβην τῶν αὐλῶν ζητεῖ ὁ ἐρημίτης.
Πλὴν τώρα μὲ συνέλαβες, καὶ σχεδιάζεις ἴσως
πῶς νὰ κορέσης σήμερον τὸ παλαιόν σου μῖσος.

ΛΛΗΣ (τὸν παρατηρεῖ)

Καλόγηρε, καὶ ἀλλαχοῦ σ' ἀπῆντησα, νομίζω.
Πότε σὲ εἶδα λησμονῶ, καὶ πόθεν σὲ γνωρίζω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μὲ εἶδες, ἂν τὴν ἐποχὴν ν' ἀκούσης δὲν φοβῆσαι.
Τὴν κόμην ποῦ ὠνόμαζον Γαρδίκι ἐνθυμεῖσαι;

ΛΛΗΣ

Γαρδίκι;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐλησμόνησας;

ΛΛΗΣ

Τί θέλεις μὲ τὴν κόμην;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μόνος ἐγὼ χριστιανὸς ἐν μέσῳ εὐρισκόμην

τῶν ἰσχυρῶν προμάχων της, τῶν ἔπειτα θυμάτων,
οὓς μόνον κατετρόπωσας προδοὺς αὐτοὺς καὶ σφάττων.

Τότ' ἦσο νέος, ἔφλεγε τὸ πνεῦμα θέρμης πλήρες·
πυρκαϊὰς ὑπέσχοντο οἱ πρῶτοί του σπινθῆρες.

Ακάθεκτα εἰς τῆς γοργῆς καρδίας σου τὰ βάθη
καὶ πρῶϊμ' ἀνεπτύσσοντο κ' ἐμάχοντο τὰ πάθη.

Τότ' εἰς τὸν πρῶτόν της βρασμὸν ἐκάχλαζ' ἡ νεότης.

Κινδύνους, δόξαν ἤθελες ὁ νέος στρατιώτης.

Ἐκεῖ ποῦ ἄλλοι ἔτρεμον, σὺ μόνος ἐμειδίας·

ὥς γέρων ἦσουν συνετὸς, ὥς νέος τολμητίας.

Ἐχθρὸς μας, ἔμως εἰδωλὸν τοῦ θαυμασμοῦ μας ἦσουν.

Πλὴν ἔκτατ' ἠδυνήθησαν τινὲς νὰ σ' ἐννοήσουν.

Εἰς τῆς πυκνῆς ὀφρύος σου τὰ σκιοφόρα τόξα
διὰ κηλίδων αἵματος ἐγράφετο ἡ δόξα.

Ἐκεῖ αἱ ῥίζ' ἐφαίνοντο τοῦ δένδρου τῆς ψυχῆς σου,
ἐκεῖ ἡ μαύρη τύχη μας, κ' οἱ ἄγριοι σκοποὶ σου.

Ὅποταν εἰς τοῦ ἵππου σου ἀκάματος τὴν ῥάχιν,
παρὼν, μαχόμενος παντοῦ, διηύθυνες τὴν μάχην,
κ' ἐνόμιζες τὸ τρόπαιον νὰ στήσης νικηφόρος,
ἐμπρός σου τότε εἷς ἵππεὺς ἐφάνη μαυροφόρος.

ΛΛΗΣ

Τὸν ἐνθυμοῦμαι, μάλιστα· ὥς στρόβιλος ἀνέμου
θερίζων εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐχύθη τοῦ πολέμου.

Ὅπου ἐπέρνα, ἔφερεν ὁ μαυροφόρος θρῆνον,
ὁ ἄδης ὥς ἂν ἔστελλε τὰ ὅπλα του κ' ἐκεῖνον.

Ὡς τέλους ἀντικρύσθημεν, κ' ἐσύραμεν τὰ ξίφη,
ἀλλὰ μᾶς διεχώρισαν τῶν πολεμούντων στίφη.

Ἐκτοτε μοῖρα, φαίνεται, τῷ ἔλαχε θανάτου·
ἀλλέως θὰ ἠκούετο ἀκόμη τ' ὄνομά του.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Οὐχί. "Όταν ἡ πόλις του ἐσύρθ' εἰς τὸ σφαγεῖον,
μόνος αὐτὸς διέφυγε τὴν σφαῖραν τῶν δημίων.
"Αν δὲν ἀκούῃς τ' ὄνομα, ἀκούεις τὴν φωνὴν του.

ΑΛΗΣ

Πῶς; πῶς;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐμπρὸς σου ἴσταται, καὶ βλέπεις τὴν μορφὴν του.
"Ο μαυροφόρος εἶμ' ἐγώ.

ΑΛΗΣ

Αὐτὸς ποῦ μ' ἐπολέμει;
"Ο Γαρδικιώτης; — Ζήτημα ἔχεις κανέν; Εἰπέ μοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Πασᾶ μου, ἔχω ζήτημα, καὶ δίκαιον, ἐλπίζω.
Ἀπόδος μοι τὴν κόρην μου.

ΑΛΗΣ

Τί κόρην; Δὲν γνωρίζω,
οὐδ' ἤκουσα τὴν κόρην σου ποτέ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

"Οτ' εἶν' ἐκείνη
ἂν δὲν γνωρίζῃς, πλὴν γνωστὴ θὰ σ' εἶναι ἡ Φροσύνη.

ΑΛΗΣ

Εἶν' ἡ Φροσύνη κόρη σου; Συγχαίρω· νὰ σοὶ ζήσῃ.
Ἡ φύσις πλουσιώτερα ποτὲ δὲν θὰ προικίσῃ,
οὐδὲ εἰς ἄλλην ἔδωκε χαρίτων τόσα πλήθη.
Αὐτὴ διὰ διάδημα καὶ θρόνον ἐγεννήθη.
Καὶ ποῦ περιεφέρεσο ὡς τώρα;

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς τὰ μέρη
ἔπου τῆς τύχης ἡ ὀργὴ μὲ εἶχε περιφέρει.

Διῆλθα τὰ ἐρείπια τοῦ πατρικοῦ ἐδάφους,
ἐκάθησα εἰς τοὺς γυμνοὺς τῶν ἀδελφῶν μου τάφους,
καὶ εἶδα ὅσα βάσανα οἱ ζῶντες ὑποφέρουν.

ΑΛΗΣ

Τί ἤκουσας; περὶ ἐμοῦ τί κρίσιν ἐπιφέρουν;
Μὲ ἀγαποῦν; ἢ κλαίεται τὸ πλῆθος ποῦ μὲ τρέμει;
ἢ μὲ φοβοῦνται; Ἄκουσον· ἀλήθειαν εἰπέ μοι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀλήθειαν θὰ ἤκουες καὶ ψεῦδος ἂν μ' ἐζήτεις.
Ὁ στρατιώτης ἄλλοτε καὶ ἤδη ἐρημίτης
εἰς οὐδετέραν τῶν σχολῶν ἐσπούδασεν ἀπάτην.
Πῶς οἱ λαοὶ σὲ κρίνουν τί μ' ἐρωτᾷς εἰς μάτην;
Ἐρώτα τὴν συνείδησιν τῶν ἔργων σου· ἐκείνη
ὅ,τι σ' εἶπῃ, εἶν' ἀψευδὲς φωνὴ ὅπου σὲ κρίνει.
Ἑρμαιο δίδεις τοὺς λαοὺς εἰς ἀρπαγὴν καὶ φόνον,
εἰς πτώματα ἐστήριξας τὸν φοβερόν σου θρόνον,
ἡ χώρα σου εἰς ἔρημον θανάτου μετεβλήθη
καὶ εἰς δακρύων θάλασσαν· στενάζουσι κ' οἱ λίθοι.
Μὴ χεῖλη δούλων ἐρωτᾷς· ἐρώτα τὰς καρδίας.
Ἐκεῖ θ' ἀκούσης καταρῶν καὶ θρήνων συναυλίας.
Τὴν τυραννίαν ἔσπειρας κ' ἐθέρισας τὸ μῖσος.
Ὅσοι σὲ τρέμουν, μὴ φρονεῖς πῶς σὲ λατρεύουν ἴσως;
Ὡς φλογερὸν μετέωρον σὲ βλέπει ὁ λαός σου,
καὶ ἀναπέμπει προσευχὰς ὑπὲρ τῆς δύσεώς σου.
Ἐλευθερίαν μελετᾷ, καὶ ὥς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα,
κλαίει, σιγᾷ. — Διέταξας, ὠμίλησα. Σὺ τώρα
ἀπόδος μοι τὴν κόρην μου.

ΑΛΗΣ

Τὴν κόρην; Νὰ σκεφθῶμεν.

Πλὴν λέγε· δὲν βαρύνομαι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τί μάτην νὰ λαλῶμεν;
Διάταξον νὰ μοὶ δοθῇ, καὶ θέλεις ἀποδείξει
πῶς πᾶν ἀνθρώπου αἴσθημα δὲν ἔχεις ἀποπνίξει.
Ἐν στόμα καὶν θεν' ἀνοιχθῇ νὰ σ' εὐλογῇ.

ΛΛΗΣ

Ἐκείνη
μᾶς ἀγαπᾷ. Εἶν' εὐτυχής. Καλήτερον νὰ μείνη.
Καθὼς αὐτὴ μᾶς ἀγαπᾷ κ' ἡμεῖς τὴν ἀγαπῶμεν,
καὶ θενὰ χάσωμεν πολὺ ἐὰν τὴν στερηθῶμεν.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ὦ! δός την. Μὲ κατέβαλον οἱ πόνοι καὶ τὸ γῆρας.
Εἰς τοῦ παιδίου μου ποθῶ ν' ἀναπαυθῶ τὰς χεῖρας,
καὶ ἡ γλυκεῖά της φωνὴ νὰ μὲ ἀποκοιμίζῃ.
ὦ! Δός μοι την, καὶ ὁ Θεὸς ζωὴν νὰ σοὶ χαρίζῃ.

ΛΛΗΣ

ὦ! ἡ εὐχή σου! Πλὴν κ' ἐμὲ ιδέ με· θεν' ἀρχίσουν
ὁμοίως εἰς τὴν κεφαλὴν αἱ τρίχες μου ν' ἀσπρίσουν.
Τότε κ' ἐγὼ εἰς τ' ἄσματα θ' ἀρέσκωμαι. Νὰ μείνη
εἶναι καλήτερον. Κ' ἡμεῖς τὸ θέλομεν, κ' ἐκείνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Παραίτει τοὺς ἀστεῖσμούς, Πασᾶ μου. Θὰ πηγαίνω.
Διάταξον νὰ μοὶ δοθῇ χωρὶς νὰ περιμένω.

ΛΛΗΣ

Καλὸν σου κατευόδιον, ὦ πάτερ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἐνθυμήσου
πῶς εἶναι κόρη μου, Πασᾶ.

ΛΛΗΣ

Ναί, ναί. ὦρα καλὴ σου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Λοιπὸν ματαίως δέομαι. Θὰ μοὶ τὴν ἀφαιρέσης !
 Τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου θὰ πίνη, νὰ κορέσης
 τὸ μῖσός σου τὸ ἄσβεστον, καὶ τὴν ψυχὴν σου τήκει
 ὁ φόβος μὴ ἀναστηθῇ μαζῇ μου τὸ Γαρδίκι ;
 Πλήρης, φρονεῖς, ὁ ἀριθμὸς δὲν ἦτον τῶν θυμάτων ;

ΛΛΗΣ

Καλόγηρε, τὰ συμπληροῖς οὕτω λαλῶν καὶ πράττων.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Νὰ μὲ φονεύσης ; Τῆς εἰρκτῆς τὴν θύραν θὰ μ' ἀνοίξης.
 Ἄλλὰ τοῦ συνειδότος σου τὴν ἔχιδναν θὰ πνίξης ;
 Τώρα τὸ πᾶν σὲ προσκυνεῖ καὶ θριαμβεύεις τώρα.
 Πασᾶ, θὰ ἔλθῃ φοβερὰ τῆς κρίσεως ἡ ὥρα.
 Τότε φρικτὰ, καὶ πλέοντα εἰς τὸ πυκτόν των αἷμα
 τὰ σφάγια σου περὶ σὲ θὰ ἐγερθοῦν, τὸ βλέμμα
 εἰς οὐρανὸν στηρίζοντα, ἐπόθεν μετὰ φρίκης
 θ' ἀκούης νὰ σὲ προσκαλῇ τὴν σάλπιγγα τῆς δίκης.
 Ἐν ὅσῳ ἔχεις τὸν καιρὸν πράξ' ἐν καλὸν καὶ σώσου.
 Ἀπόδος τὴν Φροσύνην μου.

ΛΛΗΣ

Αὐτ' ἦτον ἄγγελός σου.

Σὲ σώζει. Φύγε. Ὑπαγε.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κ' ἡ κόρη μου ;

ΛΛΗΣ

Δὲν φεύγεις ;

Μὴ μ' ἐρεθίζης. Δεύτερον πρὶν τὸ εἰπῶ, νὰ ἔδγης.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τὴν κόρην μου εἰς τὸν Θεὸν ἀφήνω τῶν πασχόντων,
 τὸν σώζοντα τὸ πρόβατον ἐξ ἀντροῦ τῶν λεόντων. (Φεύγει.)

ΛΛΗΣ (μόνος)

Τί λέξεις ! Τί αὐθάδεια ! Ἐμπρός μου νὰ τολμήσῃ . . .
 Καὶ τί ἂν γέρων ἄσημος ματαίως φλυαρήσῃ ;
 Ἄλλὰ μ' ἐθύμωσεν αὐτός. Γαρδίκι ! αἶ Γαρδίκι !
 Μ' ἀφήρεσε τὸν ὕπνον μου ἢ κατὰ σοῦ μου νίκη.
 Τί ἤθελεν ὁ ἄνθρωπος ; Μ' ἐπρόσταζε ! Τί γλῶσσα !
 Κ' ἐγὼ πῶς τὸν ὑπέφερον νὰ ὁμιλήσῃ τόσα ;
 Νὰ μὲ τρομάξ' ὑπέθετεν ἐκεῖνος ὁ αὐθάδης.
 Δὲν ἦτον ἄραγε σκιά ποῦ μ' ἔστειλεν ὁ ἄδης ;
 Πῶς σᾶς φοβοῦμαι, δυστυχεῖς, ἀκόμη μὴ θαρρῆτε ;
 Σᾶς εἶδα εἰς τὸ αἷμά σας νεκροὶ νὰ κυλισθῆτε.
 Τὰ πτώματά σας, ἄθλιοι ἐσπάραξαν οἱ λύκοι.
 Αἶ ! δὲν θὰ τρώγῃ πάντοτε τὸν νοῦν μου τὸ Γαρδίκι.

(Ὑπάγει πρὸς τὴν τράπεζαν, καὶ θεωρεῖ τινὰ ἔγγραφα, ἔχων τὸν νοῦν ἀλλαχοῦ προσηλωμένον. Εἰσέρχεται μὲ δειλὰ βήματα ἡ)

EMINE

Πασᾶ μου !

ΛΛΗΣ

Ἄ ! ἡ Ἐμινέ !

EMINE

Θαυμάζω πῶς, Πασᾶ μου,
 φυλάττεις εἰς τὴν μνήμην σου ἀκόμη τ' ὄνομά μου.

ΛΛΗΣ

Πολὺ παράδοξον. Θαρρῶ πῶς εἶχον διατάζει
 νὰ μὴ φανῇ ἀπρόσκλητος κάνεις νὰ μὲ ταραῇ.
 Ὅσμάνη !

(Εἰσέρχεται ὁ ΘΣΜΑΝΗΣ)

Κραταιότατε Πασᾶ.

ΛΛΗΣ

Ἡ θέλησίς μου

ὥς κάνεις νὰ μὴ φανῇ χωρὶς τῆς προσταγῆς μου
γνωστὴ εἰς ὅλους ἔγινε;

ΟΣΜΑΝΗΣ

Κατὰ τὴν προσταγὴν σου.

ΛΛΗΣ (πρὸς τὴν Ἑμινὲν)

καὶ ἀπὸ πότε μ' ἀψηφοῦν προστάζοντα;

(Πρὸς τὸν Ὀσμάνην)

Μακρύνσου.

(Ὁ Ὀσμάνης ἀναχωρεῖ.)

EMINE

Παρήκουσα, εἶν' ἀληθές, καὶ σοὶ ζητῶ συγγνώμην.
Μὴ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἀφορᾷς, καὶ στάθμισον τὴν γνώμην.
Ν' ἀνθέξω μ' ἦν ἀδύνατον. Ἡ δὴ δὴ ἀνατέλλει,
τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ εἰς ἐμὲ ὁ ἥλιος δὲν στέλλει
ὅταν μακράν σου τήκωμαι. Πῶς ζῶ, πῶς ἀναπνέω,
φεῦ! μόνα μοὶ τὸ λέγουσι τὰ δάκρυα ποῦ κλαίω.
Θὰ ἔχυνον πικρότερα ἀνίσως ἡμην χήρα;
Καρδί' ἀφρόνως εὐπιστος, κ' ἡ ἄσπονδός μου μοῖρα
τὴν τύχην μου ἐξήρτησαν ἀπὸ τὰ βλέμματά σου.
ὦ! ἄφες με κατόπιν σου νὰ τρέχ' ὡς ἡ σκιά σου.
Προκρίνω τὴν ἀθλίαν μου ζωὴν νὰ μ' ἀφαιρέσης,
παρά...

ΛΛΗΣ

Σὲ εἶπα, Ἑμινὲ, πῶς ἔχω ὑποθέσεις.

Καιρὸν δὲν ἔχω σήμερον. Πῶς μ' ἐνοχλεῖς στοχάσου.
Ἄφες τὰς κολακείας σου καὶ τὰ παράπονά σου
ἄλλοτε. Τώρα ὑπάγε καὶ ἄφες με. Θὰ γράψω.

EMINE

Ὑπάγω, ναί, εἰς δάκρυα τὴν θλίψιν μου νὰ θάψω.

Ἄς τρέχουν. Ἡ πικρία των τὸν πόνον μου ἄς τρέφῃ
 ἄς μοι δολώνῃ τὴν ζωὴν καὶ ἄς τὴν καταστρέφῃ.
 Ποῦ εἶν' ἡ πρώτη σου στοργή, ἡ πρώτη σου γλυκύτης ;
 Παροῦσαν μ' ἐκολάκευες καὶ φεύγουσαν μ' ἐζήτεις.
 Μὴ ἀποστρέφου ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὰς ὀφρῦς συστέλλῃς.
 Νὰ δείξῃς πῶς μ' ἐμίσησες, πῶς μέ μισεῖς, μὴ θέλῃς.
 Ῥίψε μ' ἐν βλέμμα πρᾶον.

ΛΛΗΣ

(ἀνυπομόνως)

ᾠ!

EMINE

Προτοῦ, ὦ! ἐνθυμήσου
 πῶς πρὸς ἐμέ ἠνοιέγετο φλογώδης ἡ ψυχὴ σου !
 Τὰς νίκας σου, τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου ἐλησιμόνεις,
 κ' ἐμοῦ ἐπόθεις θαυμασμόν, κ' ἐπαίνους ἐμοῦ μόνης.
 Ἡ πρὸς ἐμέ ἀγάπη σου ἀνίστως ἐψυχράνθη
 διότι ἐμαράνθησαν τοῦ ἔαρός μου τ' ἄνθη,
 καὶ τῆς στοργῆς σου τῆς ποτὲ ἂν δὲν ἀπολαμβάνω,
 εἶπέ το, καὶ πλησίον σου καὶ ἄφες ν' ἀποθάνω.

ΛΛΗΣ

Δὲν ἐννοεῖς πῶς μ' ἐνοχλεῖς μέ περιττολογίας ;
 Μόλις νὰ εἶναι ἀνεκταὶ εἰς ἄλλας ἡλικίας.
 Ἀρχίζει, βλέπεις, πρὸς τὴν γῆν τὸ σῶμά μας νὰ κλίνη.

EMINE

Γνωρίζω νεωτέρα μου πῶς εἶναι ἡ Φροσύνη.

ΛΛΗΣ

Αἶ! πῶς; Αὐτὸ εἶναι πολὺ, αὐθάδεια μεγάλη !
 Σὲ βεβαιῶ πῶς, Ἐμινέ, ἀνίστως ἦσουν ἄλλη . . .
 Ἀκουσον. Πάσχεις. Σ' ὠφελεῖ τῆς ἐξοχῆς ἡ φύσις.
 Καλὸν τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ καιρὸν ν' ἀφήσῃς.

Κατάλληλον θενὰ ἰδῶ νὰ σ' εὔρω ἀγροικίαν.

Ἰπαγε τώρα· ἢ ἐγὼ ὑπάγω. Ἔχ' ὑγείαν. (Ἀναχωρεῖ.)

EMINE (μένει ἐπὶ στιγμὰς ἄφωνος, καὶ ὡς ἔτι ἀκούουσα)

τί εἶπεν; Ἦτον ὄνειρον, τῆς δυστυχίας πλάσμα;

Ποῖον φρικῶδες σχίζεται πρὸ τῶν ποδῶν μου χάσμα!

ὦ ἔτι, ζῶ, καὶ περίξ μου εἰσὶ γνωστά μου ὄντα;

Ὡμίλει τώρα ὁ Πασᾶς, ἢ κεραυνὸς ἐβρόντα;

Τὸν ἤκουσα; Ἐνόησα τί εἶπεν; Ἦ ἀθλία

ἐνόησα! Δὲν μ' ἀπατᾷ φρικώδης ὀπτασία.

Ἀποβληθεῖσα! Μισητή! Αἱ φρένες δὲν ἀντέχουν! . . .

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἔρχεται)

Σ' εὐρίσκω μόνην, ἀδελφῇ, καὶ δάκρυα σὲ βρέχουν!

Ἦ ὄψις τοῦ προσώπου σου ὡς τῶν νεκρῶν! Θεέ μου!

Ἦξεύρω· τώρα ὁ Πασᾶς ἐξῆλθεν. Ἐμινέ μου,

ἤξεύρω καὶ τί εἶπατε, καὶ ὅλα τὰ ἤξεύρω.

Προεῖδα ὅ,τι ἔγινε, καὶ ἔτρεξα νὰ σ' εὔρω.

Νὰ σ' ἐμποδίσω ἤθελον, νὰ σὲ προετοιμάσω,

ἀλλ' εἶχες φύγει. Διατί ἐγκαίρως νὰ μὴ φθάσω!

Μὴ κλαίης, φίλη Ἐμινέ.

EMINE (σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της)

Δὲν κλαίω, ἀδελφῇ μου.

Ὅμως τοιαύτη διατί νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ μου;

Ὡς καταιγὶς τὰ ὕδατα ἢ θλίψις τὴν ταραττει,

ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὰ ἔχνη της ὡς εἰς χαλκὸν χαράττει.

ὦ! εἶμαι, εἶμαι δυστυχής!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναὶ, νύμφη, σὲ λυποῦμαι.

Τοῦ ἀδελφοῦ μου τὴν πρὸς σὲ λατρείαν ἐνθυμοῦμαι.

Καθήμενος πλησίον σου, τὰ πάντα ἐλησμόνει.
 Σὺ ἦσο μόνη του φροντίς, καὶ σὺ χαρά του μόνη.
 Ἐν μέσῳ τόσης δόξης του καὶ τόσων λαμπροτήτων,
 πᾶς στοχασμός του διὰ σέ καὶ πᾶν του βλέμμα ἦτον.
 Καθὼς σ' ἐλάτρευε θαρρῶ πῶς ἀγαποῦν ὀλίγοι.

EMINE

ὦ! βαθυτέραν τὴν πληγὴν ὁ λόγος σου μ' ἀνοίγει.
 Ὅταν ἡ τύχ' ἡ ἀπηνῆς μὲ καταρρίπτ' εἰς σκότη,
 μοὶ εἶναι ἄλγος πρόσθετον ἡ λάμψις μου ἡ πρώτη.
 ὦ! ἄφες τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν παρηγορίαν.
 Δὲν θεραπεύει. Τῆς πληγῆς αὐξάνει τὴν πικρίαν.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τῷ ὄντι τὸ ἐπρόφεραν τ' ἀπάνθρωπά του χεῖλη;
 εὐσπλάγχχνως προσποιούμενος καὶ πῶς δὲν σοὶ ὠμίλει;
 Τί σ' εἶπε; τί;

EMINE

Φεῦ! ἀγνοῶ. Δὲν ἦτον ἡ ψυχρότης
 τοῦ βλέμματός του ἱκανὴ τοῦ ἤθους του προδότις;
 Ὅχι! δὲν ἦτον. Εὐκρινῶς ἀκόμη μ' ἐξηγήθη.
 Μοὶ εἶπεν... ὦ! μὴ ἀπορῆς. Μ' ἐξέσχισε τὰ στήθη
 ἀδιαφόρως, μ' ἥσυχα τὰ βλέμματα. ὦ φίλη,
 μὴ ἀπορῆς. Εἰς ἐξοχὴν μοὶ εἶπε θὰ μὲ στείλῃ.
 Εἶναι ὀρθόν. Πῶς ἀγαπῶ τὴν ἐξοχὴν ἠξεύρει.
 Ἐκεῖ καὶ ἡ ὑγεία μου βελτίωσιν θὰ εὕρῃ. (Γελα μετ' ἀπελπισίας.)
 Καιρὸς νὰ χύσῃ ἔλαιον, ὅτι ὁ λύχνος σβύνει.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δι' ἐδικήν σου βάσανον ἐπλάσθη ἡ Φροσύνη.

Ἦθε ἡ χεὶρ ἡ εὖσπλαγχνος ὅπου τὴν εἶχε σώσει
 ποτὲ εἰς τὴν φροντίδα σου νὰ μὴ τὴν εἶχε δώσει.
 Ὡς μήτηρ τὴν ἀνέθρεψας, καὶ ἦτον προσφιλέης σου.
 Ἦδοῦ ἡ εὐχαρίστησις καὶ ἡ ἀνταμοιβή σου.
 Ὁ στόμα ποῦ ἠσπάζεσο παρθενικὸν καὶ θάλλον
 ὑμνάζεται καὶ μειδιᾶ διὰ φιλήματ' ἄλλων.
 Οἱ ὀφθαλμοί της εἰς τὴν γῆν ὡς πρότερον δὲν κύπτουν,
 ὅταν μετ' ἄλλων ὀφθαλμῶν ἐρωτικῶς συμπίπτουν.
 Ἀναμφιβόλως, ὀφθαλμοὶ ὠραῖοι καὶ μεγάλοι!
 Τὸ αἶθριόν της μέτωπον, τὰ καθαρὰ της κάλλη,
 τὴν παριστῶσιν ἀληθῆ τῆς ἀρετῆς εἰκόνα.
 Πολλάκις πλὴν ἐξαίρεσις ὑπάρχ' εἰς τὸν κανόνα,
 καὶ εἶν' ἐξαίρεσις αὕτη.

EMINE

Ἐκείνη τί μοὶ πταίει;
 Τί πταίει ἂν τὸ βλέμμα της τὰ ξένα στήθη καίη;
 ἂν αἱ καρδίαι πρὸς αὐτὴν πετῶσιν αὐτομάτως,
 ἂν εἶναι ἀπροσμάχητον τοῦ κάλλους της τὸ κράτος;
 Ἡ τύχη μόνη μ' ἔπταισεν.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀπόβαλέ την, φίλη,
 καὶ ὁ Προφήτης εὐτυχεῖς ἡμέρας θὰ σοὶ στείλῃ.
 Ὅργίζεται ὑπὲρ αὐτῆς πῶς εἶσαι τῆς ἀπίστου,
 καὶ εἶν' αἱ δυστυχίαι σου συνέπειαι ὀργῆς του.
 Νὰ ἐξετάζῃς περιττὸν ἂν πταί' ἢ ἂν δὲν πταίῃ.
 Ὡραν καλὴν δὲν θὰ ἰδῇς ἐν ὧσ' ἀναπνέει.
 Διὰ νὰ ζῇς, νὰ σ' ἀγαπᾷ ὡς πρὶν ὁ ἀδελφός μου,
 τὸ βλέπεις, πρέπει νὰ χαθῇ ἐκείνη ἐκ τοῦ κόσμου.

EMINE

Ἡ ἐγὼ πρέπει νὰ χαθῶ, διὰ νὰ ζῇ ἐκείνη.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται.

EMINE

Φροσύνη! Ἄ Φροσύνη! (Ἐξέρχεται.)

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (μόνη)

Καλά! Νὰ ζήσης, νύμφη μου! Κατὰ τὸ σχέδιόν μου!

Ν' ἀσπαίρης σὲ κατέφερα ὑπὸ τὸν χαλινόν μου.

Ἀκόμη θενὰ μὲ ἰδῆς, καὶ θὰ εἰπῆς, ἐλπίζω,

κατὰ τὸν νοῦν τοῦλάχιστον πῶς ἔλους σᾶς ἀξίζω.

Ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται· μικρὸν ἀκόμη βῆμα (Γελᾷ.)

καὶ ἔπειτα τὰ κάλλη της θὰ λάμπουν εἰς τὸ μνηῆμα.

Ἢ, καὶ τὸ μνηῆμα περιττόν.

ΛΛΗΣ

(εἰσέρχεται)

Ἄ! ἀδελφή!

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Πασᾶ μου!

ΛΛΗΣ

Ἔχω καιρὸν, μοὶ φαίνεται, νὰ σὲ ἰδῶ κοντά μου.

Τί γίνεσαι;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δὲν ἤθελον νὰ σὲ συχνοσυγχύζω.

Πόσον σοὶ εἶναι ὁ καιρὸς πολύτιμος γνωρίζω.

Πλὴν τώρα, ὅλα κατ' εὐχὴν. Σὲ τρέμουν οἱ ἐχθροί σου.

Ὅπου τὸ ξίφος σου φανῇ, ἡ νίκ' εἶν' ἐδική σου·

ἔπου δ' ἐκεῖνο νὰ συρθῇ δὲν κατορθοῦτ' εὐκόλως,

ἐκεῖ φρονίμως συμπληροῖ τὴν δύναμιν ὁ δόλος.

Οἱ ἀετοὶ ποῦ φωλεὰν τ' ἀνδρεῖον εἶχον Σοῦλι,

μὲ κρεμαστάς τὰς πτέρυγας σὲ προσκυνοῦσι δοῦλοι.

ΑΛΗΣ (ἰδιαρέσκως)

Αν, ἀδελφή μου, ἤθελεν ἡ φύσις νὰ χαρίσῃ
εἰς ὅλους ὅμοιον τὸν νοῦν, θὰ ἦσαν ὅλοι ἴσοι,
θὰ ἦσαν ὅλοι ἥρωες καὶ ὅλοι ἡγεμόνες.

Πλὴν, ἀδελφή, τ' ἀνάπαλιν διδάσκουσ' οἱ αἰῶνες.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ναί, σὺ σαφῶς ἐδίδαξας πόσον ὁ εἶς σημαίνει,
ὅτ' εἰς τὸ πλῆθος ἡ ἰσχὺς δὲν εἶναι δεδεμένη,
ἀλλ' εἰς τὸ πνεῦμα. Ταπεινὸς, τῆς τύχης σου ἐργάτης,
ἀνεῖς ῥιχθήθης μόνος σου, κ' εἰς θρόνον διατάττεις.
Δὲν ἀπορῶ πῶς ἔσεισας τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου.
Εἶναι σαπρὸν τὸ στέλεχος τοῦ γέροντος πλατάνου·
πῶς ὅμως τοὺς Ἀρματωλοὺς, τοὺς λέοντας τοῦ ὄρου
εἰς εὐπειθεῖς σου ἔκαμψας τοῦ θρόνου δορυφόρους,
ἐκ τοῦ χαλύβδου τῶν ψυχῶν αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων
ἀλύσεις πῶς ἐχάλκευσας τῶν ὄχλων τῶν ἐτέρων,
εἰς τοῦτο μένει, ἀδελφὲ, βωβὸς ὁ θαυμασμός μου.
Σοὶ χρεωστοῦν τὸ μάθημα οἱ δυνατοὶ τοῦ κόσμου.

ΑΛΗΣ

Σὺ, ὅταν παίζῃς τοὺς πεσσοὺς, ἐλπίζεις νὰ κερδήσῃς
ἐὰν τῶν ψήφων ἀγνοῇς ἀξίαν καὶ κινήσεις;
Ψῆφ' εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μας οἱ ἄνθρωποι. — Τοὺς ξένους
ἐκ τῆς Αἰγύπτου πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα στελλομένους,
τοὺς εἶδες.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ναί, κ' ἐθαύματα. Πῶς ἔρχονται; τί θέλουν;
Ὅποῖον νέον θρίαμβον τῆς τύχης σ' ἀναγγέλλουν;

ΑΛΗΣ

Εἶδες ποτέ σου, ἀδελφή, τὸν ρύακα τοῦ ὄρου;
Μικρὸς τὸ πρῶτον, εἰς καμπὰς πλανᾶται διαφόρους,

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

21

ὑπὸ τὸ χόρτον σύρεται, ἀψόφως κελλαρίζει·
 πλὴν ὅσῳ μᾶλλον προχωρεῖ, ὀγκοῦται καὶ ἀφρίζει·
 τοὺς καταρράκτας, τοῦ βουνοῦ τὰ ὕδατα μαζώνει,
 καὶ ὡς ἀνδρεῖος ποταμὸς τὰ δάση ἐκριζώνει.
 Οὕτω κ' ἡμεῖς. Ἡ Αἴγυπτος ἡμῶν τὴν συμμαχίαν
 ἐπιζητεῖ.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Μέγα ! λαμπρόν ! Τοιαύτην εὐτυχίαν
 ἀνέλπιστον ἐνόμιζον. Ἀνίσως ἐπιτύχη,
 δὲν βλέπω ποῦ θενὰ σταθῇ ἡ ἐνδοξὸς σου τύχη.
 Λοιπὸν ἐδέχθης ;

ΑΛΗΣ

Ὁ Πασᾶς ἐγγύησιν καὶ χάριν
 διὰ τὴν κόρην του ζητεῖ νὰ δώσω τὸν Μουκτάρην.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καὶ ὁ Μουκτάρης ἔμαθε τὴν τύχην του ; Ἡξεύρει
 πῶς χρεωστεῖ. . .

ΑΛΗΣ

Τί νὰ σ' εἰπῶ ; Ποῦ δύναται νὰ εὕρῃ
 τοσαῦτα πλούτη καὶ τιμὰς, τοσαῦτα μεγαλεῖα ;
 Τὸν νοῦν του πλὴν ἐστρέβλωσαν τὰ φλύαρα βιβλία.
 Ἰδεολόγος μ' ἔγινε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τὰ συνετά σου τέλη
 δὲν ἐννοεῖ ; Δὲν πείθεται ; Ἀρνεῖται ;

ΑΛΗΣ

Ναὶ, δὲν θέλει·
 νεανικὴ, παράλογος ἡ ἰδιοτροπία.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἄ ! δὲν ἠθέλησε λοιπόν ;

(Κατ' ἰδίαν, ἀλλ' ὥστε ν' ἀκούηται ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ)

Ἐὰν ἡ ὑποψία . . .

Ἀνίσως ἔσα ὁ λαὸς κρυφίως ψιθυρίζει . . .

Πλὴν τίς ἠξεύρει; . . . Ὁ λαὸς πῶς πάλιν νὰ γνωρίζῃ; . . .

ΛΛΗΣ

Τί ψιθυρίζει ὁ λαός; Ὅποίας φέρει κρίσεις;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

ὦ! τίποτε.

ΛΛΗΣ

Πῶς! Μυστικά δὲν θέλεις νὰ τηρήσῃς
καὶ πρὸς ἐμέ. Τί; ὁ λαὸς τί λέγει;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Φλυαρίας.

Ἀπίστευτα γεννήματα τερατουργοῦ ἀργίας.

Εἰς τὸν Μουκτάρην ν' ἀρνηθῶ πῶς θέλεις τόσῃν γνῶσιν;

Ἄν ἄλλως εἶναι ἀληθές, εἰς μάτην θ' ἀποδῶσιν
αἱ προσταγαί σου· ἄλυτος ἄς μείν' ἡ σιωπή μου.

Νὰ τὸν βιάσῃς δύναμιν δὲν ἔχεις.

ΛΛΗΣ

Ἀδελφή μου,

εἶν' ἐδική μου ἡ φροντίς. Σὺ ἔμως ἀποκρίσου,

ὅποίας ὑποψίας των μ' ἐπρόδωκ' ἡ φωνή σου;

Τὸ θέλω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄφες, ἄλλοτε. Τὴν φλόγα σου φοβοῦμαι.

Τί ἤθελον κ' ἐλάλησα κ' ἐγώ; Πῶς δὲν κρατοῦμαι!

ΛΛΗΣ

Λέγε. ἠξεύρεις ἂν ποτὲ συνήθειά μου ἦτον

νὰ μ' ἀπειθοῦν. Προστάζω δὲς, πλὴν τιμωρῶ τὸ τρίτον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μοὶ ἐπιφέρεις βίαν. Κἄν πῶς θενὰ συγχωρήσης
εἰπέ μοι.

ΑΛΗΣ

Λέγε, ἀδελφή· προσμένω νὰ λαλήσης.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μόνον ἡ γλῶσσα ὁμιλεῖ, ἀλλ' ὅχι κ' ἡ ψυχὴ μου.
Εἶν' ἄλλων παρατήρησις.

ΑΛΗΣ (λίαν ἀνυπομόνως)

Καὶ λέγουν, ἀδελφή μου; . .

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πῶς ὁ Μουκτάρης ἀγαπᾷ τὴν . . .

ΑΛΗΣ

Ποίαν; Θὰ λαλήσης;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καθὼς τὸ πῦρ δὲν κρύπτεται, δὲν κρύπτεται ἡ κλίσις.
Πῶς ὁ ὀξύς σου ὀφθαλμὸς δὲν εἶχε διακρίνει
κυρία τῆς καρδίας του πῶς εἶναι . . . ἡ Φροσύνη;

ΑΛΗΣ

Πῶς; τί; τί λέγεις;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Κατ' ἀρχὰς ἀπίστευτον μ' ἐφάνη,
ἀλλ' ἤδ' εἰς βεβαιότητα ἡ πιθανότης φθάνει.

ΑΛΗΣ

Ἄ Χαϊνίτσα στάθμισον τί λέγεις. Συλλογίσου
ὅτι τὰ λέγεις πρὸς ἐμέ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Δὲν ἦτον προσταγὴ σου;

Ἦ πταίω ἂν διέφυγαν τὴν ὀξυδέρκειάν σου,
διότι σὲ φοβούμενοι ἐκρύπτοντο μακράν σου;

ΛΛΗΣ

Φοβοῦνται; Κ' εἰς τὰ πέρατα δὲν κρύπτονται τοῦ κόσμου;
Ὡς χεῖμαρρος θὰ ἐκραγῇ ὁ φλογερὸς θυμὸς μου·
τὰ κάμω δῆγμα σκορπιοῦ τὸ κάθε φίλημά των·
τὸ τάρταρος θεν' ἀνοιχθῇ ὑπὸ τὰ βήματά των.
Μ' ἠπάτησαν· μ' ἐχλεύαζον! Νὰ μ' ἀπατᾷ ἐκείνη!
Καὶ σὺ ψευδοφιλόσοφε! . . . Παμπόνηρε Φροσύνη!

(Λαμβάνει τὴν Χαϊνίτσαν βιαίως ἐκ τῆς χειρὸς)

Σὺ πλάττεις ταῦτα. Ψεύδεται. Ἡξεύρεις; Ὁργισμένος
εἶμαι ὡς τίγρις τῶν βουνῶν, ὡς λέων τετρωμένος.
Ἀκούεις; Λέγω, μ' ἀπατᾷς.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἀποσύρουσα τὴν χεῖρα ὡς μετ' ἀγανακτήσεως)

Ἐγὼ θὰ σ' ἀπατήσω!

Ἐχω βεβαίως ἐραστήν ἢ θρόνον νὰ κερδίσω.

ὦ! ἄφες με.

ΛΛΗΣ

Μὲ ἀπατᾷς. . . . Μουκτάρη! Ὁ προδότης!

Καὶ σὺ μὲ παίζεις δολερὰ, καὶ σὺ ψευδαθωότης!

Πῶς παίζεις ἐπικίνδυνα ἐγὼ θὰ σοὶ τὸ δείξω.

Μ' αὐτὰς τὰς χεῖράς μου, μ' αὐτὰς θὰ ἔλθω νὰ σὲ πνίξω.

(Ἀπέρχεται ἐν ἐξάψει.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μόνη)

Καὶ ὁ βορρᾶς! Οἱ ἄνεμοι παλαίουں ἐναντίοι.

Θολοῦται ὁ ὀρίζων σας, καὶ ἡ ἐλπίς σας δύνει.

Τὴν θύελλαν ἐφύσησα ἐγὼ, καὶ ἦλθ' ἡ ὥρα.

Τί λέγεις, χρυσῇ λέμβος μου; Σωζόμεθα καὶ τώρα;

(Ἀπέρχεται γελῶσα.)

—οοοοοο—

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Κατοικία τῆς Φροσύνης.

Ὅταν ἀνοίγεται τὸ παραπέτασμα, ἡ **ΦΡΟΣΥΝΗ** μόνη, κρούουσα τὴν κιθάραν τραγῶδει

«Κλαῦσε, κλαῦσε, φίλη ἐρασμία.

Ὅρκος μέγας τὰς ψυχὰς μας δένει·

πλὴν μακρὰν σου ἡ ἐλευθερία

εἰς χοροὺς ἀγρίους μὲ πηγαίνει.

Ἡ πατρὶς μὲ κράζ' ἡ σεβασμία.

Φρικτὴ ὥρα χωρισμοῦ προσμένει.»

Τὸ ᾄσμά μου, ὦ! μ' ἐκφοβεῖ ἀντὶ νὰ μὲ πραΰνη,

καὶ τόν' οἱ ἐξερχόμενοι δὲν εἶναι, ἀλλὰ θρῆνοι.

Ἦν τοῦ πατρός μου προσφιλές. Πῶς μ' ἤλθεν εἰς τὴν μνήμην;

ὦ! ἔτι τὸ ἀμέριμνον παιδίον ἐὰν ἤμην,

ὁπότεν πᾶσάν μου χαρὰν ἡ τύχη δὲν μ' ἐφθόνει,

ὅταν μ' ἐξύπνουν ᾄσματα, καὶ μ' ἔθελγον οἱ τόνοι!

(Ἐξακολουθεῖ ᾄδουσα)

«Καὶ τί εἶμ' ἐγὼ ἀφ' οὗ μ' ἀφήσης;

Ὅ,τ' ἡ γῆ χωρὶς στολῆς ἀνθέων,

ὅ,τ' εἰς νέφη σκοτισθεῖσα δύσις,

ἢ ὁ ῥύαξ ὁ εἰς πέτρας κλαίων.

Ἄμα φύγης, ἀποθνήσκω πλέον.

Κἄν ἐν δάκρυ δι' ἐμέ θά χύσης;»

«Ἐχ' ὑγείαν, φεύγω, σὲ ἀφήνω.
 Εἰς ζοφῶδες προσκαλοῦμαι μέρος,
 ὅπου παύουν δάκρυα καὶ ἔρως.
 Τὸ πικρὸν τῆς λήθης κύμα πίνω.
 Πολεμῶν θὰ πέσω ἐλευθέρως,
 πλὴν πιστὸς ὡς τέλους θὰ σοὶ μείνω.»

(Βαθμηδὸν ἡ μουσικὴ παύει. Στρεφομένη, βλέπει τὸν Μουκτάρην
 προσερχόμενον βραδέως)

Πῶς! Σὺ, Μουκτάρη, μ' ἤκουες;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἀγγέλων μελωδία!

Τοιαύτη ἦτον τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἡ ἀρμονία.
 Ἀλλ' οἴμοι! Καθὼς ἔπαυσε τὸ ᾄσμα σου, ὁμοίως
 θὰ παύσουν συμπλεκόμεναι κ' ἐκεῖν' ἐναρμονίως.
 Θὰ παύσουν, ναί.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί ἐννοεῖς; Ἡ ὄψις σου ἀλλάζει.
 Ποῖον καρδίας σπαραγμὸν τὸ βλέμμα σου ἐκφράζει!
 Θεέ μου! Τρέμεις! Τί αὐτὴ ἡ ταραχὴ σημαίνει;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγείρεται βιαίως)

Δὲν εἶναι τίποτε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰπέ, τί νέον σοὶ συμβαίνει;

(Ὁ Μουκτάρης περιπατεῖ ἀγρίως. Ἡ Φροσύνη προχωρεῖ πρὸς αὐτὸν
 μὲ δύο ἀδέξια βήματα, καὶ ἐπιστρέφει πάλιν.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ! ἦτον, ἦτον, φοβερά ἡ βάσανός μου ἦτον!
 Στιγμὴ κολάσεων μεστή, καὶ τοῦ θανάτου γείτων!
 Πατήρ! ὦ σπλάγχνα τίγριδος, ἀμείλικτος καρδία!
 Ἀγρια μόνα τῶν δασῶν δὲν εἶναι τὰ θηρία.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἡ βαθεῖά των πολιτική ! Μὲ θέλει
ἡ Αἴγυπτος· ἀλλ' ἂν ἐγὼ τὴν θέλω δὲν τοῖς μέλει.
Τῆς Ἀφρικῆς κροκόδειλοι, ἔλθετε καὶ ῥοφᾶτε
τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου ὅπου κατατρυπᾶτε.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅμιλησον, ὁμίλησον. Ἐγὼ δὲν σ' ἐμποδίζω.
Τίς εἶσαι σὺ, Μουκτάρη μου, καὶ τίς ἐγὼ, γνωρίζω.
Εἰς ποίαν συμφορῶν στιγμὴν σ' ἀπήντησα ἐμπρός μου !
Ὁ πρῶτος πῶς δὲν μ' ἔκαυσε σπινθὴρ τοῦ ἔρωτός μου !
ὦ ! ἡ φωνή σου, πάτερ μου, ἦτον φωνὴ ἀγγέλων.
Ἐμφρόνως μοὶ ἐδείκνυες τὸ σκοτεινόν μου μέλλον.
Ἐξώρας ὅμως ἔφθασας, ὅποτεν ἡ καρδία
πρὸς παραινέσεις τοῦ νοῦς κωφεύουσ' ἀφηνία.
Ὠνόμασας τὴν Αἴγυπτον ; τὴν Αἴγυπτον, Μουκτάρη ;
Ἡξεύρω· στέλλει ὁ ἐκεῖ Σατράπης νὰ σ' ἐπάρη.
Τῆς εὐτυχοῦς του θυγατρὸς τὸν γάμον σοὶ προτείνει.
Δὲν τὸ ἐνόησα καλῶς ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (βιαίως)

Ναί, δυστυχῇ Φροσύνη.

Ναί, τοῦτο εἶναι.

ΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ φαινομένης ἡσυχίας, ἀλλ' ἐσωτερικοῦ ἰσχυροῦ πολέμου)

Πάτερ μου, ὦ ! μὴ μ' ἐγκαταλείπης,
καὶ στήριξόν με εἰς αὐτὴν τὴν ἄβυσσον τῆς λύπης.
Τὰ σφάλματα δὲν πλύνονται εἰς ποταμοὺς δακρύων ; ...
Μουκτάρη, εἰς τὴν τύχην σου θὰ πράξης ἐναντίον,
ἢ τοῦ πατρός σου μελετᾷς τὸν λόγον ν' ἀθετήσης ;
Γνωστὴ σοὶ εἶν' ἡ ἑξαψις τῆς μανικῆς του λύσσης.

Θέλει τυφλὴν ὑπακοήν, δὲν θέλει ἀντιστάσεις.
 Θὰ συντριβῆς ἀντίστασιν ἀνίσως δοκιμάσης.
 Ὑπαγε ὅπου σοβαρὰ σὲ περιμένουν χρέη,
 ὅπου εὐκλείας στάδιον, ὅπου σκοποὶ σπουδαῖοι.
 Εἰς τὸν Πασᾶν ὑπάκουσον· δὲν σ' ἐπλάσεν ἡ φύσις
 ἀργὸς διὰ τὸν ἔρωτα καὶ δι' ἐμὲ νὰ ζήσης.
 Ἄφες τὴν ἄγνωστον ἐμὲ, τὴν ἄσημον παρθένον.
 Θὰ σὲ ἀκούω μεταξὺ τῶν διακρινομένων,
 μία, ἡ πρώτη τῶν πολλῶν θὰ εἶμαι θαυμαστῶν σου,
 τὸν τόπον τῆς καρδίας μου θὰ λάβῃ ἡ εἰκὼν σου,
 κ' ἐνθυμουμένη τὰς στιγμὰς ἃς μόνας εἶχον ζήσει, (Κλαίει.)
 θὰ ἱκετεύω τὸν Θεὸν διὰ νὰ μ' ἐλεήσῃ.

ΜΟΥΚΤΑΡΙΣ

Ἐδῶ, καρδίαι σιδηραῖ· ἰδέτε κ' εὐφρανθῆτε.
 Ῥέουσ', ἰδέτε, διὰ σᾶς ἐκεῖν' οἱ μαργαρίται.
 Ἀπάνθρωποι, θηλάσαντες τὸ γάλα τῶν θηρίων,
 ἀνάξι' εἰσθε τῆς σπονδῆς αὐτῶν της τῶν δακρύων.
 Ἐὰν νὰ μ' ἐπιβάλητε τοὺς νόμους σας θαρρήτε,
 εἰς πάλιν μὴ κατέρχεσθε, καὶ ματαιοπονεῖτε.
 Σχέδια πλάττετε σοφὰ πρὸς τὰ συμφέροντά σας,
 καὶ ὕλην οἰκοδομικὴν μ' ἐξέλαβεν ὁ πλάσας.
 Ἀφῆτέ με, ἂν θέλητε τὴν στερεότητά των·
 εἰ δέ, τὰ ρίπτω κατὰ γῆς, κ' εἰς τὰ συντρίμματά των
 πατῶ μὲ περιφρόνησιν τὴν σκόνιν τῶν ποδῶν μου.
 Ἀκόμη δὲν ἐγεύθητε τὸν φλογερὸν θυμὸν μου.

(Ἐν μεγάλῃ ἐξάψει περιπατεῖ, ὁμιλῶν ἀτάκτως.)

Ὑπακοήν! Ὑπακοήν! Τὴν διατάττ' ἡ φύσις.
 Μὴ πρῶτος, μὴ τοὺς νόμους της, μὴ πρῶτος ἀθετήσης.
 Τὸ αἷμα τῆς καρδίας μου εἶν' αἷμά σου στοχάσου,
 καὶ πυρπολεῖ τὰς φλέβας μου καθὼς τὰς ἐδικάς σου.

Ἀπὸ τοῦ δρόμου ποῦ πατεῖς ἀκόμη στέκομ' ἔξω,
 πλὴν τρέμε ὡς μ' ἐδίδαξας ἂν ἔμβω νὰ τὸν τρέξω.
 Πιστὸς τῶν σκληροτήτων σου ἀντιγραφεὺς θὰ γίνω.
 Εἰς λόγους τῆς καρδίας μου τὰς φλόγας δὲν θὰ σβύνω.
 Εἰς ὄφεις θὰ μεταβληθῇ ἡ μελανή μου κόμη.
 Εἰς φόνον δὲν ἐδάφησαν αἱ χεῖρές μου ἀκόμη,
 ἀλλὰ θενὰ τρομάξετε τὴν πρώτην δοκιμήν μου.
 Ὅστις καλεῖται ἄνθρωπος ἅς φεύγῃ τὴν πληγὴν μου.
 Θενὰ ῥιφθῶ ἐπάνω των ὡς λέων διψασμένος,
 καὶ ὀλετῆρ θ' ἀναδειχθῶ εἰς τῶν θνητῶν τὸ γένος.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τὰς ἀγρίας ἀπειλάς, Μουκτάρη μου· πραύνσου·
 δὲν φύονται αἱ ἄκανθαι αὐταὶ εἰς τὴν ψυχὴν σου.
 Ταχὺ τοῦ βίου δι' ἐμέ ἡ βίβλος θενὰ κλείσῃ.
 Αἰσθάνομαι πῶς προσεχῶς τὸ σκεῦος θὰ ῥαγίσῃ,
 καὶ ἡ ἐκπνέουσα ψυχὴ τὸν οὐρανὸν κυττάζει.
 Σὺ δ' ἀκολούθησον, καθὼς τὸ χρέος σοὶ προστάζει.
 Τῆς ἀρετῆς μ' ὑπομονὴν τὸν σπόρον ἐὰν θρέψῃς,
 εἰς βίον ἄλλον τοὺς γλυκεῖς καρπούς της θενὰ δρέψῃς.
 Θὰ μᾶς συνάπτῃ τότε ἐκεῖ τὸ θρήσκευμα ἐκείνης.
 Τότε ἔσομ' αἰωνίως σὴ, καὶ τότε ἐμὸς θὰ μείνῃς·
 ἀνίσχυρα θὰ εἶν' ἐκεῖ τὸ μῖσος καὶ ὁ δόλος,
 καὶ ἀσφαλεῖς τῶν οὐρανῶν θὰ μᾶς τηρῇ ὁ θόλος.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὡς ἀφυπνιζόμενος)

Τί μουσικὴ, τίς ἄγγελος ὠμίλει παραδείσου;
 Ἦχὼ τοῦ Παντοκράτορος δὲν ἦτον ἡ φωνή σου;
 Ναί, ναί, ἐκεῖ ποῦ ἄφρονος ἐπάνω τοῦ αἰθέρος
 ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Θεοῦ θερμὸς ἐκχεῖται ἔρως,
 ὅπου ὁ πάγκοινος κριτῆς εἰς πλάστιγγας δικαίας
 σταθμίζει τὰς καρδίας μας καὶ ὄχι τὰς ιδέας,

ἐκεῖ θὰ ζήσω μετὰ σοῦ ἡμέρας αἰωνίας,
ἐκεῖ θὰ δρέπωμεν ὁμοῦ καρποὺς εὐδαιμονίας.
Οἱ ὀφθαλμοί μου βλέμματα ἐκστάσεως θὰ στρέφουν
πρὸς τὰς ἀκτῖνας τὰς λαμπρὰς ὅπου θενὰ σὲ στέφουν,
κ' ἐν ᾧ δοξάζω τὸν Θεόν, εἰς τὰς ἀγκάλας χαίρων
θὰ σὲ κρατῶ ἀπέναντι τῶν καθαρῶν ἀστέρων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ μέλλον τρισμακάριστον! ὦ! πότε θ' ἀνατείλῃ
λαμπρὸς τῶν τάφων ὁ ἀστήρ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

ὦ τῆς ψυχῆς μου φίλη,
θεν' ἀνατείλῃ ὁ ἀστήρ ὅστις ποτὲ δέν δύει,
καὶ πρὸς Θεὸν θ' ἀπέλθωμεν ἀχώριστοι νυμφίοι.

(Λαμβάνει ἀπὸ τοῦ δακτύλου του τὸ δακτυλίδιον ὃ τῷ ἔδωκε
ὁ Ἄλῃς, καὶ τὸ περὶ εἰς τὸν δάκτυλον τῆς Φροσύνης)

Αὐτὸ διὰ τὴν νύμφην μου προώρισται, ὦ κόρη.
Σὺ, νύμφη τῆς καρδίας μου, τὸ ἔμβλημά της φόρει.
Μία ζωὴ, μία ψυχὴ γινόμεθα οἱ δύο.
Ὅμνύεις ὡς τοῦ τάφου σου νὰ τὸ φορῇς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅμνύω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (περιχαρῆς)

Ἔλθετε τῶρ' Ἀφρικανὰ θηρία αἰμοδόρα.
Ὁ οὐρανὸς μᾶς ἔδεσε· χωρίσατέ μας τώρα.
Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ ὁ ὅρκος μας ἐγράφη,
καὶ ὁ δεσμὸς ἐρρίζωτεν εἰς ἱερὰ ἐδάφη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τίς ἔρχεται, Μουκτάρη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τίς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐχάθημεν! Νὰ τρέξω!

Εἴν' ὁ πατήρ σου· ὕπαγε, μὴ μένης. Σπεῦσον ἔξω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐγὼ νὰ φύγω; διατί;

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ! ἂν σὲ ἀπαντήσῃ,
εἰς ἔγκλημα θενὰ προβῇ. Τὸ αἷμά σου θὰ χύσῃ.
Γνωρίζεις τὴν μανίαν του. Κ' ἐμὲ θὰ μὲ φονεύσῃ.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Νομίζεις; Συμφερότερον τῷ εἶναι νὰ μὴ σπεύσῃ.

(Μένει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀμφίβολος, μέχρις οὗ πλησιάζει ὁ Ἄλῃς.
Ἐπειτα ῥίπτεται ἔξω διὰ πλαγίας θύρας.)

ΑΛΗΣ εἰσέρχεται, συνοδευόμενος ὑπὸ **ΜΑΥΡΩΝ** καὶ **ΔΟΥΛΩΝ**

ΑΛΗΣ (ἀγρίως πρὸς τὴν Φροσύνην)

Τίς ἔφευγε καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχομένην; — Ἀποκρίσου.
Δὲν ἦσουν μόνη. Λέγε μοι· τίς ἔμενε μαζῇ σου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πασᾶ μου!

ΑΛΗΣ

Λέγε· ἦτον τίς; Τί σ' ἤθελεν; Ὁμίλει.
Εἰς ψεῦδος ὅμως πρόσεχε μὴ σ' ἀνοιχθοῦν τὰ χεῖλη.
Σὲ διατάττω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄδειαν ζητῶ νὰ σιωπήσω.

ΑΛΗΣ

Προσμένεις ἵν' ἀποκριθῇς νὰ σὲ μετερωτήσω;
Μὴ μὲ βιάζῃς κάλλιον τὸ ὕφος μου ν' ἀλλάξω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Εἴμ' ἐλευθέρᾳ σιωπὴν, Πασᾶ μου, νὰ φυλάξω.

ΑΛΗΣ

Εἰς' ἐλευθέρα; ὦ! ἐγὼ, ἐγὼ νὰ σοὶ τὸ δείξω.

(Τὴν σύρει ἐκ τῆς χειρὸς)

Δολία, εἰς τὰ βάσανα τὸ στόμα σου θ' ἀνοίξω.

(Βλέπει τὸ δακτύλιον, καὶ μένει ὡς ἐμβρόντητος)

Αἶ! τί; Μὴ ὀνειρεύομαι;

(Τὴν λαμβάνει ἐκ τοῦ ὤμου καὶ τὴν σείει)

ὦ! πονηρά! ὦ! τρέμε!

Τὸ δακτυλίδιον αὐτὸ ποῦ ἔλαβες; εἶπέ με.

Ἀφανισμὸς καὶ ὀλεθρος! ἐκείνου εἶναι δῶρον!

ὦ λύσσα, λύσσ' ἀκράτητος θηρίων αἰμοδόρων!

Πῶς, ποῦ τὸ ἔλαβες; Μ' αὐτὰς τὰς χεῖρας θεν' ἀνοίξω
τὴν ἄνομον καρδίαν σου. Νὰ σφάξω καὶ νὰ πνίξω!

Δολίως τὸ ἀφήρεσας, τὸ ἥρπασας μέ βίαν;

τὸ ἐκλεψας μέ βδελυρὰν ἀπάτην γυναιχείαν;

Εἶπέ. Βασανιστήρια φρικτὰ σοὶ προμηνύω.

Ἄρὰ, καὶ καταχθόνιοι κολάσεις κ' εἰς τοὺς δύο.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ὑπερηφάνως)

Κολάσεις; Ἄλλη κόλασις, Πασᾶ μου, δὲν μ' ἐκπλήττει
ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως, ὅποταν μ' ἐπιπλήττη.

Ἐξάπτεις μάτην κατ' ἐμοῦ τὰς φλόγας τοῦ θυμοῦ σου.

Αὐτὸ τὸ δακτυλίδιον, ναὶ, εἶναι τοῦ υἱοῦ σου.

Τὸ ἔλαβον μέ ἱερὰς ἀγάπης ὑποσχέσεις,

κ' ἐλπίζεις μάτην ὅσω ζῶ νὰ μοὶ τὸ ἀφαιρέσης.

Ὁ ὅρκος ὅστις τὰς ψυχὰς τῶν δύο μας δεσμεύει,
ὡς θυμιάματος καπνὸς εἰς τὸν Θεὸν ἀνέβη.

ΑΛΗΣ (ὁρμῶν πρὸς αὐτήν)

Δὸς το εὐθύς.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς;

ΛΛΗΣ

Δός μοι το.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ ὡς ν' ἀποθάνω.

᾽Ωμοσα.

ΛΛΗΣ

Τι χρειάζεσαι λοιπὸν καταλαμβάνω.

(Σύρει τὸ ἐγχειρίδιον)

Τὸ δακτυλίδιον!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ.

ΛΛΗΣ (τὴν σύρει ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ ὕψοι ἐπ' αὐτὴν τὸ ἐγχειρίδιον)

Δός το εὐθὺς, σοὶ εἶπα.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Βοήθεια!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (εἰσορμᾷ ξιφήρης. Σύρει τὴν Φροσύνην, καὶ τίθεται ἐν τῇ θέσει τῆς)

Εἰς τοῦτό μου τὸ στήθος πρῶτον κτύπα,
ἀπάνθρωπε.

ΛΛΗΣ

Πῶς; Σὺ ἐδῶ; Πῶς τοῦτο; Τί σημαίνει;

᾽Ω! ᾽Ισως θὰ μ' ἀντισταθῇ ἡ χεὶρ σου ὥπλισμένη;

(Ὅρμᾳ κατὰ τῆς Φροσύνης. Ὁ Μουκτάρης ἐμβαίνει ἐμπρὸς τῆς.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

᾽Ηξεύρω μόνον νὰ εἰπῶ πῶς δὲν θὰ τὴν ἐγγίσης,
πρὶν εἰς τὸ κρίον πτωμά μου τὸν πόδα σου πατήσης.
Φόνευσον πρῶτον τὸν υἱόν, κ' ἐκείνην ἐπομένως.

(Ὁ Πασῆς κινεῖται κατὰ τῆς Φροσύνης.)

᾽Οπίσω, λέγω. Μὴ τολμᾷς. Κ' ἐγὼ εἶμ' ὥπλισμένος.

(Ὑψοῖ τὸ ξίφος του, ἀλλ' ἀμέσως τὸ καταβιδάζει. Ὁ Ἄλλης ἀρπάζει
τὴν Φροσύνην ἐκ τῆς χειρὸς.)

ΑΛΗΣ

Ω! νὰ ἰδῶ ἂν ἡμπορῇς νὰ μετρηθῇς μαζῇ μου.

Κτύπα, κ' ἐμπόδισε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Θεέ! Προφήτα! Οὐρανοί μου!

Πασᾶ, εὐθὺς ποῦ κινηθῇς,—οὐχί, δὲν σ' ἐμποδίζω,—

ἀλλ' εἰς τὸ στῆθός μου εὐθὺς τὸ ξίφος μου βυθίζω.

ΑΛΗΣ (δάκνων τὸν θυμὸν του)

Ω! μαίνομαι!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τοῦ ἄρχοντος τὸ πρόσχημ' ἀποδύου.

Τὸν πέλεκυν ἀναφανδὸν καὶ λάβε τοῦ δημίου.

Ω πάτερ, ὅτ' εἶν' ἄνθρωποι ἐμπρός σου ἐνθυμήσου.

Ἄν ἡμποροῦν νὰ φανταστοῦν τί κρύπτει ἡ ψυχὴ σου,
ὦ! δός τους καὶ τὸν θρόνον σου, καὶ ὅ,τι σοὶ ζητήσουν,
καὶ ζήτησον ἱκετικῶς νὰ μὴ τ' ἐμολογήσουν.

Πολλά σου μέρη, ὦ Πασᾶ, γνωρίζ' ἡ οἰκουμένη.

Ἐχεις συμφέρον καὶ αὐτὸ ἀγνώριστον νὰ μένη.

ΑΛΗΣ (μείνας μέχρι τοῦδε εἰς σιωπὴν ἀγρίαν, πρὸς τοὺς δούλους)

Σεῖς, σύρατέ την ἀπ' ἐκεῖ. Εἰς ὑπογείων βάθη

ἄς περιμείνη—ἄγετε!—τὴν τύχην της νὰ μάθῃ.

ΦΡΟΣΥΝΗ (μέχρι τοῦδε εἰς ψυχικὴν πάλην διατελοῦσα, πίπτει λιπόθυμος)

Θεέ μου!

(Οἱ δούλοι ἔρχονται νὰ τὴν συλλάβωσιν. Ὁ Μουκτάρης τὴν ἔχει
εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ ὕψοι τὸ ξίφος.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ποῖος προχωρεῖ; Τίς θέλει νὰ γνωρίσῃ
ἡ μάχαιρά μου κεφαλὰς ἂν ἡμπορῇ νὰ σχίσῃ;

(Οἱ δούλοι μακρύνονται. Ἐξακολουθεῖ ἡσύχως πρὸς τὸν Ἄλῃν)

Ἴδέ την, πάτερ μου, ἐδώ. Ἴδὲ κ' εὐχαριστήσου.
 Τὰ δάκρυα, τὰ βάσανα, δὲν εἶν' ἡ ἡδονή σου;
 Βλέπεις αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ φῶτ' ἀποσβεσθέντα,
 τὰ ῥόδα τῶν χειλέων της ὠχρὰ καὶ μαρανθέντα;
 Εὐχαριστήσου· γέλασον. Ἴδού κατόρθωμά σου.
 Πῶς εἶσαι τόσον σκυθρωπός; Δὲν ἦτον θέλημά σου;
 Ἦ, μὴ φοβεῖσαι ὁ Θεὸς ὅπου μᾶς ἀτενίζει
 τὰ ἔργα μας μὴ ἤρχισεν ἐπάνω νὰ ζυγίζει;
 Μὴ τρέμης. Θὰ προσεύχεται καὶ ὑπὲρ σοῦ ἐκείνη
 πρὸς τὸν πανεύσπλαγχνον κριτήν.—Φροσύνη μου! Φροσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ (ἀνοίγουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς)

Ποῦ εἶμαι; ζῶ;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ζῆς, κ' εἰς αὐτὴν κρατεῖσαι τὴν ἀγκάλην.

ΛΛΗΣ (πρὸς τοὺς δούλους)

Τί τὴν κρατεῖτε; Προσταγὴν προσμένετε καὶ ἄλλην;
 Σᾶς εἶπα νὰ τὴν σύρητε.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὀρμῶν ἐπάνω των)

Τίς πρῶτος θὰ τολμήσῃ;

Ὅστις ἐμίσησε ζωὴν καὶ κόσμον, ᾶς ὀρίσῃ.

ΛΛΗΣ

Τίς πρῶτος; ὦ! ἐγώ. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά μου.

Παράδος μοι τὸ ξίφος σου· τὸ θέλω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Αἶ, Πασᾶ μου,

δεσμὸς οὐράνιος υἱοὺς συνδέει καὶ πατέρας,
 πλὴν ὡς ἐν πέρας ὁ πατὴρ, τὸ σέβας ὡς ἐν πέρας,
 καὶ μετ' αὐτὸ, ἴσως πατὴρ υἱοῦ τὸ στῆθος σχίζει,
 ἴσως, ... ἂν πρέπη, ... καὶ υἱὸς πατέρα δὲν γνωρίζει.
 Αὐτὸ μὲν εἰς τὰς χεῖράς μου.

ΛΛΗΣ

Σκηνή τόσον αὐθάδης

πολύ διήρκεσεν.

(Πρὸς τὴν Φροσύνην)

Εἰς σέ, παράνομε, ὁ ἄδης

ἔλθ' ἀπὸ τὴν πληρώση.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄφες το, Μουκτάρη. Τί σημαίνει;

Ἡ χεὶρ σου ὅπλα φέρουσα, Μουκτάρη, τί προσμένει;

Τὸ ξίφος ἄφες, κ' ἔλπιζε. Ἡ χεὶρ ἀνθρώπου φθάνει

τάς ἀθανάτους τῶν ψυχῶν ἐλπίδας νὰ μαράνη;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅχι, μὰ τὸν Προφήτην μας, ποτὲ δὲν θὰ τολμήσουν,

καὶ ἂν ἡ γῆ διαρράγῃ νὰ μᾶς ἀποχωρίσουν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Μουκτάρη, οὐδὲ δύνανται. Μὴ βίαν ἀντὶ βίας.

Ἄς μᾶς συλλάβουν θύματα, οὐχὶ ἐγκληματίας.

Μὴ ἀπειθῇς. Καὶ ἂν ἐδῶ μακράν σου ἀποθάνω,

πιστὴ θὰ εἶμαι νύμφη σου ἀχώριστος ἐπάνω.

(Πρὸς τοὺς δούλους)

Ὑπάγω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μὲ ἀνοιχτὰς ἀγκάλας)

Μεῖνε!

(Ῥίπτει τὸ ξίφος εἰς τοῦ Ἀλλῆ τοὺς πόδας)

Λάβε το· αὐτὸ σοὶ χρησιμεύει.

Φροσύνη μου!

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ μνήμη σου θενὰ μὲ συνοδεύη.

ΛΛΗΣ (πρὸς τοὺς δούλους)

Ἀπέλθετε.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

22

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Προσμείνατε. Φροσύνη! ... "Α! πηγαίνει!

(Οἱ δοῦλοι καὶ Μαῦροι ἐξέρχονται μετὰ τῆς Φροσύνης. Ὁ Μουκτάρης μένει ὡς ἀπολελιθωμένος.)

ΛΛΗΣ

Καὶ ὁ υἱός μου εἶν' αὐτός;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐμπρός μου ποῖος μένει;

Πασᾶ, καὶ νῦν τῶρα ἤσυχον ἡμπόρεις νὰ μ' ἀφήσης.

Δὲν σοὶ κατέλιπ' ἐπ' ἐμέ δικαίωμα ἡ φύσις.

Ἐπάτησας μ' ἀπάνθρωπον καὶ θηριώδη πόδα
τοῦ ἔαρός μου, τῆς θερμῆς καρδίας μου τὰ ῥόδα.

Φύγε με. Ἄν σὲ συγχωρῇ ὁ ἔλεως ἐκεῖνος,
ἐγὼ, ἐγὼ εἶμ' ἄνθρωπος, κ' αἰσθάνομαι ἀνθρωπίνως.

Δὲν σ' ἔφθανε τῶν περὶ σὲ τὸ φόβητρον νὰ γίνης,

δὲν σ' ἔφθανεν ὡς ποταμούς τὰ αἵματα νὰ χύνης,

δὲν σ' ἔφθανεν ὅτι αὐτοὺς τῆς γῆς τοὺς παραδείσους

εἰς τάρταρον μετέβαλας κλαυθμῶν, ἄρᾶς καὶ μίσους·

δὲν ἦτον πλήρες κατὰ σὲ τὸ ἀριστούργημά σου,

καὶ ἀτελῶς ἐγνώριζεν ὁ ἄδης τ' ὄνομά σου.

Ἀκόμη δύο εὐτυχεῖς ὑπῆρχον· τοὺς ἐφθόνεις.

Νὰ δυστυχήσουν ἔπρεπεν. Ἴδου, τὸ κατορθώνεις.

Τὸ κατορθώνεις, πλὴν καλὰ τὰς φυλακάς σου φράττε,

δεκαπλασίους φύλακας εἰς τὴν φρουράν των τάττε.

Σοὶ τὸ προλέγω· θὰ ἰδῇς. Τὰ κλειθρά των θὰ θραύσω,

θὰ θανατώσω τοὺς φρουροὺς, τὴν πόλιν σου θὰ καύσω,

καὶ ἡ σωθεῖσαν μεταξὺ φλογῶν θὰ τὴν ἄρπάξω,

ἦ, ἂν αὐτὸ δὲν δυνηθῶ, κ' ἐμέ αὐτὸν θὰ σφάξω.

ΛΛΗΣ

Ω! θὰ τὰ κάμῃς ὅλ' αὐτά; Διὰ νὰ μὴ τὰ κάμῃς,
καὶ τὰς ἐπικινδύνους σου νὰ κόψωμεν δυνάμεις,
θὰ εἶσαι ὑπὸ φύλαξιν, καὶ κάθε κίνημά σου
θενὰ φρουρῇται ἀσφαλῶς. Σοὶ λέγω πλήν, στοχάσου,
πῶς τὴν ζωὴν τῆς φίλης σου θὰ ῥιψοκινδυνεύσης
νὰ ὑπακούσης ἐντελῶς ἂν δὲν συγκατανεύσης.
Ἐλπίζω καὶ ὥς πρὸς αὐτὸ νὰ δείξης προθυμίαν
ἢ ὄχι;

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Νὰ ὑποχωρῶ ἡξεύρω εἰς τὴν βίαν.
Ὑπάγω, καὶ τὴν φυλακὴν προθύμως ὑποφέρω.
Ἄν ἄοπλος, τὰ ὅπλα μου εἰς τὴν ψυχὴν μου φέρω.
Ἐκεῖθεν φίλος θάνατος τὴν χεῖρά του θ' ἀπλώσῃ,
καὶ ἀπὸ τὰς ἀλύσεις σας θενὰ μ' ἐλευθερώσῃ.

ΛΛΗΣ

Αὐταὶ εἶν' αἱ ἐλπίδες μου, αὐτὸς εἶν' ὁ υἱός μου;
αὐτὸς εἶν' ὁ διάδοχος τοῦ φανταστοῦ μου κόσμου;
Καὶ δὲν αἰσχύνομαι πατὴρ νὰ εἶμαι παιδαρίου
ἀσπαίροντος εἰς γυναικὸς ἀλύσεις αἰσχροβίου;
Ἐὰν ἐπαίτην σ' ἔβλεπον μὲ ῥάκη καὶ μὲ στάκτην,
ἂν ἀπὸ μάχας σ' ἔφερον ἐμπρὸς μου λειποτάκτην,
παραχαράκτην ἢ ληστήν ἂν εἶχον σ' ἀπαντήσῃ,
τὴν εὐνοϊάν μου ἤθελον ἀκόμη σοὶ χαρίσῃ·
δὲν θὰ ἡρνούμην, συγχωρῶν, νὰ σὲ ἀναγνώρισω.
Ἀλλὰ τοιοῦτον νὰ σ' ἰδῶ μοὶ ἔμελλε νὰ ζήσω!
Φύγε τοῦ χαρακτῆρός μου, τοῦ θρόνου μου αἰσχύνη·
φύγ' ἀπ' ἐμπρὸς μου. Δοῦλόν της νὰ σ' ἔχῃ ἡ Φροσύνη,
ἥτις τὰ ὦνια δεσμὰ προσφέρει εἰς χιλίους,
καὶ μόνον ὅσους ἀπατᾷ διατηρεῖ δεσμίους!

Τῷ ὄντι, εἰν' ἀμίμητον.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Τῆς ἀδικίας θῦμα,
τὴν θανατώνεις· ... πλὴν, Πασᾶ, τὴν ἀρετὴν της τίμα.
Ἡ ἀρετὴ κ' εἰς τὰ δεσμὰ, κ' ἐν μέσῳ τῶν βασάνων,
φόρον τιμῆς καὶ παρ' αὐτῶν λαμβάνει τῶν τυράννων.

ΛΛΗΣ (γελῶν)

Τῶν ἀρετῶν της ἀρνητῆς δὲν εἶμαι, ὥς τὸ πλάττεις.
Γνωρίζει τὸ δ η μ ό σ ι ο ν τὰ προτερήματά της.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἀγρίως)

Πασᾶ ... (Ψύχως)

Ὑπάγω νὰ κλεισθῶ εἰς τὴν εἰρκτὴν ποῦ θέλεις·
πλὴν μὴ λησμόνει, — καὶ πικρὸν νὰ μὲ εἰπῆς δὲν μέλλεις·
ναὶ, μὴ λησμόνει πῶς αὐτὴ ποῦ θέλεις ν' ἀτιμάσης,
αὐτὴ, αἰσchrῶς σ' ἐδίωξε, καὶ δι' αἰσchrὰς προτάσεις. (Φεύγει.)

ΛΛΗΣ (ἐκτὸς ἑαυτοῦ)

ὦ λύσσα! Τί ἐπρόφεραν τὰ χεῖλη τ' ἀνομά σου!
Ἡ μιὰ μ' ἐχλεύασεν! ὦ λύσσα! Στάσου! στάσου!

(Ῥίπτεται ἔξω κατόπιν τοῦ Μουκτάρη.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Κατοικία τῆς Χαϊνίτσας.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ, ΧΑΣΑΝΗΣ

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀράπη, ψεύδεσαι. Καὶ πῶς νὰ σὲ πιστεύσω; ... Τώρα,
ὦ! τώρα ἐθριάμβευσα! Θηρία αἰμοδόρα,
ζηλοτυπίας ἔκτρωμα μὲ βλέμματ' ἀναμμένα,
ἀμφιβολίαι, βάσανα, καὶ πάθη κεκρυμμένα,
σᾶς ἔπνιξα· κατέπεσε τὸ πρόφραγμα. Θὰ σθύσουν
αἱ φλόγες των, οὐδ' ἡμποροῦν χωρὶς τροφῆς νὰ ζήσουν.

Ἡξεύρω ἄψυχα ὅστ' αἰ πῶς δὲν φλογίζουσι στῆθη,
καὶ οἱ ἐκ μνήμης ἔρωτες γερόντων εἶναι μύθοι.

Καὶ ὁ Πασᾶς ἐθύμωσεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἐθύμωσε; Πιστεύω.

Αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐθύμωσαν διόλου δὲν ζηλεύω.

Χλωμὰ τὰ χεῖλη του, πυρὰ τὰ βλέφαρά του ἦσαν.

Βαρυασθμαῖνον ἤκουον τὸ στῆθός του ὡς φύσαν.

Ὡς φύλλον ἔτρεμον, ἐν ᾧ ἐμαίνετο ἀγρίως.

Καλὰ ποῦ μ' ἔστειλεν, εἰ δέ, τὸ ἔκοπτον κρυφίως.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ ὁ Μουκτάρης;

ΧΑΣΑΝΗΣ

... Ἐπειδὴ ἡ πεῖρα μᾶς μανθάνει
πῶς τῶν μεγάλων ὁ θυμὸς εἰς τοὺς μικροὺς ξεσπᾶνει,
μ' ἐφαίνετο πῶς καίεται τριγύρω μου ἡ πόλις,
καὶ ἡμπορῶ ἀναπνοὴν νὰ πάρω τώρα μόλις.
Καὶ λέγεις ἂν ἐθύμωσε;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί ἔκαμν' ὁ Μουκτάρης
ἐρώτησα. Κάμνω ἐγὼ ἀναπνοὴν νὰ πάρης.

ΧΑΣΑΝΗΣ

ὦ! ὄχι, ὄχι, περιττόν. — Τί ἔκαμνεν; Αἶ, ὅ,τι
ὅσοι χορταίνουν με φωνάς· ὀλίγον δηλονότι,
ἐκτύπησε κ' ἐβρόντησε· τὸν ἄφησαν κ' ἐκτύπα,
καὶ ἔγινεν εἰς τὸ νερόν μεγάλη τόση τρύπα.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Διόλου μὲ ἀνέφερεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καλὰ στοχάσου.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἴσως κρυφά. Δὲν ἤκουσα ἐγὼ τὸ ὄνομά σου.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Δὲν εἶπεν ὅλων τῶν κακῶν ἐγὼ πῶς εἶμ' αἰτία,
ἢ ἔχθρα του ἢ κατ' ἐμοῦ πῶς ἔσετ' αἰωνία,
καὶ πῶς προκρίν' ὑπὲρ ἐμέ τὴν ὄψιν τοῦ θανάτου;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Κυρία μου, πῶς ἔχασε θαρρείς τὰ λογικά του;
Καὶ τρεῖς γυναῖκας φέρε με, κ' ἐκτρώματα ἄς εἶναι,
ἀκόμ' ἀπὸ τὸν θάνατον καλῆτερ' εἶν' ἐκεῖναι.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἶσαι ἀνόητος. — Ἀλλὰ, δὲν ἔλεγεν ἀκόμη
ὅτι ὑπάρχουν ἐκφυγῆς καὶ σωτηρίας δρόμοι,
ἢ δρόμοι ἐκδικήσεως; κ' ἐγὼ πῶς εἶμαι μόνη
σωτήρ του; πῶς τοῦλάχιστον ἢ ἔχθρα μᾶς ἐνώνει;
Δὲν ἤκουσας τοιοῦτόν τι;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ, κάτι εἶπεν ὁμως . . .

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Πῶς ἤδη τῷ ἀνοίγεται πλατύτερος ὁ δρόμος;
ἢ κεφαλὴ μου γόνιμος πῶς εἶναι, καὶ πῶς βλέπει
ὅτι σοφὸν του ὁδηγὸν νὰ μ' ὀνομάσῃ πρέπει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ναὶ, μάλιστα· τὸ ἔλεγε.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Τί ἔλεγε; Τί λέξεις;

Πλὴν πρόσεχε, μὴ μ' ἀπατᾷς, καὶ ψεύδη μὴ μὲ πλέξης!

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί ἔλεγε;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί ἔλεγε; τί ἔλεγεν; Ὅμιλει.

Ὡς πότε θὰ μὲ τυραννοῦν τὰ παχυλά σου χεῖλη;
Θαῤῥεῖς δὲν ἔχω μέθοδον ἐγὼ νὰ σοὶ τ' ἀνοίξω;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τί ἔλεγε; Νὰ στοχασθῶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (τὸν ἀρπάζει ἐκ τοῦ λαιμοῦ)

Τί εἶπε; Θὰ σὲ πνίξω.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Δὲν εἶν' ἀνάγκη. Ὅχι δά... Τί εἶπε; Πῶς ὁ δρόμος
εἶναι πλατὺς... πλὴν ἅπαστρος...

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Τί εἶπεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι ἔμως·

αὐτὸ δὲν εἶπεν... Ἄλλο... πῶς... πῶς σ' ἀγαπᾷ, κυρά μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πῶς εἶπε; Δὲν μὲ ἀπατοῦν τὰ αἰσθητήριά μου;
Τὸ εἶπεν; Ἦκουσα καλά; Μ' ἐχλεύασας. Φοβήσου,
διότ' εἰς τρίχα κρέματα ἢ μαύρη κεφαλὴ σου.
Τὸ εἶπεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὅχι καθ' αὐτὸ, παρόμοιον πλὴν ἄλλο,
καὶ πῶς ἐφρόνει καὶ αὐτὸ κρυφά, δὲν ἀμφιβάλλω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Κρημνίσου, μαῦρον ἔκτρωμα. Μὲ περιπαίζεις... Τρέμε.
Καὶ σὺ μ' αὐτοὺς συνώμοσας. Ἐλθέ καὶ κτύπησέ με.

Αὐτὸ δὲν σ' ἐσυμβούλευσαν; Δὲν σ' ἔχουν χαρισμένην
μετὰ τῶν ἄλλων δώρων των καὶ μάχαιραν κρυμμένην;
Εἶπέ· ἤξεύρω ποῦ καὶ πῶς σοὶ εἶπον νὰ κτυπήσης.
Ἐξεύρω πῶς σ' ἐμέτρησαν τί ἔχεις νὰ κερδήσης.
Εἶπέ τους προσκυνήματα, κ' ἐπῆραν κακὰ μέτρα.
Τὸ στῆθός μου εἶναι, εἶπέ, εἰς τὰς πληγὰς των πέτρα.
Πήγαινε.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ποῦ στρυφογυρνᾷ, Σουλτάνα μου, ὁ νοῦς σου;
Τί σαῦρα πάλιν κρύπτεται εἰς τοὺς συλλογισμούς σου;
Ἐκεῖνοι ποῦ εἰς αἴσθημα κ' εἰς ἔρωτ' ἀναλύουν,
δὲν συνειθίζουν δι' ἡμᾶς βαλάντιον νὰ λύουν.
Περὶ Μουκτάρη νὰ σ' εἰπῶ ἀλήθειαν προκρίνεις;
Δὲν εἶχ' αἰσθήσεις, λέξεις, νοῦν εἰμὴ περὶ Φροσύνης.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἐρρίφθησαν εἰς φυλακὴν, καὶ εἰς τὴν φυλακὴν των
ἐρώτων ὄνειρ' ἀπαντοῦν ὡς πάντοτε ἀπήντων,
εὐδαίμονες! Τί μ' ὠφελεῖ; εἶναι αὐτῶν ἡ νίκη.
Ἐμοῦ εἰσὶ τὰ βάσανα, ἐμοῦ ἡ καταδίκη.
Θεν' ἀναφθοῦν καὶ διὰ σᾶς αἱ φλόγες τῆς γεέννης.
Μουκτάρη, θὰ σοὶ φαίνεται μακάριος ὁ πένης,
ὁ ἀποθνήσκων φθονητὸς καὶ ὁ νεκρὸς εὐδαίμων.
Οἱ στεναγμοί σου θ' ἀντηχοῦν ἐν μέσῳ τῶν ἀνέμων·
πυρώδεις τὴν καρδίαν σου θὰ διορύττουν σαῦραι.
Θὰ κλαίῃς καὶ ὁ τάρταρος θενὰ καγχάζῃ. — Μαῦρε,
νὰ σὲ ἰδῶ. Ἐξεύρεις σὺ τοὺς δρόμους καὶ τοὺς τόπους·
οἱ δαίμονες σ' ἐδίδαξαν τοὺς πονηροὺς των τρόπους·
εἰς χεῖράς σου τὸ φάρμακον, ἡ μάχαιρα, ὁ βρόχος
εἶν' ὅπλ' ἀκαταμάχητα. Τὰ ἐννοεῖς ἐξόχως.

Χασάνη, ἐφιάλτης μου μοὶ εἶναι ἡ Φροσύνη,
καὶ τὸν ἀέρα μ' ἀφαιρεῖ, τὸ φῶς μου μοὶ μολύνει.

Ενόησας; (Τῷ δίδει χρήματα.)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Θαυμάσια. Πλὴν τὸ ἐσκέφθης — κρίμα! —
ξώρας, καὶ ἡ ἄγρα σου εἶν' ἤδη ἄλλου θῦμα.

Πῶς τώρα εἰς τοὺς ἀγαθοὺς σκοποὺς σου νὰ συντρέξω;
Τὴν ἔχουν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τῆς λαβῆς μου ἔξω·
καὶ ὅπου μαῦρα πρόσωπα φρουροῦν τῆς κράσεώς μου,
ἐκεῖ ὅλ' αἱ προσπάθειαι δὲν ὠφελοῦν τοῦ κόσμου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὁ ἄδης ἢ ὁ οὐρανὸς, ἢ ὅστις ἂν τὴν κρύψη,
τὸ θέλω· τὸ φαρμακερὸν ζιζάνιον νὰ λείψῃ.

Ἄν δὲν ἀνοίγωσιν εἰς σέ τῆς φυλακῆς τὰς θύρας,
εἰς τοῦ δημίου νὰ δοθῇ εἶν' εὐκολον τὰς χεῖρας.

Ἐν νεῦμα φθάνει τοῦ Πασᾶ.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πλὴν, δυστυχῶς, δὲν φθάνει.

Ἐδὼ κάνεις, Σουλτάνα μου, τὰ λογικά του χάνει.

Ὅσάκις σ' ἤρχετ' ὄρεξις, ἡσύχως, χωρὶς κρότων,
τόσους ἐξαπεστέλλομεν καὶ τόσους, ἐκ τῶν πρώτων·
κ' ἐδὼ θενὰ προσκρούσωμεν! Πλὴν βλέπεις, ἡ Φροσύνη
εἶν' ὀπαδὸς τῆς Ἐμινὲς καὶ κτῆμά της. Ἐκείνη
εἶναι καὶ τοῦ θανάτου της καὶ τῆς ζωῆς κυρία,
οὐδ' ἄλλ' ἰσχύει ἐπ' αὐτῆς ἀπόφασις κάμμία,
οὐδὲ ἀκόμη τοῦ Πασᾶ.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ναὶ, ἀληθές. Νὰ θάψω
πᾶσαν ἐλπίδα μου λοιπόν; — Ἐτοίμασον νὰ γράψω.

Ἦ Ἐμινέ! . . . Τῷ ὄντι, ναί, ἀκλόνητος ὁ στύλος!
 Εἶναι ἐχθρότερος ἐχθροῦ ὁ ἀσθενής μας φίλος.
 Ἦ Ἐμινέ; Ἄς χαίρωνται. Αἶ! μὴ φοβῆσαι, μαῦρε.
 Γεννοῦν πολλάκις θύελλαν τοῦ ἔρωτος αἱ αὔραι. (Γράφει.)

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Εἰς τὸν ἀνήσυχον ἀσκὸν τί νὰ συμβαίνη πάλιν;
 Τί σχέδια ὑπόσχεται, καὶ τίν' ἀνεμοζάλην;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (γράφουσα)

Εἶπες τὸ δακτυλίδιον; . . . Οἱ πρέσβεις τῆς Αἰγύπτου. . .
 Εἰς φυλακὴν θὰ μοὶ κρυφθῇς. . . Καὶ εἰς τὸν ἄδην κρύπτου. . .

ΧΑΣΑΝΗΣ (κατ' ἰδίαν)

Φοβοῦμαι μὴ τὰ ἔχασεν ὀλίγον ἢ κυρά μου.
 Αὐτὰ εἶναι τοῦ ἔρωτος.

(Ἀκούονται βήματα. Ἡ Χαϊνίτσα σπεύδει νὰ τελειώσῃ, ἀφίνει τὸ χαρτίον
 καὶ ἐγείρεται. Εἰσέρχεται ἐν μεγίστῃ ἐξάψει ὁ ΛΛΗΣ)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄ! εἰς' ἐδῶ, Πασᾶ μου;

ΛΛΗΣ

Τίς ὁμιλεῖ; Τί θέλετε; Σὺ εἶσαι, ἀδελφή μου;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πασᾶ μου, ναί.

ΛΛΗΣ

Τί θέλετε; Τί ἔχετε μαζῇ μου;

Τίς εἶμ' ἐλησμονήσατε;

(Σιωπή.)

Ἀπόκρισιν προσμένω.

Θαῤῥεῖτε, παρεφρόνησα;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἄν σ' ἐνοχλῶ, πηγαίνω.

Ἄλλ' ὅλος τρέμεις, ἀδελφέ· αἱ κόραι σου ἀστράπτουν·
ἀνάσιμοι ὠχρότητες τὸ μέτωπόν σου βάπτουν.

(Τὸν λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς)

Τὰ σπλάγχνα μου τ' ἀδελφικὰ ἐγνώρισας, ἐλπίζω.
Εἰπέ, ἀνοίξου εἰς αὐτά.

ΛΛΗΣ (τὴν ἀπωθεῖ)

Γυνή, ὦ! σέ γνωρίζω!

Ἄπάτ' εἶναι ὁ γέλως σου, τὰ δάκρυά σου ψεύδη·
ὑπὸ ἀγγέλου ἔνδυμα δαίμων κρυπτός καθεύδει.
Φλέγεις, χαιρέκακε, καὶ σὺ ψυχρὰ εἶς' ἡ ἰδία.
Τὸ ἀληθές σου ὄνομα καλεῖται προδοσία.

(Μετὰ μικρὰν σιωπὴν, ὡς ἐκτὸς ἑαυτοῦ γελᾷ.)

Ἀκόμη κρέμαντ' αἱ οὐραὶ αἱ τρεῖς ἀράδ' ἀράδα·
φοβοῦντ' ἀκόμ' οἱ ἄπιστοι αὐτὴν τὴν γενειάδα.
Ἀκόμη βλέπετε πῶς ζῶ. ὦ! καὶ νὰ μὲ τρομάξουν·
τὰ βλέφαρά των αἵματος ρανίδας καὶ νὰ στάξουν.
Τί βλέπετε; Τὰ ἔκθαμβά τί θέλουν βλέμματά σας;
Ἐγὼ εἶμαι ποῦ τρέμετε· ἐγὼ εἶμ' ὁ Πασᾶς σας.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Εἶς' ὁ Πασᾶς ὁ κραταιός· καὶ τίς δὲν τὸ γνωρίζει;

ΛΛΗΣ

Φωνὴ δὲν εἶναι γυναικὸς αὐτὴ ποῦ κωδωνίζει;
Ἄ! τὴν γνωρίζω· εἶν' αὐτὴ ἡ ἀργυρᾶ ἐκείνη,
ὅποῦ μᾶς ἔλκ' εἰς βάραθρα ἐν ᾧ μᾶς καθηδύνει·
αὐτὴ ποῦ εἰς τὴν κλίνην μας ἀκόμη τὴν ἐσχάτην
μ' ἀργυρωνήτους στεναγμοὺς μυρολογεῖ ἀπάτην.
Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀρετὴ τῶν αὐστηρῶν ἡθῶν της.
ὦ! χλεύην της ἐνόμισε νὰ μ' ἔχη, παίγνιόν της.
Μὰ τὸν Προφήτην μου, κ' ἐγὼ ἤξεύρω πλὴν νὰ παίξω.
Παίζω παιγνίδια πολλά. Ἀφῆτε νὰ ἐκλέξω.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Καὶ σὺ ἐδῶ ; Τί ἔκαμες ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸ χρέος μου, Πασᾶ μου.

ΛΛΗΣ

Ὡς εἶπα, ἐξετέλεσας λοιπὸν τὸ θέλημά μου ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθὼς μοὶ εἶπας.

ΛΛΗΣ

Διατί τὸν κόσμον τυραννοῦμεν ;

Τὰς πεδιάδας διατί αἱμάτων πλημυροῦμεν ;

Διατί σύρομεν κλαυθμοὺς κατόπιν μας καὶ θρήνους,

καὶ μὲ ἱμάντας τοὺς λαοὺς μαστίζομεν πυρίνους ;

Καὶ τίς αὐθάδης θὰ εἰπῇ· «Πασᾶ, ἀδίκως πράττεις ;»

Ἀδίκως, πῶς ἐπλήρωσα ἀπάτην δι' ἀπάτης,

ὅτι ἀδίκους ἀδικῶ, ὅτι φονεῖς φονεύω,

ὅτ' εἰς τὴν δίκην τοῦ Θεοῦ ὡς ὄπλον χρησιμεύω ;

Εἶμαι μὲ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἄδου ὀπλισμένος.

Ὑπὸ τοὺς πόδας μου πατῶ τῶν ἐχιδνῶν τὸ γένος.

Ἐχιδναί, ὅλοι ἔχιδναί. Πλὴν αἶμα διψῶ, αἶμα.

Ματαίως δὲν μ' ἐπλήγωσας τοῦ βασιλίσκου βλέμμα.

Ναὶ αἶμα, εἰς τὴν λίμνην μας νὰ ἐκταθῇ πορφύρα,

εἰς τὰς κοιλάδας νὰ χυθῇ ἀχνίζουσα πλημμύρα.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Ὅταν ἐπῆγε νὰ κλεισθῇ τί εἶπε ;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Τὸν Μουκτάρην

ἐφώναζε, κ' ἐζήτησεν ὡς τελευταίαν χάριν

τὸ νὰ τὴν θανατώσωμεν ἀκόμη ἐλευθέραν.

Ἐλεγεν ὅτι εἰς ζωὴν θὰ ζῶσι καλητέραν

ὄρου, ἐδὼ πῶς σ' ἀψηφεῖ, καὶ τὴν στιγμὴν προσμένει
 νὰ εὐρεθῇ μὲ τὸ λοιπὸν Γαρδίκι ἡνωμένη.

ΛΛΗΣ

Ναί;

(Σωπᾶ ἀγρίως. Ἡ Χαϊνίτσα τὸν παρατηρεῖ, ἀρπάζει τὸ χαρτίον ὃ ἔγραψε,
 καὶ τὸ τῷ παρουσιάζει)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὑποφέρεις, ἀδελφὲ, τὴν γλῶσσαν τὴν προπέτιν;
 Τὴν ὕβριν μὴ ἀνέχεσαι, ἀλλὰ τιμώρησέ την.
 Ὑπὸ πλαστὴν σεμνότητα χριστιανῆς ἀγίας
 αὐτὴ γνωρίζει κ' ἐξασκεῖ τὰς τέχνας τῆς μαγείας.
 Ἡξεύρω ὅτι φάρμακα ποτίζει τὸν Μουκτάρην.
 Μ' αὐτὰ τὸν ἐσαγήνευσε. Μὴ ἔχει ἄλλην χάριν;
 Ἀνάγνωθι, κ' ὑπόγραψον.

(Ἐνῷ ὁ Ἀλῆς ἀναγινώσκει, ἐξακολουθεῖ)

Εἰς στάσιν τὸν υἱόν σου

νὰ διεγείρῃ, πρόσκομμα νὰ γίνῃ τῶν σκοπῶν σου,
 νὰ σ' ἀψηφῇ! καὶ πλὴν αὐτῶν, — αὐθάδεια μεγάλη, —
 ἀγνώμων δούλη, νὰ τολμᾷ προτάσεις ν' ἀποβάλῃ. . .

ΛΛΗΣ (ἀναγνοῦς)

Συγχώρησόν με. Ἄδικος ὑπῆρξα, ἀδελφὴ μου.
 Εἰς τὴν καρδίαν σου ἤχῳ εὐρῆκεν ἡ ψυχὴ μου.
 Σὺ μ' ἐννοεῖς· μ' ὑπερτερεῖς. Ἀξίζεις σὺ τὸν θρόνον.
 Δὲν θέλεις αἷματ', ἀδελφὴ; δὲν μοὶ προτείνεις φόνον;
 Νὰ ὑπογράψω· καὶ μ' αὐτὸ ἂν δὲν σ' εὐχαριστήσω,
 ὑπάγω μὲ τὰς χεῖράς μου τὸ στῆθός της νὰ σχίσω.
 Νὰ ἐννοήσουν ὁ αὐτὸς πῶς εἶμ' ἀκόμῃ λέων,
 ὅστις ματαίως ἤλπισαν πῶς ἐκοιμήθη πλέον·
 νὰ μάθουν, ἅμα τὸ φρικτὸν χαράξω ὄνομά μου,
 ὅτι ἐξολοθρεύονται ὑπὸ γραμμῆς καλάμου.

(Υπογράφει ταχέως. Λαμβάνει ἔπειτα τὸ ἔγγραφον καὶ τὸ παρατηρεῖ ἐπὶ
τινας στιγμὰς)

Ἴδου, ἐρρίφθη ὁ λαχνὸς καὶ ἡ κλωστή ἐκόπη.
Πολλοὺς ἐμπρὸς σου ἔστειλα· ταξείδευσον κατόπι.
Ἄστρον σ' ἐνόμισα λαμπρόν· ἐφαίνεσ' ὡς ἐκεῖνο·
ἀλλ' ἦσαν πῦρ καὶ ἔφλεγες, καὶ δι' αὐτὸ σὲ σβύνω.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Λάβε το, κ' ἐπαγρύπνησον εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πασᾶ μου, ὅμως...

ΑΛΗΣ

Τί λοιπόν; Τί ὅμως; Συμβουλήν του
δὲν θέλω τώρα. Πήγαινε.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Πλὴν ἔμεινεν ἀκόμη
ἐμπόδιον...

ΑΛΗΣ

Μᾶς ἔλειψεν ἡ ἐδική σου γνώμη;
Ἐμπόδια, ὅταν ἐγὼ ὠμίλησα; Δοξάζω
ὅταν προστάζω μάταια ἐγὼ πῶς δὲν προστάζω.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πλὴν, ἀδελφέ μου, ἐννοεῖ τὴν τύχην τῆς Φροσύνης
ὅτι ὀρίζ' ἡ Ἐμινέ. Ἡ θέλησις ἐκείνης
εἶν' ἄφρευκτος. Χρειάζεται ἡ προσυπογραφή της.
Καθὼς ἠξεύρεις, κτῆμά της εἶν' ὁ γυναικωνίτης.

ΑΛΗΣ

Τί Ἐμινὲ κ' ὑπογραφὴν; Τὸ θέλω. Ἐννοεῖτε;
Ὅταν τὸ θέλω εἶπα, σεῖς ὡς πότε φλυαρεῖτε;
Ἴδού. Εἶπέ τὴν Ἐμινὲν τὸ θέλω, — καὶ πῶς μέλλω
νὰ τῇ διδάξω τί ἐστὶ τὸ ἐδικόν μου θέλω. (Ἀπέρχεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Αὐτὸ ἀκόμῃ ἐλείπεν. ὦ μαῦρε, ὦ Χασάνη,
 τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων μου πρὶν τὸ ἐλπίσω φθάνει,
 καὶ δι' αὐτοὺς ἐκτύπησε τῆς κρίσεως ἡ ὥρα.
 Οἱ ὄφεις ποῦ ἐγέννησε τὴν περιζώνουν τώρα.
 Ματαίως ἀγωνίζεται διὰ νὰ διαφύγῃ.
 Κάθε πνοή της θάνατος, καὶ κάθε κλόνος πνίγει.
 Σεῖς νὰ εὐδαιμονήσητε, κ' ἐγὼ νὰ δυστυχήσω.
 Ἄν πάσχω, καὶ εἰς ὄλεθρον μαζῇ θὰ σᾶς ἐλκύσω.
 Ἐδῶ, Μουκτάρη, τὴν κρατῶ τὴν ποθητὴν σου Φρόσων.
 Ἄν σὲ ποτίσω δάκρυα, γλυκεῖαν πίνω δρόσον.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Εἶναι, κυρά μου, ἀληθὴς χαρὰ μου ἡ χαρά σου.
 Ἄν κάπως συνετέλεσα εἰς τὸ κατόρθωμά σου,
 δὲν σοὶ ζητῶ ἀνταμοιβὰς, καὶ μοὶ ἀρκεῖ ἡ δόξα
 ὁμοῦ πῶς ἐταννύσαμεν οἱ δύο μας τὰ τόξα.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Σ' ἐνόησα, οὐδ' ἀπαιτῶ ματαίως νὰ δουλεύῃς.
 Δὲν καταδέχομ' ἐπὶ γῆς κανένα νὰ ζηλεύῃς.
 Τοὺς θησαυροὺς μου, πλούσια τοῦ ζήλου σου βραβεῖα,
 δὲν ὠνειρεύθη καὶ ποτὲ οὐδ' ἡ φιλαργυρία.
 Καὶ τὸν ὀρίζοντά του ἂν τὸ πνεῦμά σου ἀνοίγῃ,
 καὶ ὁ χρυσὸς σοὶ φαίνεται ἀνταμοιβὴ ὀλίγη,
 ζήτησον τολμηρότερον· τὴν ἐκλογὴν σ' ἀφήνω.

ΧΑΣΑΝΗΣ (φιλῶν τὴν χεῖρά της)

Κυρά μου, δοῦλός σας πιστὸς αἰῶνια θὰ μείνω.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Νυκτικός θάλαμος τῆς Ἑμινές.

EMINE (μόνη. Ἡ ἀγρυπνία ἐκφράζεται εἰς τὴν ὄψιν τῆς)
Ἡ νύξ προβαίνει. Ἀγρυπνῶ. Τὰ βλέφαρά μου καίουν.
Ὁ ὕπνος ἀποστρέφεται τοὺς ὀφθαλμοὺς ποῦ κλαίουں.
Τοὺς κλείω μόλις, βάσανον ὀνείρων μὲ ταραττει.
Εἰς τὴν ἀγκάλην του φαιδρὰν μὲ πόθον τὴν ἐκράτει,
κ' ἐγὼ τὴν ἐπνίξα. Γλυκὺ μοῖ ἔρριψεν ἐν βλέμμα,
καὶ ἔκλαιε· κ' ἐστάλαζον τὰ δάκρυά τῆς αἷμα!
ὦ τὰς βασάνους τῆς νυκτός, τοὺς πόνους τῆς ἡμέρας!
Τῶν μητρικῶν φροντίδων μου ἰδοὺ τὸ γλυκὺ γέρας!

ΧΑΣΑΝΗΣ (εἰσερχόμενος)

Σουλτάνα μου, συγχώρησον. Ἀκόμη δὲν χαράζει,
ἀλλὰ μὲ στέλλει ὁ Πασᾶς.

EMINE

Πῶς; ὁ Πασᾶς προστάζει;
Καὶ πρὸς ἐμὲ σὲ στέλλει; Μὴ μ' ἐξέλαβες ἀντ' ἄλλης;
Τί θέλει;

ΧΑΣΑΝΗΣ (παρουσιάζων τὸ ἔγγραφον)

Εἰς τὸ ἔγγραφον ὑπογραφὴν νὰ βάλῃς.

EMINE

Καὶ τ' εἶναι τοῦτο;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἡ τῆς σῆς Φροσύνης καταδίκη.
Παρά σοῦ θέλ' ὑπογραφὴν, διότι σοὶ ἀνήκει.

EMINE (ἰδοῦσα τὸ ἔγγραφο)

Ἰῶς; Τῆς Φροσύνης; Τί δηλοῖ; Ἀδύνατον! Ἀγάπη
 τὸσον θερμῇ, τί ἔγινεν; Εἰς μῖσος μετετρέπη;
 εἴν' ἡ Φροσύνη ἔνοχος ἢ ἐναρετωτάτη,
 καὶ ὁ Πασᾶς τὴν τιμωρεῖ! Σοὶ λέγω, εἴν' ἀπάτη.
 Τὴν νὰ μ' εἰπῇς σ' ἐπρόσταξεν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ἄν πράξης ὡς ὀρίζει,
 πῶς τὴν ἀρχαίαν εὐνοίαν ἐκ νέου σοὶ χαρίζει.
 Προσμένει τῆς φρονήσεως τὸν λόγον πῶς θ' ἀκούσης.
 Ὅμως νὰ τρέμης σοὶ μηνᾶ ἂν δὲν τὸν ὑπακούσης.

(Τῇ ἀφίνει τὸ ἔγγραφο καὶ ἀναχωρεῖ.)

EMINE (μόνη)

Νὰ τρέμω! Μ' ἀπειλεῖ λοιπὸν, καὶ βίαν μ' ἐπιφέρει!
 ἢ πάλιν τῆς εὐνοίας του τὸ δῶρον μοὶ προσφέρει!
 Πῶς! Θὰ μ' ἀνοίξῃ καθὼς πρὶν τὴν προσφιλεῖ ἀγκάλην!
 Ὁ ἥλιος τοῦ βίου μου θεν' ἀνατείλῃ πάλιν!
 Θὰ παύσωσι τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν οἱ θρήνοι!
 Μοὶ ἐπιβάλλουν θέλησιν. Φιλτάτῃ μου Φροσύνη,

(Λαμβάνει τὸ ἔγγραφο καὶ ὑπάγει νὰ τὸ ὑπογράψῃ)

τῆς τύχης ὄργανον τυφλὸν, ἐνδίδω ἀκουσίως.

(Λαμβάνει τὸν κάλαμον, βλέπει τὸ ἔγγραφο, τρομάζει, καὶ τὸ ρίπτει)

Ἐνδίδω! Ἡ καρδιά μου ἐψεύσθη ἀνοσίως.
 Ἐκείνη μ' εἶπον, ἡ ἐγώ. Εἰς τέρψεις θὰ μεθύω
 ὅταν τὸ αἷμα τὸ θερμὸν τῆς φίλης μου θὰ πίνω,
 καὶ ὅταν τῆς καρδίας μου ἀνήμερος σκορπίος
 θὰ γίνῃ ἡ συνείδησις, καὶ κόλασις ὁ βίος;
 Ἐλπίς ματαία, σβέσθητι. Τὰς χεῖράς μου δὲν βάψω
 εἰς τὸ ἀθῶον αἷμά της, καὶ . . . (Ῥίπτει τὸν κάλαμον)
 δὲν τὸ ὑπογράφω.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

23

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰσερχομένη)

Αἶ! σέ συγχαίρω, ἀδελφὴ. Παρῆλθον τὰ δεινὰ σου.
Ἐτράπ' ἡ γνώμη τοῦ Πασᾶ.

EMINE

Ἄ Χαϊνίτσα, στάσου.

Χαρὰν εὐαγγελίζεσαι εἰς αἷμα ποτισθεῖσαν!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πληγαὶ εἰς τὴν καρδίαν μου τὰ βάσανά σου ἦσαν.
Ὡς τοῦ Πασᾶ ἐγνώρισα ἡ εὖνοια ἡ πρώτη
πῶς σ' ἀπεδόθη, ἔσπευσα. Ἄς εἶν' ἀκόμῃ σκότῃ.
Ἐπάλαισα, κ' ἐπέτυχον. Πλὴν δός μοι ἐν τῷ ἅμα,
ναὶ δός μοι, — τὸ ὑπέγραψας τὸ κατεπεῖγον γράμμα;
Ποῦ εἶναι; Τὸ ὑπέγραψας;

EMINE

Ἄ! ὄχι, ἀδελφὴ μου.

Ἡ χεὶρ δὲν ἔχει δύναμιν. Ἀρνεῖται ἡ ψυχὴ μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Λοιπὸν πρὸς τί μ' ἐξέθετες; Ματαίως τί ἐθρήνεις;
Ἀφ' οὗ τῆς πρώτης τοῦ στοργῆς τὸ μῖσός τοῦ προκρίνεις,
ὥς θέλεις πράξον.

EMINE

Ἀδελφὴ, μὴ μὲ βιάζῃς, φθάνει.
Τῆς εἰμαρμένης τοὺς θεσμοὺς κάνεις δὲν προλαμβάνει.
Πῶς νὰ ψηφίσω μοὶ ζητοῦν; Ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει
πρὶν ἢ ριφθῇ ἡ ψῆφός του, ποῦ ρίπτεται νὰ βλέπῃ;
Ἀθῶας ὑπογράφουσα ζητοῦν νὰ σκάψω τάφον;
Δὲν θὰ μὲ κάψῃ πύρινος ὁ κάλαμός μου γράφων;
Ὁ πόνος ὁ ἀκοίμητος ὁ τὴν καρδίαν τήκων
θὰ τὴν φονεύσῃ· πλὴν πιστὴ θὰ μείν' εἰς τὸ καθῆκον.
Μὲ βασανίζ' ἡ λύπη μου, πλὴν δὲν μὲ ἀτιμᾶζει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Νὰ τὸ πιστεύσω, Ἐμινὲ, πῶς τοῦτο σὲ τρομάζει ;
 Ἰπακοὴ τὸ χρέος σου· δὲν ἀποδίδεις φόνον
 εἰς τὴν κτυπῶσαν μάχαιραν, ἀλλ' εἰς τὴν χεῖρα μόνον,
 εἰς τὴν μάχαιραν κρατεῖ. Μὴ δισταγμούς. Νὰ σπεύσης
 ἡ ὑπογράφης ἀδελφῇ, καὶ νὰ τὸν εἰρηνεύσης.
 Ω! ποῖος εἰς τὸ βλέμμα του θυμὸς ἠκτινοβόλει!
 Θεὸν ἀστραφῶσι κατὰ σοῦ οἱ κεραυνοὶ τοῦ ὄλοι,
 ἂν ἀπειθῇς.

EMINE

Ματαίᾳ σου ἡ μέριμνα ἡ τόση.
 Ἄνίσως πέπρωταί τινα, ἐμὲ ἄς κεραυνώσῃ.
 Τὸ δένδρον τὸ καλλίφυλλον ἄς μείνῃ τῶν κοιλάδων,
 καὶ ἄς συντρίψῃ πέλεκυς τὸν ἔρημόν μου κλάδον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μ' ὀργίζεις, φίλη, μὲ λυπεῖς. Μ' ἐν κίνημα καλάμου
 ἐκλείπουσιν αἱ θλίψεις σου ὡς ἴχνος ἐπὶ ἄμμου,
 πλὴν προτιμᾷς κ' ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸν τάφον ἴσως
 νὰ μείνῃ ἀδιάκλακτον τὸ μεταξὺ σας μῖσος.

EMINE

Μὴ λέγῃς τοῦτο. Θὰ ῥιφθῶ πρηνῆς πρὸ τῶν ποδῶν του,
 εἰς ποταμοὺς δακρύων μου θὰ σβύσω τὸν θυμόν του,
 εἰς στεναγμοὺς ἐκλείπουσα τὸν τάφον μου θὰ σκάψω,
 κ' ἐν νεῦμα θὰ τῷ ἐπαιτῶ, πλὴν — δὲν θὰ ὑπογράψω.
 Γλυκεῖα κόρη, κ' ἔνοχον εἰς σὲ ἐθεώρουν,
 τὴν ἄλυσιν τὴν διὰ σὲ ἀσμένως θὰ ἐφόρουν.
 Ἡ τύχη σου εἰς χεῖράς μου ἂν εἶναι, μὴ φοβῇται.

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Πῶς, φίλη, παραφέρεσαι· ἀστάθμητος πῶς εἶσαι!
 Ὅτι τὴν σωτηρίαν τῆς ὑπηρετεῖς νομίζεις,
 καὶ κατὰ σοῦ καὶ κατ' αὐτῆς ἐὰν τὸν ἐρεθίζῃς;
 Τοῦ πείσματός του θύματα θὰ πέσητε κ' αἱ δύο.
 Δι' ἀμφοτέρας σώζουσαν ὁδὸν σ' ὑποδεικνύω.
 Φρόντισον πρῶτον ὑπὲρ σοῦ νὰ τὸν καταπραύνης,
 καὶ τότε μεσιτεύομεν ὁμοῦ ὑπὲρ ἐκείνης.
 Ἡξεύρεις ὅτι χάριτας δὲν τῷ ζητῶ ματαίως.
 Θεὰ προσπέσω εἰς αὐτὸν, καὶ θὰ φανῇ γενναῖος.
 Εἰς τὴν φωνὴν τῆς συμβουλῆς ἀκρόασιν ἂν δώσης,
 θεὰ κερδήσῃς τὸν Πασᾶν, κ' ἐκείνην θεὰ σώσης.

EMINE

Νομίζεις τοῦτο; Γίνεται; Τῷ ὄντι, τὸ πιστεύεις;
 Εἶν' ἡ καρδιά μου ἀπλῆ· ὡς θέλεις τὴν μαγεύεις.
 Μ' ἠνέωξας διέξοδον. Φῶς μοὶ δεικνύεις νέον.
 Ἀλλὰ μὴ εἶναι, ὦ! εἶπέ, ὁ κεραυνὸς ὁ καίων;
 Νὰ ὑπογράψω. Εἶναι πλὴν ἡ δύναμίς σου τόση;
 Εἶν' ἱκανὸς ὁ λόγος σου νὰ πείσῃ καὶ νὰ σώσῃ;
 Ἀλλ' ἂν αἱ ἱκεσίαι μας ματαιωθῶσι πᾶσαι;
 Ἡξεύρω· δὲν μὲ ἀπατᾷς. Ἄν ὅμως ἀπατᾶσαι;...

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

ὦ τὰ αἰώνιά σου Ἄν! Σ' ἀφήνω, ἀφ' οὗ πίστιν, —
 τὸ βλέπω, — εἰς τοὺς λόγους μου παρέχεις ἐλαχίστην.
 Ὡς θέλεις ἀποφάσισον. Οἱ φλογεροί σου πόθοι
 ἦσαν ἐγγὺς νὰ πληρωθοῦν. Τὴν τύχην σου ἀπώθει.
 Δός μοι τὸ γράμμα· ὁ Πασᾶς προσμένει. Τί θὰ γίνῃ
 ὅταν τὸ λάβῃ, ἀγνοῶ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἄς κρίνῃ·
 σ' ἔδωκα ὅσας συμβουλὰς ἠμπόρουν νὰ σοὶ δώσω,
 καὶ σὲ κ' ἐκείνην ἐνταυτῷ ἠθέλησα νὰ σώσω,

ἀλλ' ἐδυσπίστησας. Πλὴν δός· προσμένει.

EMINE

Μὴ θυμῶνῃς.

Ὅν ἦσο εἰς τὴν θέσιν μου ὁμοίως θὰ ἐπόνεις.

Τὴν δυστυχῇ, τὴν ἀγαπῶ... Ἀλλὰ, δὲν ἀμφιβάλλω.

Τοὺς φόβους μου τοὺς ἐννοεῖς. Ἴδού, τοὺς ἀποβάλλω.

Θὰ ὑπογράψω.

(Ἡ Χαϊνίτσα προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὴν χαράν της. Ἡ Ἐμινὲ ἀρχίζει νὰ ὑπογράψῃ, ἀλλὰ διακόπτεται)

ὦ Θεέ! Ἡ δύναμις μ' ἀφήνει.

Ἡ χεὶρ μου τρέμει. Δὲν ῥοφῶ τὸ αἷμά σου, Φροσύνη;

Τὴν ἄδολον καρδίαν σου δὲν σχίζω παρανόμως;

Τοῦτο δὲν λέγ' ἡ ταραχὴ καὶ τῆς χειρὸς ὁ τρόμος;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (ἀνυπομόνως)

Αἶ, νύμφη μου, ὑπέγραψες;

EMINE

Ἄ! ὄχι, ἀδελφὴ μου!

Ἡ χεὶρ μου ἐπανίσταται, ἀρνεῖται ἡ ψυχὴ μου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Μὴν ὑπογράφῃς. Ἄφες με νὰ φύγω. Τί νὰ μένω

νὰ θλίβωμαι ἀνωρελῶς; Πρὸς τὸν Πασᾶν πηγαίνω.

EMINE

Μὴ παροργίζου.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ λοιπόν;

EMINE

Καὶ ὑπογράφω πλέον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μετὰ πλείστης χαρᾶς)

Φέρε.

EMINE (ὕπογράφασα, τῇ δίδει τὸν χάρτην)

Σοὶ ἐμπιστεύομαι ἐν ὅπλον ἀπευκταῖον.
Σταλάζει αἷμα. Πρόσεξον. Ἄν μ' ἀπατᾷς, οὐαί μοι!

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Καὶ πότε εἶδες πῶς ἐγὼ σ' ἠπάτησα; εἶπέ μοι.
Θέλημα ἦτον τοῦ Πασᾶ. Νὰ μὴ τῷ ὑπακούσης;
Σ' εὐχαριστῶ. Θὰ τὸ χαρῇ. Περίμεινε ν' ἀκούσης.

(Φεύγει, γελῶσα μεγαλοφώνως)

EMINE (τρέχουσα κατόπιν τῆς)

Στάσου! Ἄ! φεύγει! — Τί χαρὰ ἀγρία! Ποῖος γέλως
αἰμοσταγής! Ἠκόντιζεν ὁ ὀφθαλμός της βέλος.
Ἦ ἄφρων, εὖπιστος ἐγὼ! Μ' ἠπάτησεν ἡ ψεύστις.
Φονεύουν τὴν Φροσύνην μου, καὶ εἴμ' ἐγὼ φονεύς της!
Φονεύς! φονεύς!

ΔΕΒΩΡΑ (εἰσορμῶσα)

Σουλτάνα μου!

EMINE

Τίς εἶναι; τί ζητεῖτε;

ΔΕΒΩΡΑ

Σουλτάνα μου, ἡ κόρη σου εἰς φυλακὴν κρατεῖται.
Σῶσον, ὦ! σῶσόν την.

EMINE

Ἴδὲ τὰς χεῖρας ταύτας. Εἶδας
αὐτὰς ὅπου σταλάζουσι τὰς μελανὰς ρανίδας;
Αὐταὶ εἰσὶ — τί φρικιᾷς; — τῆς κόρης μου τὸ αἷμα.

ΔΕΒΩΡΑ

Σῶσόν την. Μόνη δύνασαι.

EMINE

Ἀπόστρεψον τὸ βλέμμα.

Τυρτάρου βλέπεις ἐριννύν. Αἱ δ᾿αἶδες τῶν δαιμόνων
 ἀπῆψαν πῦρ ζηλότυπον ἐντός μου μαιφόνον.
 Ἐπροφασίσθ' ἡ πονηρὰ καρδία μου ἀπάτην.
 Ἐπέγραψα.

ΔΕΒΩΡΑ

Βοήθησον. Εἶναι καιρός.

EMINE

Εἰς μάτην!

Ῥίψον κατάραν ἐπ' ἐμέ· μὴ μὲ καλῆς σωτῆρα.
 Φονεύς της εἶμαι. Μόνη μου τὴν μάχαιραν ἐπῆρα.
 Φονεύς! Φονεύς! (Δράμει ἔξω, ἐκτὸς ἐαυτῆς.)

ΔΕΒΩΡΑ

ὦ Ἐμινέ! ὦ συμφορά! ὦ λύπη!
 Ποῦ θὰ προστρέξω κ' ἡ ἐλπίς αὐτὴ ἂν μᾶς ἐλλείπη;
 (Τὴν ἀκολουθεῖ.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Ἡ φυλακή.)

(Λόχνος ἀμυδρός. Ἡ Φροσύνη ἀναπηδᾷ ἐξ ἀχυρίνης κλίνης)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τίς εἶναι; Ἦλθον; Μὲ ζητοῦν; Δὲν ἦτον θαρρόω κρότος;
 Ὅχ', ἡ ψυχὴ μου ἀγρυπνεῖ εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος.
 Ἀκόμη ζῶ. Πλὴν προχωρεῖ τὸ τέρας τοῦ θανάτου.
 Ἐπάνω μου τὰ δάκτυλα ἐκτείνει τ' ἄσαρκά του,
 καὶ μοὶ φωνάζει· «Ἐφθατε καὶ διὰ σὲ τὸ πέρας.»
 Τὰ ὄρνεα τὸ σῶμά μου θὰ τρώγουν τὸ ἐσπέρας,
 καὶ μάτην θὰ μὲ χαιρετᾷ ὁ δύων ἥλιός μου.
 Τὸ πᾶν θὰ παύσῃ· θὰ σβεσθῇ πᾶν αἶσθημα ἐντός μου.
 ὦ! ὄχι. Θεὸν ἀμεταβῶ εἰς σφαῖραν οὐρανίαν.
 Μουκτάρη, τὴν εἰκόνα σου ἐκεῖ τὴν ἐρασμίαν

θὰ φέρω εἰς τὸ στῆθος μου ἀφόδως κ' αἰωνίως.
Ἐκεῖ θὰ εἶναι κτῆμά σου ὁ αὔλος μου βίος,
καὶ τοῦ Θεοῦ ἐπάνω μας θὰ πίπτ' ἡ εὐλογία.

(Γράφει λέξεις τινὰς εἰς πτυχίον)

Τί ἡσυχία εἶν' ἐδῶ ! Τῶν τάφων ἡσυχία !
᾽Ω ! πῶς θὰ κείτωμαι στενά, καὶ γῆ θὰ μὲ σκεπάζῃ !

(Ὑπάγει πρὸς τὸ παράθυρον)

Τί οὐρανὸς διάστερος ! Ἀκόμη δὲν χαράζει.

᾽Ω σεῖς, ποῦ μὲ ἠκούσατε πολλάκις νὰ στενάζω,
ἀστέρες, ὅποῦ μ' ἔκστασιν, καὶ μ' ἔρωτα κυττάζω,
ὥς εἰς τὸ μέλλον καὶ ὥς πρὶν τὸν δρόμον σας πατεῖτε.
Τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τῆς φίλης σας δεχθῆτε.
Ὅταν ἡ λάμψις τῆς αὐγῆς τὸ φῶς σας θὰ χλωμαίνει,
τότε τῆς καταδίκης μου ἡ ὥρα θὰ σημαίνει·
καὶ ὅταν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐκ νέου θ' ἀναβῇτε,
τότε θὰ εἶμαι εἰς τῆς γῆς τὴν μνήμην ἐσβεσμένη.

Καὶ σὺ ποῦ τὸν οὐράνιον καθωραΐζεις θόλον,
καὶ διαλάμπεις μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν σου ὅλων,
αὐγερινέ, ἀπόστολος γενοῦ τῶν στεναγμῶν μου,
ἀσπάσθητι ἐκ μέρους μου τὸν τρισαγάπητόν μου !
Ἄς πέμπῃ διὰ τῶν αὐτῶν κ' ἐκεῖνος ἀποστόλων
ἓνα γλυκύν του ἀσπασμὸν εἰς τάφον τὸν πικρόν μου !

Ἀλλὰ πρὸς τί τ' ἀπαίσια προβλέπω φοβουμένη ;
Ἢ Ἐμινέ μου σώτειρα, προστάτις δὲν μοὶ μένει ;
Ἄς ἔχω θάρρος. Ὁ Θεὸς συμπάθειαν θὰ ἔχῃ.

Πλὴν τῶρ' ἀνοίγουν, ἔρχονται. Τί μὲ ζητοῦν ; Τί τρέχει ;

(Ἡ θύρα ἀνοίγεται. Εἰσέρχεται ΧΑΣΑΝΗΣ, ἔχων ἑγγραφὸν ἀνοικτὸν εἰς τὰς
χεῖρας. ΜΑΥΡΟΙ, παρακολουθοῦντες αὐτόν, παρατάττονται παρὰ τὴν εἴσο-
δον. Ἡ Φροσύνη τοὺς βλέπει ὑπερηφάνως. Ἀφ' οὗ εἰσῆλθον ὅλοι)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί θέλετε ; Τί ἀπειλεῖ τὸ ἄγριόν σας ὕψος ;

Προσέλθετε. Τίς ἀπὸ σᾶς κρυπτόν φυλάττει ξίφος;
 Φανεύσατέ με. Ὁ Θεὸς σᾶς βλέπει ἐδῶ μόνος.
 Ἡ τυραννία προτιμᾷ νὰ εἶναι δολοφόνος.

ΧΑΣΑΝΗΣ

Μᾶς εἶν' ἡ ὑποψία σου αὐτὴ ἀδικωτάτη.
 Φρομεν ὅ,τ' ἡ Ἐμινὲ καὶ ὁ Πασᾶς προστάττει.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ Ἐμινέ! ἡ Ἐμινέ! Ἄν εἶναι θεσπισμά της,
 λοιπὸν ἐσώθην! Ἀγρυπνεῖς ἡ φίλη μου προστάτις!

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Εἰπέ.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἀναγινώσκει)

«Διὰ θεσπίσματος ἡμῶν ἰδιοχείρου,
 ἀπεφασίσαμεν ἡμεῖς, Σατράπης τῆς Ἡπείρου,
 ἡ ὁπαδὸς τῆς Ἐμινὲς, Φροσύνη καλουμένη,
 δι' ἀνοσιουργήματα πολλὰ ἐγκαλουμένη, ...»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Δι' ἀνοσιουργήματα κατηγοροῦμαι; Ποῖα;
 Τίς χρεῖα τῆς προφάσεως; Καὶ δὲν τῷ φθάν' ἡ βία;
 Τί μάτην καταψεύδεται πρὸς τὴν δικαιοσύνην;
 Τὴν τυραννίαν ἔχουσι συγκάθεδρον· μ' ἐκείνην
 αἰῶνας τρεῖς πιέζουσι τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
 Ἄς χύσῃ καὶ τὸ αἷμά μου ὁ τόσον αἷμα χύνων.
 Ἐκεῖνος ὅστις ὄπλον του κρατεῖ τὴν ἀνομίαν,
 ἐδῶ τί περιβάλλεται τοῦ νόμου τὸν μανδύαν;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Εἴμ' ὑπηρέτης. Προσταγὴν νὰ ἀναγνώσω ἔχω.
 Τὰ περαιτέρω, τ' ἀγνοῶ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀνάγνωθι. Προσέχω.

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐξακολουθῶν τὴν ἀνάγνωσιν)

«... πρὸς τιμωρίαν ἱκανὴν καὶ ἄλλους νὰ διδάξῃ,
ἐντὸς τῆς λίμνης νὰ πνιγῇ, ὡς ἡ αὐγὴ χαράξῃ.

Ἐδόθ' εἰς Ἰωάννινα, καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐγράφη.

Ἀλῆς, Σατράπης. — Ἐμινέ.»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς; Τίς τὸ ὑπογράφει;

ΧΑΣΑΝΗΣ (ἐπαναλαμβάνων τὴν ἀνάγνωσιν)

«Ἀλῆς, Σατράπης. — Ἐμινέ.»

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ ἤκουσα. ὦ! Στάσου!

Θεέ, ἄς γίνῃ, ὦ Θεέ, κατὰ τὸ θέλημά σου!

(Πίπτει σχεδὸν ἀνίσθητος. Οἱ Μαῦροι ἀπέρχονται. Μικρὰ παύσις.)

EMINE (εἰσέρχεται, ἵσταται μακρόθεν, καὶ λέγει βραδέως)

Φροσύνη!

(Ἡ Φροσύνη στρέφεται καὶ τὴν ἀτενίζει, ὡς νὰ μὴ ἐννοῇ. Ἐπειτα ἐξιππάζεται.)

EMINE

Φίλη, εἴμ' ἐγώ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! Ἦλθες, Ἐμινέ μου;

Σ' εὐχαριστῶ. Δὲν ἤλπιζον νὰ σέ ἰδῶ ποτέ μου.

Ἴδου, ἰδου ἡ ἄδολος φιλία τί σημαίνει.

Ὅλοι μὲ φεύγουν· σταθερὰ ἡ Ἐμινέ μοι μένει.

EMINE

Φροσύνη μου, νὰ σπεύσωμεν· ὁ κίνδυνος ἐπείγει.

Νὰ βοηθήσω· ἔρχομαι, κ' ἡ ὥρα εἶν' ὀλίγη.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ ἤξευρον, οὐδὲ στιγμὴν δὲν εἶχον ἀμφιβάλλει,

ὅτι δὲν ἦν ἡ σχέσις μας ὡς πᾶσα σχέσις ἄλλη,

δὲ ἦτον εἷς ἐκ τῶν δεσµῶν αὐτῶν τῶν ἐφημέρων,
 οὓς τὸ συμφέρον ἔδεσε καὶ λύει τὸ συμφέρον.
 Γενναία φίλη, πάντοτε τὴν ἀρετὴν τιμῶσα,
 τοῖς πταῖσµα κατεδίκασας, τὸν πταίστην ἀγαπῶσα.

EMINE

Φροσύνη μου, τί ἐννοεῖς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐντός σου πῶς παλαίει
 ἀγάπη πρὸς τὴν ἔνοχον, καὶ σέβας πρὸς τὰ χρέη.
 Ποινὴν ἧς μ' ἐξελάμβανες ἀξίαν μ' ἐπιβάλλεις,
 καὶ ὅμως δὲν μὲ ἀπωθεῖς τῆς μητρικῆς ἀγκάλης.
 Ὅποτεν ἤκουσας νὰ ζῶ πῶς εἶμαι ἀναξία,
 μὲ κατεδίκασεν ὁ νοῦς, ἀλλ' ὅχι κ' ἡ καρδιά.

EMINE (τὴν ἐναγκαλίζεται)

Φροσύνη, ἄγγελε φωτός, δὲν βλέπεις εἰς τὰ σκότη.
 Πρὸς τὴν βαθεῖαν πτώσιν μου τὸ πνεῦμά σου τυφλώττει.
 Ἐγὼ σ' ἐφόνευστα, ἐγὼ, ἀγνὴν ἠξεύρουσά σε.
 Ἀξίζω καὶ νὰ μὲ μισῇς καὶ νὰ μὲ καταρᾶσαι.
 Νὰ μὲ μισήσης; Δύνασαι νὰ μὲ μισῇς, Φροσύνη;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅλ' ἡ ζωὴ μου συνεχῆς ὑπῆρξ' εὐγνωμοσύνη,
 καὶ ἡ καρδιά μου πρὸς σὲ ἀγάπης εἶν' ἐστία,
 ὅποτεν εἰς τὸν θάνατον ἀνοίγω τὰ ἱστία.

EMINE

Ἡρνήθην, πλὴν μ' ἠπάτησαν· μ' ἐνέπλεξαν εἰς δόλον,
 ἐβίασαν τὴν χεῖρά μου μὲ τέχνας διαβόλων.
 Τὴν νύκτα ἔχεις σύμμαχον. Μὲ τοῦτον τὸν μανδύαν
 (Θελεῖ νὰ τῇ δώσῃ τὸν μανδύαν της)

θενὰ σ' ἐκλάβουν ἀντ' ἐμοῦ· πλὴν σπεῦσον, ἔχ' ὑγείαν!

ΦΡΟΣΥΝΗ (τὴν ἀτενίζει ὡς ἐνδομύχως ἐγγιχθεῖσα, μέχρις οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πληροῦνται δακρύων)

ὦ! τοῦτο δὲν τὸ ἤξιζον.

EMINE

Τί λέγεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τί θαρῶρεῖτε

ἀνόμημα πῶς ἔπραξα, καὶ μὲ περιφρονεῖτε;
Νὰ μείνης σὺ καὶ νὰ σωθῶ! Καιρίως μὲ πληγώνεις.
Τοιαῦτα θὰ μ' ἐπρότεινας ἂν δὲν μὲ κατεφρόνεις;
Εἰπέ μοι, τὸ ἐδέχεσο, σὺ ἀντ' ἐμοῦ ἂν ᾔσο;

EMINE

Τοὺς ἐδικούς μου ὀφθαλμοὺς θὰ κλείσω ποῦ θὰ κλείσω.
Εἰς σέ τὸ μέλλον εὐτυχές ἢ χεῖρ κοσμεῖ τῆς μοίρας,
ἐμὲ δὲ πόνοι μ' ἔφθειραν, καὶ πρόωρον τὸ γῆρας,
καὶ θεωρῶ τὸν θάνατον εὐεργεσίαν.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ζῆσε,

ζῆσε. Παράδειγμ' ἀρετῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶσαι.
Πρὶν ἢ σημάν' ἢ ὥρα σου μὴ τὴν ζωὴν ἀφήσης.
Μεγάλα ἔχει θέλγητρα· ωραία εἶν' ἡ φύσις.
Ὁ κόσμος ὁ θεόπλαστος ὅταν φωτὸς πληροῦται,
ἐκστατικὸν τὸ πνεῦμά μου πρὸς τὸν Θεὸν ὑψοῦται.
Ἄλλ' εἰς τὸν τάφον... Ἡ αὐγὴ ὡς πρὶν θεν' ἀνατέλλη,
θὰ κελαδῶσι τὰ πτηνὰ τ' ἀρμονικά των μέλη,
πρὸς οὐρανὸν τῶν εὐτυχῶν ὁ ὕμνος θ' ἀναβαίνει,
κ' ἐγὼ... εἰς τάφον σκοτεινὸν θὰ κεῖμαι τεθαμμένη!
Μὴ ἀποθνήσκης, φίλη μου.

EMINE

Δραπέτευσον καὶ σώσου.

Πρὸς τοῦτο ἦλθα. Μὴν ἀργῆς, καὶ εἶναι ὀλεθρὸς σου.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὴν μεγαλοψυχίαν σου θαυμάζω, Ἐμινέ μου,
τὴν παῦσον, παῦσον. Εἰς αὐτὸ δὲν θὰ πεισθῶ ποτέ μου.
Ὁμολογῶ πῶς τὴν ζωὴν ἠγάπων κ' ἐπεθύμουν·
ἐν ὅσῳ ἦν ἀμόλυντος κ' ἐγὼ εὐδαίμων ἦμουν.
Ἡλὴν δὲν θὰ ζήσω ρίπτουσα σὲ θυμῷ εἰς δημίους.
Θανάτους θέλεις ἀνθ' ἐνὸς νὰ ὑποστῶ μυρίους;
Θεν' ἀποθάνω, Ἐμινέ, καὶ τὴν ζωὴν θ' ἀφήσω,
πρὶν ἢ σβεσθῇ εἰς δάκρυα, καὶ πρὶν ἢ τὴν μισήσω.

EMINE

Ἴδου ἡ ἀμετάτρεπτος λοιπὸν ἀπόρασίς σου;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ναί.

EMINE

Τότε ἄφες με λοιπὸν νὰ συνταφῶ μαζὶ σου,
τῶν καρδιῶν μας τὸν δεσμὸν ὁ τάφος νὰ μὴ λύσῃ,
καὶ νὰ συναποθάνωμεν ὡς εἵχομεν συζήσει.

ΦΡΟΣΥΝΗ (ρίπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας της)

ὦ Ἐμινέ μου!

(Ὁπισθοδρομεῖ)

Ὑπαγε! Εἶναι καιρὸς νὰ κλίνω
καὶ πρὸς Θεὸν τὴν φεύγουσαν ψυχὴν μου ν' ἀποτείνω.
Ἄφες με μόνην. Ἀλλὰ πρὶν, εἰς σφράγισιν φιλίας,
τὰς τελευταίας πλήρωτον ἐμὰς παραγγελίας.
Ἄν τὸ ὑπόσχεσ', ἐλαφρὰ τῆς γῆς θ' ἀναχωρήσω,
καὶ ἥσυχος θεν' ἀναβῶ.

EMINE

Ἄ! Πρέπει νὰ σ' ἀφήσω!

Τοῦ μαρτυρίου κοινωνὸν νὰ μὲ δεχθῇς ἀρνεῖσαι,
κ' ἐλπίζεις ὅτι θενὰ ζῶ, ὅταν νεκρὰ θὰ κεῖσαι!

Εἰς κύματα θὰ κυλισθοῦν τ' ἀγγελικά σου κάλλη,
καὶ ἡ χρυσῇ σου κεφαλῇ ὅπου ὡς ἄνθος θάλλει. ...

(Τὴν ἐναγκαλίζεται καὶ κλαίει.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

"Αφες τὰ δάκρυα· καιρὸς δὲν εἶναι τῶν δακρύων.
Ἐμφύσησόν μοι ἀρετὴν καὶ αἴσθημα ἀνδρεῖον,
ὅπως διέλθω τὴν φλιάν τῆς αἰωνίας πύλης.
Εἰς τὴν τροφὸν μου φρόντισον τὴν δυστυχῇ νὰ στείλῃς
τοὺς πολυτίμους λίθους μου καὶ τὰ ἐνδύματά μου.
"Ας θυμιάζῃ ὅσω ζῇ τὰ εἰκονίσματά μου.
Καὶ τὸν πατέρα μου ἄλλοῦ ἂν δὲν πλανᾷ ἡ μοῖρα,
ᾧ τῷ εἰπῶσι πῶς φιλῶ τὴν σεβαστὴν τοῦ χεῖρα,
ὅτι χωρὶς ἐγκλήματος ἀποχωρῶ τοῦ βίου,
καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ εὐχὴν ζητῶ ἀντ' ἐφοδίου.

"Αν ἐλεήμων ποτὲ χεῖρ τὰ λείψανά μου θάψῃ,
εἰς γῆν ἁγίαν ἤθελον τὸν τάφον μου νὰ σκάψῃ.
Εἰς μέρος ὅπου νάρκισσοι καὶ ῥοδοδάφναι θάλλουν,
εἰς ὑπωρείας χλοεροῦ λοφίσκου ᾧς μὲ βάλουν.
"Ας στεφανώσουν μὲ πυκνάς τὸ μνήμά μου πτελέας·
κάθε χειμῶνα εἰς αὐτάς ᾧς κλαίῃ ὁ βορέας,
πᾶν νέον ἔαρ ἀηδῶν τὰ φύλλα των ᾧς σείῃ,
καὶ εἰς ἐμὲ τὸν μάϊον μὲ ἄσματ' ᾧς μηνύῃ.
Ὁ ὁδοιπόρος ὑπ' αὐτάς ἀνάπαυσιν εὕρισκων,
ᾧς κάθηται βαρύθυμος εἰς τὸν τερπνὸν λοφίσκον,
καὶ βλέπων τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τάφου, ᾧς δακρύῃ.

EMINE

Δὲν ἔχεις πόθον πλὴν αὐτοῦ ἄλλον τινά; Εἰπέ τον.

ΦΡΟΣΥΝΗ

"Αλλον;

(Τὴν ἀτενίζει δι' ὀφθαλμῶν πληρουμένων δακρύων. Ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας της)

ὦ! ἀπὸ μέρους μου ἀποχαιρέτησέ τον,
 καὶ ...

EMINE

Τὸν Μουκτάρην;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ εἶπὲ, ἡ λύπη μου ἡ μόνη
 ὅταν τῆς γῆς ἀπέρχομαι, εἶν' ὅτι μ' ἐλησμόνει.
 Ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ σπινθὴρ τοῦ βίου μου θὰ σβύσῃ,
 καὶ οὐδὲ καὶν ἠθέλησε νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ!

EMINE

Σὲ λησμονεῖ! Ἄν δέσμιος στενωῶς δὲν ἐφρουρεῖτο,
 θὰ σ' εἶχε σώσει, ἢ νεκρὸς πολὺ πρὸ σοῦ θὰ ἦτο.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Κρατεῖται! Τοῦτο ἐξηγεῖ. Τὰ δάκρυά του ῥέουν,
 καὶ εἰς ἓνα θρῆνον τὰς ψυχὰς τὰς ἀδελφὰς συνδέουν.
 Τὸν ἀσπασμὸν μου φέρε τῷ τὸν τελευταῖον. Λήθην
 δὲν τῷ ζητῶ· ὑπομονήν. Εἰς οὐρανὸν ἐκλήθην
 προτέρα του, καὶ ἐπείγομαι ἀμόλυντος νὰ φθάσω
 τὸν νυμφικὸν μας θάλαμον νὰ προπαρασκευάσω.
 Ἄ! πρόσμεινε. . . .

(Διὰ χρωστήρος προσθέτει λέξεις τινὰς εἰς τὸ χαρτίον ὃ ἔγραφε, καὶ ἐγγει-
 ρίζει αὐτὸ εἰς τὴν Ἑμινέν. Συγχρόνως τῇ δίδει τὸ δακτύλιον ὃ εἶχε λά-
 βει παρὰ τοῦ Μουκτάρη)

Παράδος τῷ αὐτὰ, καὶ ἔχ' ὑγείαν.
 Δὲν ἔχω πλέον θέλησιν ἐπὶ τῆς γῆς καμμία.

(Ἡ Ἑμινὲ τὴν ἀτενίζει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μετὰ βαθείας θλίψεως, ῥίπτεται εἰς
 τὰς ἀγκάλας της καὶ τὴν φιλεῖ. Ἐπειτα δὲ τὴν ἀρπάζει βιαίως, καὶ ἀπο-
 στρέφουσα τὴν κεφαλὴν, ἐξορμᾷ καὶ ἐξέρχεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ (μόνη)

Οὐδέν μοι μένει ἐπὶ γῆς, καὶ πλάστα, πρὸς Σὲ στρέφω
τὴν ἔρημον καρδίαν μου, ἣν ἐν πικρίαις τρέφω.

Ἡ λάμψις ἡ ἀπατηλὴ τῆς γῆς τὴν εἶχ' ἐλκύσει·
εἰς τὴν πηγὴν τῆς λάμψεως ἐπίτρεψον ν' ἀντλήσῃ.

Θεέ, Σὲ ὅστις τὸν ληστήν ἐδέχθης προσπεσόντα,
ὅστις ἰλέως συγχωρεῖς τὸν ἥμαρτον εἰπόντα,
Σὲ, πλάστα, εἰς τὸν ἔσχατον δοξάζω στεναγμόν μου.

Κλίνον καὶ πρὸς μ' ἐπεικῶς τὸ οὖς κ' ἐπάκουσόν μου.

Ἡ χάρις ἡ πανύστατος δὲν μ' εἶναι δεδομένη
ν' ἀνακουφίσω τὴν ψυχὴν, ἐξομολογουμένη
εἰς ἐκκλησίας λειτουργόν. Εἰς ὥραν τὴν ἐσχάτην
τὸ πνεῦμα παραδίδωμι εἰς Σὲ, Θεὸν προστάτην.

(Κλίνει τὸ γόνυ, καὶ προσεύχεται σιωπηλῶς. Ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ εἰσελθὼν τὴν
θεωρεῖ μακρόθεν. Εἰς τὸ πρῶτόν του βῆμα ἀνασκιρτᾷ καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν
ἀγκάλην του.)

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κύριος εἶη μετὰ σοῦ.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Θεέ, νὰ μ' ἐλεήσης
ἡυδόκησας. ὦ πάτερ μου, ἐλθέ νὰ ὁδηγήσης
εἰς τὴν φρικτὴν κατάβασιν τὸ ἔσχατόν μου βῆμα.
Θὰ μὲ φονεύσουν, πάτερ μου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τῆς τυραννίας θῦμα,
κόρη φιλτάτη, οἱ σφαγεῖς σὲ σφάζουν τῆς Ἑλλάδος.
Ὡς Ἑλληνὶς χριστιανὴ τὸ πνεῦμά σου παράδος.
Ἐλθέ εἰς τὴν καρδίαν μου ἥτις θρηνεῖ καὶ πάλλει.
Ἐσχάτη σοὶ ἀνοίγεται ἡ πατρικὴ ἀγκάλη.
Θ' ἀκολουθήσω ἐν βραχεῖ τὴν φεύγουσαν ψυχὴν σου.
Ἄλλ' εἰς' ἐτοίμη νὰ φανῇς ἐμπρὸς εἰς τὸν κριτὴν σου ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἰκεῖνος εἶναι κύριος, καὶ ἅμα διατάξῃ,
ἢ δούλῃ τῶν νευμάτων τοῦ ψυχῇ θενὰ πετάξῃ.
Πλὴν πῶς θὰ μ' ἀνεκούφιζεν ἐὰν τῆς ἁμαρτίας
τὸ βάρος ἐναπέθετον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας!
Ἰ ἀναξία θὰ φανῶ ἐμπρὸς εἰς τὸν σωτῆρα,
καὶ τῶν γηίνων ἄφεσιν πταισμάτων δὲν ἐπῆρα.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἡ θεία αὕτη ἀρρώγῃ σοὶ εἶναι ἀναγκαία;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγεται ἡ πύλη ἡ ὡραία
ὁποῖον ἐπουράνιον φῶς ἱλαρὸν αὐγάζει!
Εἰς ψαλμωδίας καὶ καπνοὺς ὁ ῥύστης πλησιάζει,
ἀγάπην καὶ συγχώρησιν ὁ ἱερεὺς ἀγγέλλει,
κ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εὐσεβῶν ἐλπίς ἐξανατέλλει.
Δάκρυα χύνει ὁ λαὸς, κ' εἰς σχῆμα μετανοίας
τὸ γόνυ κάμπτων, χάριτος πληροῦται οὐρανίας.
Ἡ ἁμαρτία λύεται, ὁ θάνατος νικᾶται·
τὸ ἄρρητον μυστήριον τῆς κοινωνίας δρᾶται.
Εἰς ὅσα μέρ' ἡ σταύρωσις τοῦ πλάστου προσκυνεῖται,
μεταλαμβάνων τὸν Θεὸν ὁ θνήσκων, εὐλογεῖται·
κ' ἐγὼ τῆς χάριτος αὐτῆς στεροῦμαι τῆς μεγίστης!

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἡ πίστις κάμνει θαύματα. Ἡ ἐδική σου πίστις
ἀνέβη ὡς θυμίαμα εἰς οὐρανόν. Μὲ θάρρος
ἀπόθες εἰς τὸ στῆθός μου τὸ τῆς ψυχῆς σου βάρος.
Μάθε ἀπὸ τινος καιροῦ πῶς εἶμαι λειτουργός του.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΗ — Τόμ. Γ']

ΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ τὸν ἀνέκφραστον βαθμὸν τῆς ἀγαθότητός του!
Τὴν τρέμουσαν καρδίαν μου ἐτοίμ' εἰμὶ ν' ἀνοίξω,
καὶ τὰς μυχιατέρας τῆς πτυχᾶς νὰ καταδείξω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καρδιογνώστου,
ὑπόσχεσαι ἀλήθειαν ν' ἀποκριθῇς ἐμπρός του;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅταν ἡ ἄδυτος αὐγὴ ἐγγίξῃ ν' ἀνατείλῃ,
εἰς τὴν στιγμὴν ποῦ κλείονται δὲν ψεύδονται τὰ χεῖλη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Εἰς ὄνομα τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τοῦ τὸ πᾶν εἰδότος,
εἰπὲ, τί φέρεις γήϊνον ἐπὶ τοῦ συνειδότος;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἦγάπησα τὸν ἄριστον, κ' ἐκείνου ἡ λατρεία
ἐξώγκου τὴν καρδίαν μου ἐν ὑπερηφανείᾳ.
Εἰ κ' ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν βαθέως ἠὺγνωμόναι,
ἀλλὰ τὸ πλάσμα βλέπουσα, τὸν πλάστην ἐλησμόναι.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Μετανοεῖς εἰλικρινῶς τὴν πλάνην ποῦ γνωρίζεις;
Πρὸς τὸν ποιμένα, πρόβατον ἀπολωλὸς γυρίζεις;
Ἦρνήθης τὰ ἐπίγεια;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀπέβαλα τὴν ὕλην,
καὶ ἡ ψυχὴ μου αἶρεται πρὸς τοῦ φωτὸς τὴν πύλην.
Ἀλλ' ὅταν αὕτη ἀνοιχθῇ, ἐν μέσῳ τῶν ἀκτίνων
ἐλπίζω αὖθις παρ' ἐμὲ πῶς θὰ ἰδῶ ἐκεῖνον.
Ἄν τὰς καρδίας ὁ Θεὸς πρὸ πάντων ἐξετάζῃ,
τοῦ παραδείσου στέφανον θενὰ τῷ ἐτοιμάζῃ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀκόμη τὴν ἐπίγειον δὲν ἀπεδύθης μέθην;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀλήθειαν ὠμίλησα, καθὼς τὴν ὑπεσχέθην.

Οὐχὶ ἐπίγειον. Ἡ γῆ μοι εἶναι πλέον ξένη.

Ἦδ' ἡ ψυχὴ ὑπόπτερος πλανᾷτ' αἰωρουμένη,

καὶ ἂν ἀκόμη μέλλουσαν ἐλπίζω εὐτυχίαν,

στηρίζω τὴν ἐλπίδα μου εἰς θείαν εὐλογίαν.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Καλόν. Ἄν ἔχω λέγε μοι καὶ ἄλλο τι ν' ἀκούσω.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅσάκις ἴσως τὸ κακὸν ἡμπόρουν ν' ἀποκρούσω,

ὅσάκις πράξεων καλῶν περίστασιν νὰ εὕρω,

ὁ ζῆλος ἂν δὲν μ' ἔλειψε νυστάζων, δὲν ἤξεύρω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Δὲν ἔχεις ἄλλο νὰ εἰπῇς;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Οὐδὲν ἐν γνώσει ἄλλο.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἄλλ' ἐπ' ἐγκλήματι αὐτοὶ σέ τιμωροῦν μεγάλῳ.

Ὅποῖόν σου τὸ ἔγκλημα; Σ' ἐπερωτᾷ ὁ κρίνων.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ κρίνων μεταξὺ ἐμοῦ ἐδίκασε κ' ἐκείνων.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἀδίκως ἀπετόλμησαν διαβολὴν ἐκεῖνοι;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον ὁ οὐρανὸς ἅς κρίνῃ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κηρύττεσαι ἀμαρτωλή; Συγγνώμην ἐκ καρδίας

καὶ ἄφεσιν δι' ὅλας σου ζητεῖς τὰς ἀμαρτίας;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν τοῦ Θεοῦ ἀνεύθυνον κἀνένα δὲν γνωρίζω.

Ὅμολογῶ πῶς ἔσφαλα, καὶ ἄφεσιν ἐλπίζω.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ (θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, προσεύχεται κρυφίως.
Μετὰ ταῦτα)

Φροσύνη μου, εἰς τ' ὄνομα τοῦ τρισαγιωτάτου
σοὶ ἀναγγέλλ' ἡ γλῶσσά μου τὴν ἀγαθότητά του.

Τὰ σφάλματά σου συγχωρεῖ, καὶ πρᾶως σὲ δικάζει.

Διὰ τῆς οὐρανίας του εὐχῆς σὲ ἀγιάζει.

Θὰ σὲ δεχθῇ ὁ οὐρανὸς, ὡς διαβῆς τὸ μνῆμα.

Ἀνάβ' ἀγνὴ περιστερὰ καὶ τῶν τυράννων θῦμα.

Περίμενέ με, καὶ μακρὰν τοῦ κόσμου τῶν τυράννων,
πρὸς σὲ θὰ ἔλθω, ἀπεθεις τὸν φόρτον τῶν βασάνων.

Ἐμπρὸς τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τὴν κεφαλὴν σου κλίνον,
καὶ ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως προσεύχου τῶν Ἑλλήνων.

(Τὴν εὐλογεῖ διὰ τῆς χειρὸς, ἣν τῇ δίδει νὰ φιλήσῃ, καὶ ἐνταυτῷ περιπαθῶς
τὴν ἐναγκαλίζεται.)

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐθραυσε τώρα ἡ ψυχὴ τ' ἀνθρώπινα δεσμά της.

Οἱ ὀφθαλμοί μου ἔρριψαν τὸ δέμα τῆς ἀπάτης.

Βλέπω. . . Εἰς θρόνον κάθηται ἡλίων ὁ Θεός μου,
καὶ εἰς τὰς χεῖράς του κρατεῖ τὴν ἄλυσιν τοῦ κόσμου.

Εἰς κάλπην στάζει ἀργυρᾶν τὸ αἷμα τῶν σφαγίων.

Τὸ βλέπει. — Ἴδου σείεται ὁ μέγας του βραχίων.

Ἴδου, ἀκούω νὰ βροντᾶ, ὁ οὐρανὸς ἀστράπτει

σπινθὴρ οὐράνιος πετᾶ,

καὶ καίει ὅ,τι ἀπαντᾶ, καὶ τὰς ψυχὰς ἀνάπτει.

Ὁ βράχος χεῖμαρρον φλογῶν εἰς τὰς κοιλάδας χύνει.

Περὶ τῶν ὅλων ὁ ἀγών.

Σταυρὸς ὑψοῦται, ὁδηγῶν καὶ κρύπτειτ' ἡ σελήνη.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου, πῶς ἐξηγῶ τὸν ἐνθουσιασμόν σου ;
 Δὲν εἶδα ὠραιότερον ποτὲ τὸ πρόσωπόν σου.

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐμπρὸς, τῶν βράχων ἀετοὶ, δελφῖνες τοῦ Αἰγαίου !
 Ἡ δόξα αἵματ' ἀπαιτεῖ,
 ἀλλ' εἶν' ἡ δάφνη φθονητὴ εἰς μέτωπον γενναίου.
 Θαλάσσης θραύονται ἀφροὶ εἰς ναῦς ἀνθρωποφάγους.
 Κινοῦνται κύκνοι ἐλαφροὶ
 κ' ἡ πτέρυξ των ἀποτεφροῖ τὰ ὄρη τοῦ πελάγους.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ποῖον χρησμόν θεόπνευστον προφέρει ἡ φωνή σου ;
 Τίς, κόρη μου, σ' ἠνέωξε τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου ;

ΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ ἀριθμὸς μὴ σᾶς φοβῇ. Χρισθῆτε θεῖον μῦρον.
 Εἰς ἄδην τις ἂν καταβῇ,
 εἶναι λαμπρά του ἀμοιβῇ ὁ φοῖνιξ τῶν μαρτύρων.
 Τῆς τυραννίας ἡ κηλὶς εἰς αἷματ' ἀπεπλύθη.
 Διὰ τῆς θείας του βουλῆς
 ἡ ἀναστᾶσα βασιλὶς χλαμύδα ἐνεδύθη.

(Ἡ θύρα ἀνοίγεται. Εἰσέρχεται ὁ ΧΑΣΑΝΗΣ μετ' ἄλλων ΜΑΥΡΩΝ. Ἡ Φροσύνη συνερχομένη κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς, τοὺς βλέπει ὑπερηφάνως.)

ΧΑΣΑΝΗΣ

Ὁ ἥλιος εἰς τῶν βουνῶν τὰς κορυφὰς ἐφάνη,
 καὶ κατὰ τὸ διάταγμα ἤξεύρεις ὅτι φθάνει. . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ

Σ' ἀκολουθῶ.

(Πρὸς τὸν πατέρα τῆς)

ὦ! δός μοι, δός τὴν σεβαστὴν σου χεῖρα.
 Τὴν εὐλογίαν παρὰ σοῦ τὴν πατρικὴν ἐπῆρα.

ἀκόμη πρόσθες εἰς αὐτὴν τὴν πατρικὴν εὐχὴν σου,
καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου μου τὸ θέατρον μακρύνσου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Φροσύνη μου !

(Τὴν ἐναγκαλίζεται, προσπαθῶν ματαίως νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του)

Εἰς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐνδυναμώσου.

Ἐγὼ θὰ σ' εἶμαι ὁδηγός, . . . κ' ἐν τάχει ὁπαδός σου.

(Ἡ Φροσύνη καταφιλεῖ τὴν χεῖρά του. Οἱ Μαῦροι τὴν περικυκλοῦσιν. Ἐξωθεν
θορυβώδης μουσικὴ μετὰ τυμπάνων, ἥτις μακρυνομένη, ἀφ' οὗ ἐξηλθον, κα-
ταντᾷ βαθμηδὸν εἰς ἥσυχον μουσικὴν νεκρώσιμον.)

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Δωμάτιον τοῦ Ἄλῃ, ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' μέρους. Διὰ τῶν παραθύρων
εἰσδύουσιν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς ἀνατολῆς. Ἐπὶ τῆς τραπέζης λύχνος
πλησιάζων νὰ σβεσθῇ. Εἰς τὴν τράπεζαν κάθεται ὁ **ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ**, τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους εἰς τὸ πτυχίον καὶ τὸ δακτυλίδιον ᾧ
τῷ ἔπεμψεν ἡ Φροσύνη. Φαίνεται ἀγρυπνήσας καὶ πάσχων)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (μόνος)

Ὁ λύχνος μου ψυχομαχεῖ, καὶ νέαν τροφὴν θέλει.
Τόσον ἀργά ! Ὁ ἥλιος ἀρχίζει ν' ἀνατέλλῃ.
ὦ σὺ λαμπρέ μου ἥλιε, ὦ σὺ ὠραῖον φῶς μου !
ἄραγε σ' ἐχαιρέτησεν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ κόσμου ;
Ποῦ εἶσαι ; Εἰς τὰ βάραθρα τὰ μαῦρ' ἀναστενάξεις,
ἢ ἴσως πνεῦμα καθαρὸν τὸν φίλον σου κυττάξεις ;
Ἐδὼ ποῦ μέ παρήτησας παντέρημον ἰδέ με,
τὰ δάκρυά μου ξήρανε, καὶ παρηγόρησέ με.

ὦ λύσσα ! ὦ ἀκοίμητον εἰς τὴν ψυχὴν μου μῖσος !
Κρατοῦμαι δέσμιος, ἐν ᾧ σὲ θανατώνουν ἴσως.
Ἐπάνω θεν' ἀπαντηθοῦν τὰ πνεύματά μας λέγεις·
ἐπάνω, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς οὐρανίας στέγης

θά συνευτυχῆσωμεν ὁπότεν ἀποθάνω;
 Ἐπάνω! . . . Τίς ἐγγύησις πῶς εἶναι ἐν ἐπάνω;
 Ἄλλ' ἐὰν λάμπω ὅσῳ ζῶ καθὼς τὸ φῶς ἐκεῖνο,
 ὥς ἐκεῖνο τήκωμαι καὶ ὥς ἐκεῖνο σβύνω;
 Ζωογονεῖ περὶ αὐτὸ ὁ κύκλος ὁ λαμπρός του.
 Ἄλλὰ, πνοὴ ἐφύσησε. Τί ἔγινε τὸ φῶς του;
 Εἰς εὐρυθμον συνάφειαν ἢ ὕλ' ἡρμολογήθη;
 ὥς ὁ ῥυθμὸς συνταραχθῇ, ἢ ὕλη διελύθη.
 Ἡ ζῶσα εἰς τὴν γενεὰν ὑποχωρεῖ τὴν νέαν.

(Οἱ ὀφθαλμοὶ του πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ βιβλιαρίου. Ἀτενίζει αὐτὸ, καὶ ἔπειτα ἀναγινώσκει βραδέως)

«Ὁ ἐμφυτεύσας εἰς ἡμᾶς θεότητος ιδέαν,
 μᾶς ἡγγυήθη δι' αὐτῆς αὐτὸς ἀθανασία.»
 ὦ ἄγγελε, ἀπόλαυσιν μ' ὑπόσχεσ' αἰωνίαν.

Ἡ οὐρανία σου ψυχὴ, ναὶ, ναὶ, δὲν ἐγεννήθη
 διὰ νὰ σβύσῃ ὥς τὸ πῦρ εἰς τὰ νεκρά σου στήθη.
 Εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς τῶν θείων σου βλεμμάτων
 ἔβλεπον λάμψιν ἄσβεστον ἡλίων ἀθανάτων.
 Μετ' οὐ πολὺ θὰ μὲ ἰδῇς, θὰ σὲ ἀκολουθήσω,
 καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ πλησίον σου θὰ ζήσω.

(Βλέπει τὸ χαρτίον)

Ὅλη ἀγάπη πρὸς ἐμὲ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ σου,
 καὶ πρὸς ἐμὲ οἱ ἔσχατοι πετῶσι στοχασμοί σου.

(Φιλεῖ τὸ δακτυλίδιον καὶ τὸ περὶ εἰς τὸν δάκτυλόν του. Ἐπειτα μένει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ἀκινήτως ἐστηριγμένους εἰς τὸ χαρτίον. Εἰσέρχεται ὁ
ΛΗΣ, καὶ τὸν θεωρεῖ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλῶς)

ΛΗΣ

Μουκτάρη, εἶσαι ἔξυπνος, καὶ οὔτε ἐκοιμήθης.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὁχι.

ΑΛΗΣ

Ἦγρύπνησας πολὺ, τὴν κλίνην σου ἤρνήθης.
 Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ κλίν' ἡ κεφαλὴ σου,
 καὶ αἶμα οἱ φλεγόμενοι σταλάζουν ὀφθαλμοί σου.
 Ἀπόφευγε τὴν δύναμιν πασχούσης φαντασίας,
 καὶ τὰς ὁράσεις τῆς νυκτὸς φοθήσου τῆς ἀγρίας.
 Εἰς ὕπνου κατευνάζοντος παράδος τὴν ἀγκάλην,
 καὶ τὸν θυμὸν, καὶ ὄλην σου τὴν μέριμναν τὴν ἄλλην.
 Μὴ θέλῃς νὰ αἰσχύνωμαι πῶς κλαίει ὁ υἱός μου
 δι' ἐν χυδαῖον γύναιον, τὸ ἔσχατον τοῦ κόσμου.
 Γυναικωνίτης σ' ἔλειψεν; Εἶσαι υἱὸς σατράπου.
 Εἰπέ· πληροῦτ' ἐν ἀκαρεῖ. Τὰ δάκρυα ἐντράπου.

(Ὁ Μουκτάρης τῷ ἀκοντίζει βλέμμα οἴκτου καὶ περιφρονήσεως. Ἐπειτα
 προσηλοῖ πάλιν τὸ βλέμμα εἰς τὸ χαρτίον.)

Ἐμπρός σου μὴ μέ στηλωτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέχῃς,
 ὡς τὸ βιβλίον ἀνοικτὸν τῆς τύχης σου νὰ ἔχῃς.

(Περιμένει ἀπόκρισιν. Ὁ Μουκτάρης μένει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.)

Καλὰ τὸ κάμνεις· τὸν πιστὸν νὰ παίζῃς ἐραστήν της.
 Ἴσως προσμένεις νὰ ἰδῇς ἐμπρός σου τὴν ψυχὴν της.
 Τί ἄπορον ἂν σ' ἔπεισαν καὶ ἱερέων μῦθοι,
 ὁ ἔρως ὁ αἰώνιος ἀφ' οὗ σὲ καταπεῖθει.

(Ὁ Μουκτάρης ἀκίνητος. Ὁ Ἀλῆς περιμένει στιγμὰς τινάς. Ἐπειτα στρέφε-
 ται δυσανασχετῶν καὶ μακρύνεται.)

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (εἰσερχομένη μετὰ σπουδῆς, πρὸς τὸν Ἀλῆν)

Ζωὴν νὰ ἔχῃς, ἀδελφέ. Ἡ τύχ' ἡ φιλική σου
 εἰς ὅλας τὰς ὁρέξεις σου κηρύττετ' εὐμενῆς σου.
 Ἡ Ἐμινὲ ὑπέγραψεν.

ΑΛΗΣ

Υπέγραψε!

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Καὶ τώρα

ὡς τῆς ἐκτελέσεως παρῆλθε καὶ ἡ ὥρα.

ΑΛΗΣ

Εὐθύς, τῆς ἐκτελέσεως! Πῶς δὲν ἡρώτας πρῶτον;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὡς εἶπας ἠκολούθησα. Ἠπείθουν ἂν ἡρώτων.

ΑΛΗΣ (δεικνύων τὸν Μουκτάρην)

Ἴδέ τον.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ὁ ἀνεψιός!

ΑΛΗΣ

Τὸν βλέπεις; Δὲν κοιμᾶται,
οὐδ' εἶναι ἔξυπνος. Ἄλλοῦ τὸ πνεῦμά του πλανᾶται,
καὶ φαντασμάτων μεταξὺ συστρέφεται ἀγρίων.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἡ πεισματώδης σιωπὴ εἶναι κακὸν σημεῖον.

(Πλησιάζει τὸν Μουκτάρην)

Μουκτάρη, δεῖξε ἀνδρική πῶς εἶναι ἡ ψυχὴ σου.

Ἐξημερώσου.

(Ὁ Μουκτάρης τὴν ἀτενίζει ὡς νὰ μὴ τὴν ἐγνώριζε. Συνελθὼν ἔπειτα, ῥίπτει
βλέμμα πρὸς οὐρανὸν μετὰ πικροῦ μειδιάματος, καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν
πρώτην ἀκίνησίαν. Ἡ Χαϊνίτσα τὸν παρατηρεῖ καὶ ταραττεται.)

Λησμονεῖς ἡμᾶς τοὺς συγγενεῖς σου,
τὸν ἑαυτόν σου λησμονεῖς. Ἡ θλίψις σου σὲ φθείρει.
Ἐκτὸς τοῦ αὐλακος φοβοῦ τὸ πνεῦμά σου μὴ σύρη.
Αἱ λύπ' αἱ ἀχαλίνωτοι τὸ λογικὸν ἀμβλύνουν.
Αἱ κλίσεις σου αἱ ἀγενεῖς τὸν νοῦν σου ἔταπείνουν.
Ἐρωτος δῶρα ἔκλεξον καὶ λάβ' εὐγενεστέως.
Μὴ ἔστω σοῦ ἀνάξιος καὶ ποταπὸς ὁ ἔρως.

Μὴ σιωπᾶς. Οἱ φίλοι σου δὲν εἶναι ἄγνωστοί σου.
Εἰπέ, καὶ νὰ ἐκδικηθῇς ἂν θέλῃς, ἐκδικήσου.

ΛΛΗΣ (πρὸς τὸν ΧΑΣΑΝΗΝ, εἰσερχόμενον)

Τί εἶναι, Μαῦρε;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ (ἀφήνουσα τὸν Μουκτάρην, περιέργως πρὸς τὸν Χασάνην)

Ἔγινε, τί ἔγινεν; ὁμίλει.

Ἐξετελέσθη, ὁ Πασᾶς ὡς εἶχε παραγγεῖλει;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Νὰ ἔχῃ χρόνους ὁ Πασᾶς· καὶ ὅσοι τὸν πικράνουν,
ὁποῖον τέλος ἔλαβεν ἐκείνη, νὰ λαμβάνουν.

(Ὁ Μουκτάρης τὸν ἀτενίζει ὡς ἡλίθιος.)

ΛΛΗΣ

Πῶς δὲν περιεμένατε νὰ σᾶς προσταῶ πάλιν;

ΧΑΙΝΙΤΣΑ

Ἡ προσταγή σου ἱερά. Οὐδεὶς προσμένει ἄλλην.

(Πρὸς τὸν Χασάνην)

Καὶ λέγεις, — ἐτελείωσεν; Εἶν' ἀληθές;

ΧΑΣΑΝΗΣ

Καθ' ὅλα.

Τὸ σῶμά της κατέπιαν τὰ κύματ' ἀφροβόλα.
Ἀνέδου πάλιν, κ' ἔπλεε μ' ἀγῶνα, κ' ἦν πλησίον
νὰ διαφύγῃ. Πλὴν αὐτὸς ὁ στιβαρὸς βραχίων
τὴν ἔσπρωξε, ποῦ . . .

(Ὁ Μουκτάρης ὀρμᾷ ἐμμανὲς καὶ τὸν ἀρπάζει ἐκ τοῦ λαιμοῦ. Ὅλοι ὀπισθοδρομοῦσι)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ἐκτρωμα, ἐγὼ νὰ σοὶ τὸ δείξω.

(Τὸν ἀπωθεῖ μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς του)

Ὑπαγε, τέρας. Ἄξιον δὲν εἶσαι νὰ σὲ πνίξω.
Σὺ, ἔχων μαῦρον πρόσωπον ἀσχήμου διαβόλου,
ἂν ἔχῃς μαύρην τὴν ψυχὴν δὲν ἀπορῶ διόλου.

Κηρύττεις διὰ τῆς μορφῆς πῶς εἶσαι μαῦρον κτῆνος.
 Ὁ ἄδης ποῦ σ' ἐξέμεσε, σὲ φρίττει.—'Ἄλλ' ἐκεῖνος,

(Δεικνύων τὸν Ἄλῃν)

ἐκεῖνος, ὦ! ἰδέτε τον. Τὸν βλέπετε; Ἰδού τοις.
 Ζηλεύεται ἡ δόξα του, ἡ φήμη καὶ ὁ πλοῦτος·
 εἶναι πασᾶς, ἀνώτερος τῆς ἐδικῆς σας σφαίρας.
 Ἄλλὰ, τὸν βλέπετε; αὐτὸς τοῦ ἄδου εἶναι τέρας.
 Ἀθῶον αἶμα, καθαρὸν αἱ χεῖρές του μυρίζουν·
 πανώλην φέρουν,— φύγετε! — εἰς ὃ,τι ἂν ἐγγίζουν.
 Αὐτὸς τὴν ἐθανάτωσεν. Αὐτός. Δὲν μ' ἐννοεῖτε.
 Ναί, πράξατε ἀνόμημα ὁποῖον ἤμπορεῖτε,
 ἀδελφοκτόνοι γίνετε, φονεῖς καὶ τεκνοκτόνοι,
 τὰς πράξεις σας ἡ πράξις του τὰς ὑπερβαίνει μόνη.
 Θὰ εἰσθε σεῖς εἰς τὴν Ἑδὲμ, κ' ἐκεῖνος εἰς τὰ σκότη.
 Τὴν ἔπνιξε. Πλὴν διατί ἠξεύρετε; Διότι
 ἐκεῖν' ἡ ἀκηλίδωτος, ἡ ἄμωμος ἐκείνη,
 εἶχε τῆς καταισχύνῃς τῆς τὸν θάνατον προκρίνει.
 Αὐτὸς ὅστις ἐγκλήματα πῶς τιμωρεῖ κηρύττει,
 ἐφόνευσεν τὴν ἀρετὴν, καὶ ἔγκλημα ἐζήτει.
 Παρὰ τοῦ κόσμου θαυμασμοῦ λαμβάνεις φόρον ἴσως,
 πλὴν κ' ἐγὼ τρέφω πρὸς αὐτὸν εἰλικρινὲς τὸ μῖσος.

(Προχωρεῖ πρὸς τὴν Χαϊνίτσαν, καὶ λαμβάνει αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς)

Καὶ σὺ ποῦ βλέπεις ἥσυχος ἐδῶ καὶ θριαμβεύεις,
 δὲν τρέχεις εἰς τὰ βάραθρα τοῦ ἄδου νὰ κατέβῃς;
 Ναί, ἔχιδνα φαρμακερὰ, ποῦ ἔμαθες νὰ πνίγῃς,
 εἰς ἄλλον κόσμον δὲν ζητεῖς τὸ βλέμμα μου νὰ φύγῃς;

(Πρὸς τὸν Ἄλῃν)

Ἦξεύρεις ποία εἶν' αὐτὴ ποῦ ἴσταται ἐμπρὸς σου,
 αὐτὴ ἡ πολυμήχανος μυστικοσύμβουλός σου;

ΧΑΪΝΙΤΣΑ (μεγαλοφώνως)

Εἶν' ἐμμανής. Τὸ πνεῦμά του κινεῖ παραφροσύνη.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ὕψων ἔτι μᾶλλον τὴν φωνήν)

Νὰ σὲ φονεύσῃ ἤθελε, καὶ εἶχε μοὶ προτείνει
τὸν θρόνον καὶ τὴν χεῖρά της· καὶ ὡς ἡρνήθην φρίττων,
παραίτιος ὁ ἔρως μου ἐνόμισε πῶς ἦτον,
κ' ἡ ἄνομος τὴν δυστυχῇ ἰδοῦς' ἀντίζηλόν της,
αὐτὴν εἰς θυμα ὥρισε, καὶ σὲ εἰς δῆμιόν της.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Πιστεύεις τοῦ μανιακοῦ τοὺς λόγους, ἀδελφέ μου;

ΛΛΗΣ

"Ω! τί σκοποὶ τεράστιοι! Λέγεις ὀρθῶς, υἱέ μου.
Νὰ τὸ προσμένω ἔπρεπεν. Ἀξίως ἐβραβεύθην
διότι εἰς τὴν δολερὰν αὐτὴν ἐνεπιστεύθην.
"Ω! Γνωρίζομεθ', ἀδελφή. Δὲν μ' ἔβλαψε διόλου
πῶς νέον δεῖγμα ἔλαβα τοῦ μισητοῦ σου δόλου.
Θέλω φροντίσει.

ΧΑΪΝΙΤΣΑ

Ἀδελφέ...

ΛΛΗΣ

Νὰ σιωπᾷς προστάζω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

"Αν σ' ἔπεισεν ὁ λόγος μου ὀλίγον ἐξετάζω.
Σεῖς ἔρπετε εἰς τὸν πηλὸν κ' εἰς τὰ συμφέροντά σας,
καὶ σύρετ' εἰς τὸν βόρβορον τῆς γῆς τὰ σώματά σας.
Στέγην ἐγὼ ἐπὶ τῆς γῆς νὰ μείνω δὲν εὐρίσκω,
καὶ ὡς μαζῇ της ἔζησα, μαζῇ της ἀποθνήσκω.

(Ἀρπάζει ἀπὸ τῆς ζώνης ἐνὸς τῶν Μαύρων ἐγχειρίδιον, καὶ θέλει νὰ κτυ-
πηθῇ. Ὁ Ἀλῆς τὸν ἀφοπλίζει.)

ΑΛΗΣ

Μουκτάρη! Παρεφρόνησας, υιέ; Σὲ βεβαιώνω
 πὺς ἀκριβὰ τὴν πράξιν μου τὴν ἄδικον πληρόνω.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Ὅδ' ἐπ' αὐτῆς μου τῆς ζωῆς δὲν ἔχω ἐξουσίαν;

ΑΛΗΣ

᾽Ω! πράϋνον τὴν μαύρην σου, ταλαίπωρὲ, μανίαν.

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ

Εἶμαι λοιπὸν αἰχμάλωτος; ᾽Ω! τότε πρόσεχέ με.
 Καὶ δι' ἐμέ, καὶ διὰ σέ, καὶ διὰ πάντας τρέμε,
 διότι τὰς ἀλύσεις μου ἀμέσως ὥς συντρίψω,
 τὸ σῶμά μου ἐπὶ σωροῦ πτωμάτων θενὰ ρίψω.

ΑΛΗΣ

Καὶ τοῦτο εἶναι δυνατὸν, ἂν ἄφευκτον τὸ κρίνης.
 Εἰς στενωτάτην φύλαξιν, ὥς εἶπες, θενὰ μείνης,
 καὶ ὅσω νὰ ἰατρευθῇς.

(Ὁ Μουκτάρης ἐπιστρέφει εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄγριου.)

ΔΕΒΩΡΑ (εἰσορμῶσα περίτρομος, καὶ ἐκτὸς ἑαυτῆς)

Τί συμφορὰ, Πασᾶ μου!

Τί νὰ ἰδῶ μοὶ ἔμελλεν εἰς τὰ γηράματά μου!

ΑΛΗΣ (τεταραγμένος)

Ἄφες, κυρά. Ἦξεύρομεν.

ΔΕΒΩΡΑ

Πασᾶ μου ἡ Φροσύνη . . .

ΑΛΗΣ (ὁμοίως)

Ἦξεύρω τώρα. Ἐγινε, κυρά· δὲν θ' ἀπογίνη.

ΔΕΒΩΡΑ

Πλὴν ἔμαθεν ἡ Ἐμινὲ τὸ φοβερόν της τέλος,
 κ' ἐτρώθη ἡ καρδία της ἀπὸ θανάτου βέλος.

Ἐκεραυνώθη· ἔλειψαν ἀμέσως οἱ σφυγμοὶ της.
Μὲ τὴν ψυχὴν τῆς φίλης της ἀνέβη κ' ἡ ψυχὴ της.

ΑΛΗΣ (μετὰ φοβεροῦ βλέμματος πρὸς τὴν Χαϊνίτσαν)

Κ' ἡ Ἐμινέ!

(Ἡ Χαϊνίτσα, μείνασα μέχρι τοῦδε ὡς ἀπολελιθωμένη, ῥίπτεται ἔξω.)

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐγχειρόμενος)

Κ' ἡ Ἐμινέ. — Μὴ εἴχετε νομίσει
πῶς τοὺς ἀγγέλους ὁ Θεὸς πλησίον σας θ' ἀφήσῃ;
Σεῖς, φίλοι, εἰς τῶν οὐρανῶν τὸν θόλον τώρα ζῆτε.
Προσμένετε. Μετ' οὐ πολὺ κ' ἐμὲ θενὰ δεχθῆτε.
Σᾶς θὰ δικάσῃ καὶ αὐτοὺς τῶν καρδιῶν ὁ γνώστης.

ΑΛΗΣ

Κ' ἡ Ἐμινέ! Ἐφόνευσα κ' ἐκείνην!

ΜΟΥΚΤΑΡΗΣ (ἐρχόμενος πλησίον του, καὶ βλέπων αὐτὸν κατὰ πρόσωπον)

Δήμιός της.

